

PHILOSOPHIA
CHRISTIANA

DE

RECTA VIVENDI
RATIONE

Auctore R.P.

HENRICO BALDE

SOCIETATIS JESU.

Dum in Alma, ac Regio-Principali Soc.
JESU Acad. Claud. Positiones Univer-
sæ Philosophiæ
publicè propugnaret

R.N. ac Eruditus D. JOANNES GALL

AA. LL. & Philosophiæ Baccalaureus, nec non pre
suprema ejusdem Laurea Candidatus :

PRÆSIDE

R.P. GEORGIO DAROCZI è Soc.

JESU AA, LL. & Philos. Do&. Ejusdemque
Professore emerito, ac p. t.

SENIORE

Auditoribus oblatae

Anno Salutis. MDCCXXXV, Mense Augusto Die

BIBLIOTECA
ASTRA
SIBILI

CLAUDIOPOLI Typis | Acad. Soc. JESU
per Simonem Thad. Weichenberg.

SUB

GRATIOSISSIMIS AUSPICIIS
EXCELLENTISSIMI
ILLUSTRISSIMI

AC

REVERENDISSIMI
DOM. DOM. L. B.

GREGORII

A

SORGER

DEI & Apostolicæ se-
dis gratiâ Episcopi Transsilva-
niæ, Sacræ Cæsareæ, Regiæ-
que Catholicæ Majestatis
Statûs & Excelsi Regii in
Transsilvania Gubernii
Actualis intimi Consi-
liarii &c.

EXCELLENTISSIME
ILLUSTRISSIME,

AC

REVERENDISSIME

DOMINE

PRÆSUL.

I*ntuenti mihi Res
Transsilvanie Catholicas,
Divinô consiliô factum videtur,*

ut sub victricibus Domûs Austri-
acæ Aquilis Tu tertius esses, qui
solum Ecclesiæ Dacicæ scanderes,
ac in arduos pro salute animarû
labores ingressus, Catholicæ fi-
dei fines, per excidia errorum
ac ruinas, lætis incrementis pro-
ferres. Et talis decebat nobis
ut esset Pontifex, in quo Sincere-
rissimus animi candor, intami-
nata vitæ integritas, ardentis-
simus propagandæ fidei Catholicæ
ardor, indefessum communis bo-
ni studium, profusa in egenos
liberalitas, inconcussa in adver-
sis fortitudo, suavissimô nexu
sociarentur. Qui quâ verbô,
quâ consiliô, quâ ope, quâ edi-

tis libris, commissum sibi gregem
tutaretur, inque Avita Religio-
ne nutritos servaret, nutantes
confirmaret, errantes à via Ve-
ritatis, ad rectum tramitem tra-
duceret. Id quod tu Excellentis-
sime, Illustrissime, ac Reveren-
dissime Domine Præsul, pro ra-
tione impositi tibi muneris haud
unquam interruptâ diligentia,
perdus ac pernox facis; quan-
do, quos non potes adire præsen-
tiâ, adis libris utilissimis, qui
in mortalibus aut ad frugem
corrigenendis, aut ad veritatis
castra reducendis, vicem tuam
quodammodo fungantur. Et Sapi-
pienter istud quidem. Juvant

enim

enim ad hoc plurimum libri, edicunt illi quid rectè ab hominibus fiat, quid perperam. Admonent officii sine ambage, non erubescunt vitia ob oculos ponere, virtutem palam efferre, in illa acerbiùs invehi, hanc intentiùs commendare. Ex adverso nullam pariter præsentius exitium adferri potest Religionis integritati, quam à libris vitiosis, ex quibus certissima animarum pestis hauritur. Nôsse vis, imò nôsti Excellentissime, Illustrissime, ac Reverendissime Domine Præsul, quis primus tantam animarum stragem in Patria hac ediderit? libri certè doctrinâ Lu-

theri

theri inquinati, qui anno 1519
teste Mathia Milesio, rerum id
temporis gestarum scriptore Lu-
therano, à Mercatoribus ultro
citroque comitantibus, è Germania
Cibinium allati, legi primùm cu-
riosius, mox & probari avidi-
us coepti sunt. Primus hoc ve-
nenò potionatus est Mathias Co-
lomanus, qui anno 1521 è vivis
sublatus, ob navatam novo E-
vangelio operam, Lutherani in
Transsylvania propugnaculi La-
pis fundamentalis appellatus est.
Hac ratione sumpsit incrementa
Arius, pariter & Calvinus. Con-
scripta sunt adversùs Sanctissi-
mam Trinitatem volumina, cor-

rupti

rupti sacri Codices, & varias
in linguas mendosè conversi, præ-
sertim in Ungaricam, ut viri-
tim legi possent à populo, ve-
nenumque faciliùs ab incautis
mentibus, aureò sacrarum lite-
rarum poculò propinatum bibe-
retur. Tantum videlicet obsunt
vel profunt libri. Ut adeo si
quis bonis vulgandis impensas
præstat, nê is sæculorum memo-
riam, orbis terrarum emit com-
mendationem. Quam Tua quo-
que in præsentem libellum effusa
largitio, omnibus qui lecturi sunt,
judicibus, omnino meretur, quem
ut alteri, atque alteri pari ar-
gumento conscripti Te Mæcenate

excipiant, vivere duntaxat Te
opus est, cui nihil antiquius,
nihil potius est, quam susceptum
feliciter à decessoribus pro Ecclesiâ
Christi bellum, magnis indefessis
que conatibus urgere, pristina
denique Transilvanæ sanctitatis
decora revocare, quæ Te Duce,
ac Pastore, secundis progressibus
reflorescunt. Centum octoginta
ipso anno, Transilvania Epi-
copo orbata gemebat, post eje-
ctum sede suâ anno 1556. Pau-
lum Bornemiszam, donec optata
lux rebus Catholicis ostensa,
Georgium Martonfium anno 1716
viduæ per tot annos sedi, reddi-
dit. In qua, ut Te benignis-

simus

*simus DEUS suo Gregi Pasto-
rem præesse quàm diutissimè ve-
lit, ex animo precor.*

Excellentiss. Illustriss.
ac Reverendissimæ
Dominationis Vestræ

Clientum Infimus

JOANNES GALLI

THESES ex UNIVERSA PHILOSOPHIA.

1. **L**ogica est purè Præctica, ad alias scientias in statu perfectò acquirendas solùm moraliter necessaria. 2. Ejus objectum materiale sunt operationes mentis, formale autem rectitudo passiva. 3. Attributionis syllogismus prout complectens probabilè, & demonstrativum. 4. Distinctio realis consistit in cujusvis rei entitate. 5. Scotica, virtualis intrinseca, & præcisio objectiva implicant. 6. Universale solùm datur per Intellectum. 7. Non manet in actuali prædicatione de termino singulari. 8. Ratio individui potest abstrahi ab omnibus individuis. 9. Ens & ejus differentia mutuò præscindunt. 10. Sola Omnipotentia DEI, non est adæquata possibilitas possibilium. 11. Relatio transcendentalis consistit in fundamento, & ratione fundandi, Prædicamentalis etiam in terminò. 12. Veritas est semi extrinseca actui. 13. Non potest propositio de vera transire in falsam. 14. Datur determinata veritas de futuris contingentibus. 15. Assensus præmissarum probabilium, necessitat ad conclusionem solùm quoad speciem. 16. Possunt simul stare in eodem intellectu actus scientiæ, & opinionis circa idem objectum. 17. Materia prima est ingenerabilis, & incorruptibilis. 18. Æqualiter appetit omnes formas. 19. Potest divinitus spoliari omni forma substantiali: 20. Ejus sic spoliatae conservatio esset naturalis. 21.

Potest duplici forma totali informari supernaturaliter. 22. Non datur forma corporeitatis, uti nec formæ partiales. 23. Dantur Modi 24. Non tamen modus ad modum. 25. Totum non distinguitur à partibus simul sũptis. 26. Potest idẽ produci duplici actione totali supernaturaliter. 27. Idẽ non potest seipsũ producere etiã quod secundum esse. 28. Actio in distans dari potest absolutẽ. 29. Accidens nec inadæquatẽ producit substantiam. 30. Potest elevari quidlibet ad quodlibet specialiter non repugnans. 31. Deus ad omnes effectus creaturaruũ concurret imediatẽ 32. Connectitur essentialiter cũ possibilitate creaturaruũ. 33. Determinat ad individuũ effectũs, nõ tamen physicẽ prædeterminat. 34. Possibilis est penetratio replicatio, & ubicatio indivisibilis, non tamen duratio. 35. Repugnat infinitũ cathegorematicũ creatũ. 36. Et Mundus ab æterno. 37. Continuũ cõponitur ex partibus actu indivisibilibus finitis; potentiã autẽ divisibilibus in infinitũ. 38. Astra moventur ab Angelis. 39. Terminus naturã suã creabilis nec Divinitus potest educi. 40. Simile non agit in simile, 41. Intentio fit per additionẽ graduũ heterogeneorum. 42. Raritas habetur per majus, densitas per minus ubi. 43. Elementa manent solũm virtualiter in mixtis. 44. Omnia sublunaria corpora sunt gravia. 45. Gravia gravitant in locis propriis. 46. Potest dari quies aliquando in puncto reflectionis. 47. Anima hominis est spiritualis, & imortalis. 48. Brutorũ est divisibilis in partes heterogeneas. 49. Nõ datur successio Animaruũ. 50. Existencia Dei est demonstrabilis à posteriori

CUI SIT LAUS, HONOR, & GLORIA.

PRÆFATIO
AUTHORIS.

Benevole Lector ! studui brevitati; non ignarus, prolixos sermones nauscam parere, & tædium : stylus facilis est, & dilucidus, & sinè fucò; neque enim hìc delectare intendo, sed prodesse.

In quolibet capite tot sunt veritates, quot sententiæ; ex quarum accurata lectione multi non exiguum percepère fructum.

Hinc, si quando contingat, ut spiritus tuus languere incipiat, atq; intepescere, neque ad orandum, aut ad perpèdenda more consueto Sacrosancta Christi Mysteria rectè sis cõ-

A

para-

P R Æ F A T I O

paratus, percurre aliquot veritates juxta modum orandi, qui consistit in attenta singulorum verborum, & sensuum consideratione, iis tam diu insistendo, donec intellectus illuminatus, & voluntas mota, pium circa illa gustum invenerit. *Verbi gratiâ*, perpende hanc veritatem.

*Nemo libenter moritur, qui non multo antè tempore se ad mortem re-
sè obeundam comparaverit.*

Interroga teipsum. An non id verum est? an modò lubens è vita decederes? Si non; quid est, quod mortem tantopere perhorrescas? quòd si deprehendas, te necdum ad moriendum bene esse comparatum, idè-
òque te mortem fugere, atque horrere; seriâ mente revolve, quanto quotidie in periculo versêris.

Rursùm te interroga. Quot mihi vitæ dies etiamnum sunt reliqui? fortè

nec unus, ne hora quidem; fieri enim potest, ut subito opprimar; quemadmodum illi, & isti, quos probe novi, repentina morte ex hac vita sublatis sunt. Quæ major dementia reperi potest, quàm me tam manifesto salutis amittendæ periculo exponere!

Progredere longiùs, si opus sit, & tamdiù piis his cogitationibus insiste, donec intellectus tuus magis, magisque illustretur, ac voluntas permoveatur; atque eò usque preme te, dum inertiam in te ritè comparando ad mortem, atque in testamento tuo, cæterisque rebus accuratè componendis omnino deponas.

Perge porrò ad alias veritates; & hanc quoque sedulò perpende.

Nisillum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio, fidelique cultu, DEO constanter exhibito.

Interroga te ipsum. Numquid hoc

P R Æ F A T I O

ita se habet? an consolationi tibi erit, ingentes te possedisse opes, plurimóscque nactum esse amicos, qui tibi adulantur? an præclaro te præditum ingenio, eximiáque corporis venustate fuisse ornatum?

An consolationi tibi erit, quòd summa apud homines fueris in æstimatione? an, quòd cuncta tibi processerint ex sententiâ? hæc omnia, crede mihi, potius tibi gravia accident, téque anxium reddent.

Hæ piæ considerationes haud dubiè te magnopere impellent, ut terrena quævis, & caduca despicias, DEOque posthac fideliter servias.

R. P. Lessius in libro, quem conscripsit *de summo Bono*, hunc orandi modum mirificè laudat, asseritque longè præstare, Orationem Dominicam semel duntaxat attentâ mente, ita singulis verbis, aut sententiis in-

haren-

hærendo, pervolvere, quàm centies cursim, & sinè ullo pio animi sensu.

Quamobrem, si laudabilis tibi sit consuetudo, quot annis obeundi sacra exercitia per octo, aut decem dies; pridie, ut omne pretiosum illud tempus bene, diligentèrque impendas, fructuosè leges *Cap. 1. 2. 3. 4. 5. 6.*

In viâ Purgativa, ut appetitus immoderatos strenuè domes; fructuosè leges *Capita*, quæ agunt de peccatis, de satisfactione, de Conscientia, de morte, judicio, atque inferorum pœnis.

In viâ Illuminativa, ut animam tuam solidis, & præstantissimis virtutibus, velut gemmis, studiosè exornes; fructuosè leges *Caput 13. cum reliquis usque ad Caput 26. inclusum; item Caput 63. usque ad caput 73. exclusum: item Caput 85.*

PRÆFATIO AUTHORIS.

In viâ Unitiva, ut tuam voluntatem cum divina arctissimè conjungas, unusque cum DEO per amorem efficiaris; fructuosè leges *Caput* 73. de perfectione, cum subsequen-
tibus, usque ad *Caput* 84. inclusum.

Postridie piarum tuarum exercitationum, ut bona proposita constanter exequaris; fructuosè leges *Caput* 7. 8. 9. 10.

Ad finem adjectus est *Tractatulus*, qui fusiùs agit de Dilectione inimicorum, aut quomodocunque alicui adversantium: quem sanè cuique, præsertim ejus §. 7. consideratè perlegere sua serim ob multiplicem inde fructum percipiendum.

CAPUT

CAPUT I.

De Tempore.

Nullus est, ad fugandū omne
tædium, sedandūque ani-
mi mœtorem, aptior, at-
que efficacior modus, quàm tempus
bene impendere.

*Gaudebis semper vespere, si diem
transegeris fructuose, inquit Tho-
mas à Kempis.*

Maxima temporis habenda est cu-
ra: contingit enim non rarò, ut id,
quod, ratione licèt convicti, emen-
dare negleximus, decursu temporis
corrigatur. *Sapè ea, quæ sanari ratio-
ne non poterant, sanata sunt tempore;*
ait *S. Martinus Bracarenensis.* (a)

Attamen nihil hodie eo vilius in-

venitur. *Quē mihi dabis*, ait Seneca,
qui aliquod pretium temporis ponat?

Vox multorum est. Eamus, jocemur, confabulemur, indulgeamus genio, donec prætereat hora; licet non ignorent, totam æternitatem haudquaquam sufficere ad referendas Deo gratias pro minimis etiam ab eo acceptis beneficiis. Quid magis deplorandum?

Nemo vestrum, ait S. Bernardus, *parvū æstimet tempus, quod verbis consumitur otiosis: volat verbum irrevocabile, volat tempus irremediabile, & præterit hora, quam tibi ad agenda Pœnitentiam, ad obtinendam veniam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam, misericordia Conditoris indulget.*

Iraſcereris filio tuo, si in fluminis ripa consistens, nummos aureos, nullo discrimine, sus, deque super aquas abjce-

abjiceret, more puerorum, qui particulas regularum, lusûs, & recreationis causâ, ibidem faciunt subsistere, eoque succenses illi gravius, si diceret, id se agere temporis fallendi causâ.

Minima particula temporis, quâ te beatum reddere potes, omni argento, atque auro præponderat: interim ais; eo lusum, jocatum, confabulatum, temporis fallendi causâ, atq; ita innumeras ejus particulas temere abjicis, & perdis, easque insipienter prodigis. *Re omnium pretiosissimâ luditur, ait Seneca.* Potiori itaque jure tibi ipsi irasci debes, ac graviter succensere.

Cætera omnia si deperdita sint, recuperari possunt; tempus non item.

Hæc est una omnium maximè flebilis damnatorum apud inferos querela, quòd hujus vitæ tempus malè a-

gendo prodegerint, & tot, tamque
 opportunas salutis suæ procurandæ
 occasiones inutiliter elabi siverint.
 O si illis concederetur unius duntaxat
 horæ dimidiū! dici non potest, quàm
 accuratam illius rationem essent
 habituri.

Tu interim tam infructuosè per-
 dis tot horas: proh, quanto tua illa
 dementia te morti proximum mœro-
 re conficiet! tum, cùm de tempore
 jam erit conclamatum, atque tibi
 dicetur: *Tempus non erit ampliùs.*

Coelum emas, licet; tempus eme-
 re non licet. *Non poteris pretio vel
 breve tempus emi.*

Chrysaorius lethali morbo per no-
 ctem oppressus, & circumfessus tru-
 culentâ dæmonum coronâ, qui fla-
 gitia ejus omnia, quorum pœnis ve-
 hementer exagitabatur, sub aspectû
 subjiciebant, quidquid possidebat
 opū

opum, oppignorâisset lubens, ut in auroram duntaxat vita protenderetur; at cheu! tantillū temporis tanto pretio mercari non valuit.

Ludovicus XI. Galliarum Rex ultimo vitæ morbo donabat medico suo quingentos aureos in singulos dies, ut vitā suā tantisper protraheret; sed tempus tantimmani auri summā comparari non poterat.

Nihil, ait S. Bernardus, pretiosius tempore: tempus tantum valet, quantum DEUS; quippe in tempore bene consumpto comparatur DEUS.

Quapropter, dum temporis momentum amittimus, periculo frequenter nos exponimus, ne & Deum, & cum Deo felicem æternitatem amittamus. Rectè igitur monet Sapiens: *Ne defrauderis à die bono, & particula boni doni non te prætereas.*

CAPUT II.

Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non bene utuntur.

SI Regum quispiã te, nemora sua obambulantẽ, atque arborũ proceritatem admirantem, in hunc modum alloqueretur: Quasunque cras albã cruce signaveris arbores, tuã illæ futuræ sunt; sedulus esse si vis, multorũ milliũ ære alieno gravatũ te poteris eã viã liberare.

Si, inquã Regum quispiã hoc tibi addiceret; nõne perspicuũ est, te illico acceleraturũ gressus, ut quã plurima candidissimæ calcis segmenta tibi conquireres? nõne manifestũ est, crastinã die te non indulturũ somno in multã lucẽ? nõne sole meridiano clarius est, te inmemorẽ cibi, & potũs, ab aurora usq; in seram vesperã, in opus strenuẽ incubiturũ, præsertim, si scires te detrudendũ, negle-

cto tā singulari Regis favore, in diuturnum, & ærumnosum carcerem?

Rursum, si unius tantum horæ quadrantis tibi foret copia, ut in domo quadā, auro, argentóq; refertā morareris, amplissimā datā facultate illinc auferendi, quantū velles, & posses; nōne pro comperto est, non indulturū te lusui, jocis, & choreis, neq; te occupatū iri carpendis caducis in amæno prato floribus; præsertim, si exploratū haberes, tuā in arripienda ista occasione socordiā perpetuæ calamitatis, & inopiæ fore causam?

Vitæ tuæ tempus, respectu ad æternitatē habito, longè minus est, quàm unus dies, quin imò, quàm quadrans unus; attamen illud tā breve spatiū à Deo tibi concessū, ut ex ejus gratiarum, & gloriæ thesauris, quantumcunq; lubet, tibi compares, atq; omnes animæ tuæ pravæ propē-

siones domes, radicitusq; evellas, & sic, vim tibi inferendo, teq; generose vincendo, omnia gravissimorum tuorum scelerum debita persolvas, hoc, inquam, tam breve tempus impendis in quotidianum novem, aut decem horarum somnum, in adipiscendis honoribus, in congregandis divitiis, atq; in sectandis inanibus, ne dicam, foedis voluptatibus, manifesto periculo temetipsam exponens, ne in ergastulum sempiternum, igne, flammisq; refertissimum, praecipuas, atq; adeo, ne in aeternam incidas inopiam, & calamitatem. Dixeris quidquid lubet; incredibilem hanc esse dementiam, inficiari nunquam poteris.

Nonne illum diceres a rationis usu alienum, qui emptam centum aureis candelam accenderet, atq; combureret, ut vel aciculam, vel aciem, vel aliam quascunq; vilissimi pretii rem quaereret?

Nam tu multo amentior es, qui tempus

pus, quod auro, argentóque pretiosius est, is perditū, dū in vanis, & fluxis bonis, quæ bona appellanda non sunt, rebúsq; nihili cōquirēdis de manè in vesperã operã omnē collocas.

Veniet hora, cū vel diem unū ad corrigendos mores desiderabis; sed, an impetraturus illum sis, prorsus ignoro.

Peto, inquiebat ad Carolū Quintum quidã ex ejus Aulicis jam morti proximus (a) *Pro cunctis officiis, atq; obsequiis Majestati tuæ præstitis rem unicam, nimirum, vitæ meæ ad duas, tresve horas prorogationem*: sed hoc illud erat, quod neque Cæsar illi dare, nec ille à Cæsare impetrare potuit.

Transcunt dies salutis, ait S. Bernardus, & nemo recogitat: tu id in posterū frequenter animo versa, & magni aestima omnes vitæ tuæ dies, illósque bene, & fructuosè impende, an-

(a) *Hanotel de stul: mundi.*

tequam te mors de improvise obruat, & ad tumulum pertrahat.

CAPUT III.

Tempus breve est, & cuncta transeunt.

Quidquid finem habet, breve esse convincitur. Labor, afflictatio corporis, nec non alia incommoda, quæ hic perpeffus fueris, licet centum annos diuturnitate æquarent, tandem aliquando habebunt finem.

Labor igitur, & corporis afflictatio, cæteraq; incommoda, quamvis centum annorum spatium adimplerent, brevia sunt; quin imò, si cum æternitate conferantur, momento temporis breviora. Ut quid igitur tam exiguo vitæ tuæ tempore, pro cælesti gloriâ, quæ finem nescit, pati, & laborare detrectas?

De cunctis rebus temporalibus, ad quas conquirendas tantum laboris, ac studii contulisti, verum aliquando erit affirmare: *Transierunt.* Por-

Potentia *Alexandri*, divitiæ *Craesi*,
Sardanapali voluptas, eloquentia *De-*
mosthenis, forma *Helenæ*, atque ve-
 nustas corporis, modò transierunt.
 Laudantur, ubi non sunt; crucian-
 tur, ubi sunt, habitantes cum igne
 devorante, & cum ardoribus sempi-
 ternis. Tempus nunc illis effluxit;
 tibi non item.

Centum abhinc annis necdum
 eras natus, in tuo etiamnum eras ni-
 hilo, quin imò merum nihil. Post
 annos centum vivere defines, atque
 adeò prius verosimiliter, quàm il-
 lud tempus præterierit, esca eris ver-
 mibus, atque ante tremendū æquif-
 simi Judicis stabis tribunal.

Quis igitur operæ pretiū esse cen-
 seat, tanto cum studio in caducorū
 bonorum adeptionem hinc te incum-
 bere, quibus, vix comparatis, prope-
 diē es privandus? quid enim est ip-
 ū
 omni-

omnino diù, in quo est aliquod extremū? *Nibilest magnūre, quod parvum tempore,* ait *S. Eucherius.* (a)

Ista cogitatio, quamdiu perdurabit hæc corona? quamdiu hanc aulam incolam? quamdiu hisce fruar deliciis? ista, inquam, cogitatio quam plurimis, in divitiarum, & voluptatum affluentia viventibus, excussit lachrymas, hisque incitamentum, & calcar fuit, ut generoso animo omnem fastum, & quidquid caducum est, tanquam fumum, atque umbram aspernarentur. *Subit, cum maxime exultant, cogitatio hæc, quamdiu?* inquit *Seneca.* (a)

Ingentium dolorū origo sæpissime sunt terrenæ voluptates, & nos, cum minimè arbitramur, de repente deserunt.

Satius itaque est, modò cuncta de-

(a) *De vera Sapientia.*

(a) *De Vita. vii.*

ferere, quàm postmodum à DEO
deseri.

Neque profectò sapientis, neque
prudentis est, agere velle exiguo tem-
pore vitam commodis, & deliciis ab-
undantem, non sine manifesto pe-
riculo in miserias incidendi, sine fi-
ne duraturas. *Angustus est animus,*
quem terrena delectant, ait Seneca.

Quæ speras, peritura sunt omnia;
& tu, quid post hæc? Aliud ama, &
spera, quod non transeat, inquit ma-
gnus Guigo Cartusianorū Generalis:
(a) hæc attentè cum animo tuo co-
gita, & sæpè revolve.

Frequenter dies hilariter, & per-
peram transactus adigit non paucos
in angustias, & sollicitudines maxi-
mas, cogitque eos integras noctes
insomnes ducere.

CA

(a) De tranquillit. cap. 3.

CAPUT IV.

Non omnes, qui senes sunt, vixere diu; & quo pacto temporis jactura resarci valeat.

Dies hujus vitæ tibi concessi sunt, non ut honoribus te cumules, neque ut commodis, voluptatibusq; inhies, sed ut animam tuam salvam reddas. Multum perdidisti temporis; eò quòd in alium finem vitæ tuæ dies impenderis.

Non, quisquis diu in vivis versatus est, vixit diu. Quapropter, licet quadraginta, quinquaginta, sexaginta ætatis annos numeres, dubium est, an unico anno vixeris, quod ne vel unicum fortassis annum in vero, sinceròque DEI cultu transegeris: nomen habebas, quòd viveres; sed eras mortuus.

Religiosus quidam Ordin. *S. Francisci* añorum quinque, & septuaginta,

ta, interrogatus, quamdiu in Religioso coetu vixisset? respondit, *Dubito, an vel unico momento.*

Adveniente die judicii, non quaeretur ex nobis, quàm longam, sed quàm rectam duxerimus vitam; *Non quàm diu, sed quàm bene?*

Omnes anni, quibus vixisti divinâ orbatus gratiâ, nequaquam computandi sunt: Propterea tamen non est, quòd desperes. Elapsum tempus, si non potes redimere, certè potes subsequituro bene uti, atque ita deperditi temporis damnũ refarcire; in tua enim potestate sitũ est, pravas consuetudines, atque indomitos animi tui motus refrænare. *Sanabilibus ægrotamus malis, inquit Seneca.*

Penes te etiam est, piis, ac sanctis cogitationibus, gratiisque DEI prævenientibus bene posthac uti; sufficit vel unica, ut sceleratissimum quem-

quemcunque hominem ad meliorē vitæ rationem traducat.

Videte, Fratres, ait S. Apost. Paulus, quomodo cautè ambuletis, non quasi insipientes; qui, ubi quamplurima perdidère, perdunt etiam id, quod pretiosissimum est; Sed ut sapientes, redimentes tempus, id est, inquit S. Augustinus, denegantes tempus vanis colloquiis, futilibusque, & caducis negotiis, quibus totum erat applicitū, illoque imposterū fideliter utentes, ut salutis vestræ negotiū strenuè, & sedulò promoveatis.

Sic egit, ne post mortem miser esset, magnanimus ille militum dux, de quo meminit *Famianus Strada*: Accedebat hic Imperatorem *Carolum Quintum*, postulaturus, renunciandi rebus bellicis, facultatem, postulatique causam edisserens, inquit obat: *Inter mundi negotis, & diem*

mor-

mortis tempus aliquod intercedat, necesse est.

Quo, Imperator, audito, æquissimi Ducis petitioni non tantum annuit, sed & tam præclarum æmulari exemplum, suoque se abdicare imperio constituit, ac deinde in secessu se totum DEO dare.

Horum illustrium virorum insistere vestigiis si non valeas, neque ausis, te ipsum adhortare præclarissimis his *S. Chrysologi* verbis: *Vivamus DEO paululum, qui seculo vicimus totum; dedimus corpori annum, demus animæ paucos dies.*

Dic & tu vicissim: tandem aliquando peracta res est; fixum, decretumque est: Hunc annum transigam, ut Christianum decet: O plusquam satis est, quòd triginta, vel septuaginta annis vixerim, ut temporalia pertractarem negotia, atq; ut comòdis, volup-

luptatibus, genioque indulgerem. Equum est, nunc tandem me impendere unum, alterumve annum, ut in cultum DEI, & in expiationem criminum, atque in salutē animæ meæ totus incumbam.

Esto: pereat quidlibet, parūm refert; dummodo anima conservetur.

Suscipe igitur, obsecro, Domine, inquit S. Bernardus (a) residuum annorum meorum: pro his verò, quos vivendo perdidisti, quia perditè vixi, cor contritum, & humiliatum non despicies.

Sic comparatus esse debet animus ferio cupientis, deperditi temporis detrimentum resarcire: totum se applicet, necesse est, castigando corpori, atque refrænandis indomitæ animi motibus, nec non studio patientiæ, cæterarumque præstantissimarum virtutum.

CA

(a) S. Bernard. Serm. 20. in Cant.

CAPUT V.

Qualis vita, talis mors.

Nemo non optat bene mori; quia bona, & beata mors perpetuam parit felicitatem: sed non omnes volunt bene vivere; eò quòd bona, atque perfecta vita magno constet labore.

Ejusmodi profectò votum risu dignum est, atque explodendum; unū enim sine altero nequaquam obtineri potest.

Decipimus nos ipsi, si credamus, bene, beatèque morituros nos, sine prævia bona, & rectè instituta vita. Non potest bene mori, qui non benè vivit.

Bona, ac sancta mors à bona, ac perfecta vita pendet; non secùs, ac mala mors, & infelix ex mala, corruptaque vita promanat.

Frateres, nolite errare, ait S. Paulus

lus, *Deus non irridetur* : Quæ enim seminaverit homo, hæc & metet ; quoniam, qui seminat in carne sua, id est, qui operatur carnalia, hic de carne, id est, de carnali opere, & voluptate metet corruptionem, & mortem, tum præsentem, tum æternam : Qui autem seminat in spiritu, id est, qui operatur spiritualia, hic de spiritu, id est, de opere suo spirituali metet vitam æternam.

Qualis ergo sementis tua fuerit, talis erit & messis : avenam serere, & metere triticum ; enormia seminare flagitia, & æternæ vitæ metere fructus, fieri vix potest, ut simul consistant : quod si quandoquæ fit, rarum admodum, atque inusitatum miraculum est ; quod CHRISTUS Salvator noster edidit in uno latronum, qui cum illo pendeat è cruce, dum ei dixit : *Hodie mecum eris in Paradiso*.

Ute

Utebatur DEUS in illius conver-
sione potentiâ suâ absolutâ, nec non
misericordiâ. Hic rectè asserit S.
Augustinus, in tota Sacra Scriptura
inveniri duntaxat unum, cui post vi-
tam sceleratè actam, bene, beatèq;
contigit mori: *Unum*, ne quis despe-
ret; *Unum* solummodò, ne quis in-
ani se spe, ac fiduciâ lætet.

Non tamen ea de causa parem ti-
bi successum polliceri debes, neque
cogitare, te, cùm malè vixeris, be-
ne, feliciterque moriturum; quem-
admodum temerarium foret, existi-
mare, in ardentem fornacem cum
tribus Babylonis adolescentibus con-
jectum, egressurum inde te incolu-
mem, atque illæsum; vel cum *S. Pe-
tro* calcaturum te aquas maris, ab
interitu tutum.

Divina Providentia res passim o-
mnes ita ordinavit, ut naturæ du-

etiam, atq; ordinem sequantur. Sic ignem finit comburere, gravia descendere: sic & opprimi malâ, ac deplorandâ morte, qui vitam duxere sceleribus refertam: sicubi secus e-
 venerit, prodigium erit, quo peccatorem DEUS, absolutâ suâ utens potentiâ, eumq; speciali gratiâ præveniens, interdum dignatur (sed rarò admodum) ob rationes, quæ nos fugiunt. Fallitur autem, & malè sibi consulit, quisquis ejusmodi gratiam vel sperare, vel expectare audet.

Qui bene, beatèque mori desiderant, vitam interea agentes malam, & perditam, Deum tentant; siquidem viventem malè, etiam malè mori passim contingit.

Quidni igitur exclamas cum Sancto Augustino! (a) *Inter brachia Salvatoris mei & vivere volo, & mori cupio.*

CA

(a) *Manual. cap. 28.*

CAPUT VI.

Utrum expediat citò mori, an diu vivere?

Multi longam vitam desiderant; de bona, sanctâque nihil, aut admodum parum solliciti.

Quid prodest diù vivere, si minùs rectè vivamus; si quotidiana cumulare flagitia non cessemus.

Conducibilius est citò mori, quàm diù vivere hominibus, non tantùm bonis, sed & malis, qui, licèt diu viverent, ad frugem tamen nunquã redirent.

Mali, quemadmodum indies peccata coacervant, ita etiam pœnas adaugent; quod neutiquam fieret, si superveniens illis mors vivendi simul, & peccandi adimeret potestatem. *Gravius est (inquit S. Ambrosius (a) ad peccatum vivere, quàm in peccato mori.*

B 3

Boni

(a) L. de bona mort. c. 1.

Boni, quantumvis sæpe numero se
 culpis præteritis per sinceram earum
 declarationem exonerent, novas ta-
 men quotidie contrahunt; &, licet
 assiduè quàm gratiam suam, quàm glo-
 riam amplificent, tamen omnibus
 bonis operibus suis tantum Deo ho-
 noris reddere nequaquam possunt,
 quantum vel exiguis suis noxis, in
 quas quotidie recidunt, ei suffurantur.

*Exultemus igitur, inquit S. Chry-
 tostomus, (a) si quando probum, &
 justum videmus migrare ex hac mise-
 ra vita; mox enim recepturus est la-
 borum suorum, operumque bonorum
 abundantem mercedem.*

Diffiteri mortalium nullus potest,
 bonum esse, atque optabile, bene,
 rectèque vivere: attamen bene, fe-
 licitèrque mori, longè esse melius,
 atque optabilius quis neget? etenim
 sola

(a) *In Epist. ad Philip: cap. 8.*

sola bona mors nos certos de nostra salute reddit; bona vita non item.

Illi, qui boni sunt, & magna virtute præditi, nesciunt, quamdiu tales permansuri sint: ignorant item, quænam peccandi occasiones sese adhuc oblaturæ sint, quibus afficiendi injuriis, cum quo hominum genere versaturi, tractaturique sint negotia: latet illos insuper, an non vivat aliqua etiamnum exitialis Dæmonia, cujus venustate, & illecebris vitæ, in sempiternum ruant interitum.

Nullum adeo firmum est navigium, cui per pelagus vaganti timendum non sit. Momento mare vertitur, & in montes aquarum cogitur: eadem die, ubi tranquillas inter undas luserunt navigia, sorbentur. Innumera sunt pericula, quamdiu hæc vita durat.

Innumeri, qui alterum jam pedem

intulisse videbantur in cœlum, è bonis mali effecti, lamentabili casu in æternum exitium deciderunt.

Non nisi momento opus est, ut è Sancto quis fiat impius, atque æterni reus incendii.

Multis nocuit, inquit Seneca, diu vixisse. Sinite me mori, exclamabat S. Aloysius de Gonzaga, jam morti proximus; quanquam viginti duntaxat, & quinque annos vivendo explêrit: Si enim vita mibi supersit longior, qualis etiamnum futurus sim, nescio.

Rectè magnus Guigo: (a) *Longam tentationem petit, qui longam vitam petit.*

DEUS ab æterno prævidit, & cognovit, quid esses factururus, si tali in domo, cum tali persona degeres; si tali tempore, & loco tam vehementi urgereris tentatione: cognovit,

(a) *De Tranq. c. 5.*

in quâ

inquam, effésne illi præbiturus consensum, an contrà negaturus.

Quocirca, si Deus te mundo eximat, ne fortè in gravia peccata prolapsus intereas, immenso quodam, ac singulari te afficit beneficio, de quo summas illi referes in cœlo, & immortales gratias.

C A P U T VII.

De fine, ad quem homo est conditus.

UNica duntaxat res tempore vitæ tuæ à te exigitur, unicum duntaxat requiritur studium, cura scilicet salutis propriæ.

Non te creavit DEUS ad hunc finem, ut Papa, Rex, Senator, opulentus, potens fias, ac eruditus, ut corpus lautè habeas, ad luxum exornes, illique, quidquid appetit, subministres; verùm, ut ei fideliter serviens salutem consequâre.

Hoc unicum studium tibi cordi

esse præ cunctis aliis debet ; cætera enim omnia ad illud comparata nugæ sunt, & puerorum crepundia.

Si quis, postquam in urbem venisset litis persequendæ causâ, unde & honor, & vita, atque universa ejus fortuna pendet, dein ad jocos, ludôsque, & choreas adijceret animû, nullâ habitâ litis ratione, næ ille merito demens diceretur.

At longè potiori jure tu demens dicendus es, & à rectæ rationis usu alienus, si salutis tuæ cura, quæ tanti tuâ interest, quàmque ut promoveas, in lucem hanc natus es, minùs tibi cordi sit, quàm futilia quævis, atque caduca hujus mundi negotia.

Res quælibet juxta naturam suâ operari, eúmque, ad quem conditionæ sunt, finem assequi debent.

Sol ad illuminandum creatus, si lumen suum mortalibus neget, erit per-

perinde, ac si non esset, vel potius mundo gravem incutiet metum, & horrorem: sic & nihil magis absonum, atque infructuosum, nihilque magis horrificum est, quàm hominis animus, qui, cùm in nullum alium finem, nisi ut DEO serviat, procreatus sit, non ex integro se ipsius servitio devovet.

Qui DEO non vivit, is, ut vivat, indignus est. *Totum te exigit*, ait S. Augustinus, *qui totum te fecit.*

Prodesse nequaquam tibi poterit, quòd hoc anno incedas auro, argentòque gravis, si proximo nudus, & rerum omnium egenus, virtutisq; expers coram tremendo, atque justissimo sistendus sis Judice; nec quidquam emolumentum hauries ex rebus omnibus creatis, si per totam æternitatem suavissimo DEI privandus sis conspectu.

CAPUT VIII.

Plurimi salutē animæ suæ negligunt.

Maxima pars mortalium nulla de re minùs cogitat, quàm de negotio suæ salutis. *Vacat tibi, ut Philosophus sis; non vacat tibi, ut Christianus sis:* ait S. Paulinus.

Rerum omnium curam habent, præterquam animæ suæ; studiosè satagunt, ne domus longo tempore incultæ vacent; ne tinea vestes corrodât, atque exedat; ne curculio nocent tritico: nummis suis census emunt annuos; & curant quàm maximè, ut agri colantur, & fructus proferant, atque ut proventus indices accrescant; sed aut nihil omnino, aut perparùm pro anima sua sunt solliciti.

Contrà, tam crudeliter illam tractant, acsi foret anima infestissimi inimici, cui mortem intentant, cuique

que gravia student inferre damna ;
 vel ferocis bestię, quę diũ, noctũq;
 naturę motionibus, atque appetiti-
 bus servit ; vel denique, ac si vide-
 rentur illam solummodò adepti, ut
 eam perdant.

Quid hęc agimus, si illud, quod
 unicę nobis agendum est, nequa-
 quam agamus ; si DEO hęc non ad-
 hæreamus, cümque totis viribus,
 ac tota mente diligamus, propter
 quem diligendũ in mundũ venimus?

Duę tantũ res nobis hęc cordi
 esse debent ; amare nempe DEUM,
 & stabilire animę nostrę salutem.
 Qui eò non attingit, is profectò in-
 felix est, & æternũ perditus.

Ludovicus undecimus Galliarum
 Rex *Benedictum* XII. Papam rem-
 quampiam flagitabat, quę rectę ra-
 tioni consentanea non erat ; cui po-
 stulato Papa prudenter, atque reli-

giosè reposuit : *Si duæ mihi forent animæ, harum alteram lubens ad Regis arbitrium immolarem ; sed quando non nisi unica mihi est, illius jacturam nec facere possum, nec volo.*

Dæmon, infestissimus noster adversarius, tanquã leo rugiens, dies, ac noctes circumiens, quærénsq;, quẽ devoret, multò laborat impensiùs, ut animã nostrã suos in laqueos pertrahat, quàm nos, ut eam conservemus.

Quis furor est, exclamat Salvianus (a) viles à vobis animas vestras haberi, quas etiam diabolus putat esse preciosas ? &c. & per hoc, quicunque animas suas negligunt, etiam infra judicium diaboli se amant.

C A P U T IX.

Nunquam licet in procuranda salute languescere.

Multi causas aliorum vincunt ;
at (proh dolor !) propriã cadunt

(a) L. 3. ad Eccles.

dunt. Maximâ pollent industriâ ut adjuvent cæteros, eorûmque negotia ad felicem exitum perducant; exiguâ autem, ut seipfos juvent, suæque salutis negotium pertractent. Menses, & annos infumunt, ut jus alienum tutentur; sed vix reperiunt horæ dimidium, ut animæ suæ, in miserimo statu constitutæ, succurrant.

DEUS cum illis est assiduè, at illi vel nunquam, vel rarò admodum sunt cum DEO. Enimverò ejusmodi homines non rectè sapiunt. Is sapit, qui sibi sapit.

Cætera, si malè succedant, si pessumdentur, aut negligantur, parvi refert: instaurari ut plurimum possunt, eorûmq; jactura valet resarciri.

At salutis tuæ negotium, si malè succedat, si negligatur, æternùm miser es, & infelix. Nihil hîc instaurandum relinquitur.

Vitam perdidit uxor *Loth*, momento per viam subsistens, ut *Sodomæ* conflagrantis reliquias curiosis oculis contra Dei mandatum intueretur; & in statuam salis conversa est: ut ejus docereris exemplo, in rebus ad salutem pertinentibus, fervorem quendam inusitatum, curâque singularem, nullo puncto temporis intermisso, afferre te oportere.

Ut docereris, nunquam tibi, quæcunque se negotia, quantumvis necessaria, offerant, à procuranda salute esse desistendum: etiam tantillo opus est, ad vertendum vel semel caput, metu, ne brevis hæc interruptio, hæc parva segnities sempiternæ tuæ damnationis fit causa.

Nulla satis magna securitas, ubi periclitatur æternitas, ait S. Gregor.

Cura itaq; salutis tuæ præ cæteris curis imposterum tibi cordi fit, necesse

cesse est, nullam, ne minimam quidem, ejus stabiliendæ negligendo occasionem; ut sic, assiduo virtutū præstantissimarum exercitio, dives, & plenus meritis cœlum conscendas, ac sempiternâ potiâris gloriâ.

CAPUT X.

Cum tremore operanda est salus.

Bene cæpisse nequaquam sufficit; benitendum nobis est, ut bene finiamus. Non progredi in via virtutis, regredi est. Sola constantia opus perfectum habet, & coronatur.

Efficax, ut perseveres, remedium est, incipere in horas singulas, & cum Davide dicere indies: *Dixi, nunc cæpi.*

Qui se existimat stare, videat, ne cadat, ait S. Paulus Apostolus. Hic enim stare, teste S. Chryostomo (a) non est firmiter stare; donec fuerimus liberati à fluctibus vitæ præsen-

(a) In hunc locum.

tis, & ad tranquillum portum navigaverimus: magnis etenim inimicorum circumdamur agminibus; hostium plena sunt omnia.

Millenæ insuper res sunt, quæ nobis strenuè in via virtutis currentibus, atque in agone contendentibus obicem & possunt, & conantur objicere.

Attamen nihil nobis metuendum est magis, quàm nos ipsi; infirmitas nostra, atque fragilitas magis terre nos debet, quàm dæmones universi. Verbum unum, unicus gemitus, unica lachryma, præsertim eorum, quos diligimus; unus oculus in hoc, illudve temere conjectus, pertrahere nos potest in enorme, atque erubescendum flagitium.

Peccavit *Adam*, commisit adulterium *David*, Deum suum dereliquit *Salomon*, JESUM CHRISTUM Magistrum

strum suum negavit *Petrus*: Quid agent parvi, & tenelli frutices, si tã proceræ, tam altè radicatæ, ac fixæ solo arbores, vento vel minimo prosteruantur.

Cum timore igitur omnem vitã nostram transigamus, necesse est: cavendum etiam nobis est quàm maximè, ne nimiùm fidamus propriis viribus, nimiùmque securi simus de nostra salute; nam, ut rectè monet S. Augustinus, *facit hostis securos, quos cupit esse captivos.*

Ipsi Christi Discipuli, acceptis ex sacro ejus ore his verbis, *Unus vestrũ me traditurus est*, contristabantur omnes, cùmque rogabant ingenti cum timore: *Nunquid ego sum, Domine?*

An non jure merito tremeres, si per arctum, atq; angustum pontem, sub quo rapidissimus labitur fluvius,
tibi

tibi transeundum esset cum pluribus aliis te ponè subsequenter, quorum unum, fallente vestigio, casurum, & aquarum vorticibus absorbendum esse, divinitùs innotuisset? an non vestigiis tuis singulis solerter attenderes, & omni cura eniterêre, ne unicus ille miser, atque infelix esses, qui in flumen lapsurus, ibidémque ex divino decreto est periturus? què admodum Jesu Christi Discipuli sollicitè satagebant, ut abominandum proditionis scelus à se procùl amolirentur.

Eundem tibi est inter immensam cæterorum omnium hominum multitudinem per arctam, & angustam semitam, quæ sola ad æternam vitã nos deducere potest: hunc in finem es conditus.

Ipsius insuper Veritatis eloquio declaratum est, electos esse paucos,
angu

angustam hanc semitam à paucis inveniri, latam ac spatiosam viam, quæ ducit ad perditionem, intrare quàm plurimos.

Manifestum etiam omnibus factum est, non tantummodo unum, sed multo plures esse damnandos, quàm cœlo asserendos.

Itaque ab assiduo metu cessare nunquam tibi licet. Verbis, operibus, cogitationibus tuis omnibus attendere te sine intermissione oportet, ne illorum plurimorum, qui miserandum in modum lapsuri, & perituri sunt, numero adscribaris.

Qui nullatenus timuit, jam nunc lapsus est, vel certè in proximo, ne labatur, versatur periculo, Time ergo, cum arriserit gratia; time, cum abiêrit; time, cum denuo revertetur.

Vide etiam, si expediat, cum alii
cor-

corpus suum abstinentiâ, jejunióq; conficiant, te tuum epulis, atque exquisitis dapibus nutrire; &, cum illi sacco, & cinere, atque omni miseriarum genere afflicta, & pallentia membra circumferant, te adornatum, splendidum, & lætum incedere; &, cum illi ferè omne tempus studiis, & prolixis orationibus transigant, te ridere, joculari, & luxuriari. Nunquid non unus omnibus Deus? aut non omnes Christiani ejusdem Judicis præstolantur adventum? aut forsitan te mitior, alios acrior ignis exspectat, ut alij tantum solliciti sint, tu tantum securus? crede mihi, quòd & illi expeterent esse securi, si sibi consentaneum fore intelligerent.

Meritò exclamat S. Gregorius:
Vae miseris nobis, qui de electione nostra nullam adhuc Dei vocem cognoscimus

imus, & jam in otio, quasi de securitate, torpemus! Meritò etiam rogat S. Bernardus. Unde hæc tam perversa tepiditas? unde hæc securitas maledicta? quid seducimus miserinosmet ipsos? forsitan jam divites facti sumus? forsitan jam regnamus?

Rectè itaque monet S. Paulus Apostolus: *Fide stas; noli altùm sapere, sed time; & prima tua, atque unica cura sit, in negotium salutis tuæ indefesso labore incumbere.*

Ad hoc te, nòsque omnes hortatur idem Paulus: *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini.*

C A P U T XI.

De Prædestinatione.

Quis potest dicere: ego de electis sum; ego de prædestinatis ad vitam; ego de numero filiorum; quis hæc, inquam, dicere potest? reclamante Sacra Scriptura: *Nescit homo*

homo, utrùm amore, an odio dignus sit. Sat scimus, peccâsse nos; sed, an peccata condonata sint nobis, haud satis scimus. Quis non expavescet?

Cognovit Dominus, qui sunt ejus;
 (a) novit, qui cœlesti donandi sint gloriâ; novit, qui sempiternis cruciandi sint flammis.

Non pauci dicunt: vel prædestinatus sum ad æternam vitam, vel non sum: Si prædestinatus sum; certissimè salvus ero, quantumcumque fuerit peccatorum meorũ cumulus.

Si non sum prædestinatus; haud dubiè condemnabor, licèt reliquo vitæ tempore innumera adhuc opera à me essent præstanda: quapropter indulgebo deinceps genio meo, nec quidquam deliciarum denegabo sensibus, omnibûsque meis perversis propensionibus laxabo habenas.

Falsè

(a) 2. ad Timoth. 2.

Fallacia admodum sunt hæc argumenta, atque à dæmone inventa, ad pertrahendos homines in quævis flagitia, & tandem in gehennam.

Electio ad æternam gloriam à bona, probaque vita pendet. Manifestum itaque indicium est, te neque electum, neque prædestinatum esse, si bene, pièque vivere detrectes; quemadmodum luculentum est signum, brevè moriturum te, si necessarium alendo corpori cibum sumere recuses.

An fortè de numero reproborum es? prævidit igitur Deus, perditè victurum te, moriturumque in statu peccati mortalis; quæ quia prævidit, idcirco te reprobavit. Mortiferam ergo culpam constanter fugias, necesse est, ne reprobis aliquando annumereris.

An fortè de numero es electorum

& filiorum Dei? rectè igitur, pièque vivere te oportet; prænovit enim Deus, rectè, pièque victurum te, felicitèrque moriturũ: quæ quia prænovit, hinc elegit te, tuũque nomen libro vitæ indelebili characterè inscripsit.

Quòd si bona illa opera, propter quæ te Deus elegit, minimè peregeris, nequaquam electus es, neque libro vitæ tuum nomen inscriptum est.

Adeò, ut divinum decretum de æternitate tua felici, aut infelici pendeat à libero tuo in bonum, vel malum consensu: quod perspicuum erit in hac ratiocinatione: Quisquis furatur, suspendi debet; tu furaris; ergo suspendi debes.

Prima propositio continet justissimam legem ab omni natione receptam; altera complectitur effectum
liberi

liberi tui arbitrii, consentientis furto; tertia proponit Judicis te condemnantis sententiam.

Sententia tui suspendii, licet à Judice proferatur, à libero tamen tuo furto, tanquam à radice, proficiscitur; furtum verò tuum nequaquam ab æquissima suspendii sententia; iniquum enim foret illud Judicis argumentum: Ille, quem suspendi volo, necessario furari debet; hunc suspendi volo; hic ergo necessario furari debet.

Possétne in Judice reperiri injustior agendi modus? hic itaq; in Deum, utpote sapientissimum simul, atque æquissimū Judicem, nequaquã cadere potest. Ex illo tuum omne bonum promanat; ex te tuum omne malum. Divinam condemnationis tuæ sententiam peccata tua secum ferunt; illa tantum à Deo pronunciat.

Ut quis scopum tangat, necesse est, ut rectà in illum collimet: optatus viæ exitus à bono in eam ingressu, concentus musicus à modis, & mensura pendet; non autem ingressus viæ bonus à bono ejus exitu, neque modi, aut mensura pendent à concentu.

Atque hinc, si industrius ego horum omnium è specula speculator prædicerem: Hic homo, qui modò ejaculaturus est, non tanget scopum; ille alter, qui istam jam ingreditur viam, nequaquam perveniet ad locum, ad quem ire decrevit; hæc musica carebit concentu: Cuncta illa licet evenirent, quemadmodum prævidi, non mea prædictio, sed sagittarii dirigentis arcum, viatorisq; perdifficilem, aut contrariam ingredientis viam, & magistri dirigentis mensuram musicæ parva dexteritas, atque indu-

industria, horum omnium errorum erit causa: sic & Deus, licet ab æterno prævideat nostram electionem, aut reprobationem, de cæque decernat, non tamen ipse hujus est causa, sed nostra bona, aut prava vita, in qua nos novit morituros.

Dei est vocare; electos autem fieri, aut non fieri, nostrum, ait Theophilactus. (a)

Da igitur, sicut potes, & debes, reliquo vitæ tuæ tempore strenuam operam, ne quid salutis, atque electioni tuæ desit.

CAPUT XII.

Prædestinatio etiam à nobis pendet.

Quamvis tibi Deus manifestasset, de numero beatorum te esse futurum, non idcirco bona ulla opera intermittere deberes; quemadmodum ab agro tuo colendo desistere nequaquam

quam posses, licet certiore te fecisset Deus, illum uberes in annū proximum redditurum fructus.

DEUS salvos facere nos haudquamquam vult, nisi allaboremus. Divinæ gratiæ allaborare si vis, salvus futurus es: si nolis, æternū haud dubiè es periturus.

Qui creavit te sine te, non justificabit, nec salvabit te sine te, ait S. Augustinus.

Hoc sanè dæmon probè novit: quapropter diū, noctūque nobis infidiandi finem nullum facit. Posset quis illi objicere:

Quid est, quòd illum tu hominem oppugnes? vel prædestinatus est, vel non?

Si est prædestinatus; salvus certò certius futurus est; irritæ ergo tentationes omnes sunt, quibus illum laccessis.

Si non est prædestinatus; æternis procul dubio cruciandus erit flammis: nihil igitur tentationibus tuis, atq; oppugnationibus, nihil indefessis conatibus opus est: si quis daemone hac objiceret, hujusmodi ille ratiocinationem risu exciperet, atque exploderet.

Prædestinatio, atque electio ad æternam gloriã etiam à nobis pender, pender à libera nostra voluntate, à cooperatione nostra; hanc daemon omni studio impedire nititur: in nostra autem potestate est, perversis ejus machinationibus refragari. Allatrare nos potest, sed mordere, nisi morderi velimus, haudquaquam potest.

In nostra, inquam, potestate est, vocationem nostrã, nostrãque ad gloriam electionem assiduo bonorũ operum exercitio stabilire. Ad id

hortatur nos S. Petrus Apostolus: *Sagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.*

Itaque non est, quòd turbemur, aut angamur hoc prædestinationis puncto: sed, cùm illa in nostra etiã sit potestate, tantummodò oportet nos omni cura, omnique contentione in id unum incumbere, ut in virtutum exercitio continuum faciamus progressum.

C A P U T XIII.

De respectu humano.

PArvi refert, quid homines de te dicant, vel sentiant; illorũ verba, atq; opinio neque meliorem facient te, neque deteriore. Talis es, qualis es coram Deo. Interroga conscientiam tuam, eique fidem habe.

Permitte æquo animo, ut *Michol* te explodat; tu interea cum *Davide* coram

confirmare Domini reverenter salta-
Sine, homines, quidquid lubet, effu-
tite; interim fac sedulo, quod te fa-
cere oportet.

Nunquam tam multa dicere po-
terunt, quin plura possis audire: una
illis tantummodo est lingua; tibi ve-
ro duæ sunt aures.

Silentium tuum illos rubore suf-
fundet: tua in bene cœptis ad finem
perducendis constantia tandem il-
los obmutescere coget, vel fateri, te
laude dignum, atque agere te, quod
rationi consonum est, plusq; apud
te valere timorem Dei, quam ho-
minum. *Qui timet hominem, certo
corruet*, ait *Salomon*.

Nunquam tibi erit malè (sicet to-
tus in te mundus insurgat) si divinæ
te ex integro subjeceris voluntati.
Hæc viâ Cherubini, & Seraphini ma-
ximâ in cœlo consecuti sunt gloriâ.

Quò magis Deo se quis subdit, eiq; obtemperat, hòc maiorem in rebus omnibus inveniet animi pacem, & tranquillitatem.

Nihil omnino exigit à nobis Deus, præterquam id, quod rectum, & rationi consentaneum est; at homines illud interdũ postulant, quod perversum est, & quòd rationi planè repugnat.

Deus immutabilis est; homines mutantur in horas: nunc hoc volunt, nunc illud; hodie amabunt te, cras odio habebunt; hac te horâ laudant, alterâ contemnent.

Magna fruitur pace, qui nec laudem hominum curat, nec contemptum, quique omnes eorum vituperationes flocci facit.

Intuentur homines vultum; at Deus animum. Homines opera considerant, quæ foris apparent; sed
Deus

DEUS inspicit cor, & appendit intentionem.

Rerum, quas agis, rationem hominibus reddere non debes: hominū non est judicare te, neq; opera tua remunerari; hæc soli DEO competunt.

Attamen & parentibus, & moderatoribus, & iis, qui à confessionibus tibi sunt, tanquam ipsi Christo, morem gerere te oportet in omnibus, quæ divinis legibus non adversantur.

Nulli mortalium obtemperare licet, dum quid imperat, vel petit, quod Deo repugnat: fatiūs enim esset, totum in te mundum insurgere, quàm Sanctissimam ejus à te contemni, aut etiam negligi voluntatem.

Stude igitur potiūs, placere Deo, quàm hominibus. Hoc enim longè præstat. Nam, ut S. Paulus ait, *Si hominibus placerem, Christi servus non essem.*

CAPUT XIV.

Non est, quod erubescamus Christum imitari.

Honori nobis ducimus, dum Regis, aut magni Principis gestamus insignia; at Regis Regum, Christi JESU vestibus, ac insignibus indui, multi erubescunt.

Vel minimæ fortis opifices illud, quod exercent, opificium palā profitentur, ejusque instrumenta circumferunt, quantumcunque illud vile sit, & abjectum; sed plurimi re, & operibus profiteri non audent, se Christi doctrinam sectari: perversos, lascivos, audaces, atque impudicos nominari illos non pudet; sed bonos, ac probos pudet nuncupari: pudet illos cum Christo esse pauperes, despici, vel cum eo injuriam ab aliquo illatam moderatè ferre.

At nunquid ipse ait? *Qui me erubuerit*

buerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum. Quis non pavebit? Hoc altè in animum demitte. Quem sui Magistri pudet, is illo indignus est.

Nunquid & rursùm ait? *Omnis, quicumque confessus fuerit me coram hominibus, & filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei.* Quis ad eius imitationem non inflammabitur?

Noli itaque in posterum ullas despectiones, aut dolores formidare.

Hanc in illis invenies gloriam, hoc solatiũ, quòd per illa Jesu Christo similis efficiãre, quòdque dicere valeas cum S. Paulo: *Vivo ego, jam non ego; vivit verò in me Christus, non jam gloriosus, sed patiens, &*

cruci affixus; atque adeò non amplius vivo, ut vivere solebam.

Certus salutis meæ sum, ait Tertulianus, si Deo meo similis esse non erubescam.

Constanter itaque, seposito omni respectu humano, Salvatoris tui doctrinam, & facta sectare. Fidem habere illis, quæ dixit, eá que firmiter credere, non sufficit; sed illa insuper, quæ ipse fecit, & nos facere jubemur, atque adeò obligamur; cum in operibus suis non sit minùs verax, quàm in verbis, neque in utrisque falli possit.

Dimidia solummodò ex parte Christianus es, si Christi mysteria veneris, non virtutum etiam imiteris exempla; sicque renuas, ejus tum vitæ, tum mortis uberrimis ditari fructibus, quos Deus nemini Christianorum impertit, nisi iis, qui filii sui
 ima-

imaginem in se circumferunt, & ad amissum exprimunt, teste S. Paulo: *Quos præscivit, & prædestinavit, conformes fieri imaginis filii sui, --- illos & glorificavit.*

Respectus humanus damnosum venenum est, piis præsertim hominibus, & quàm plurimis est lapis offensionis.

Juvat videri, & delectationi nobis omnibus est laudari, æstimari, & amari: at verò, qui vel ab hoc, vel ab illo singulariter diligi vult, is eorum cor, atque amorem, soli DEO debitum, ad se, atque ad sui amorẽ studet allicere. Quæ rapina indignior?

Amor hominum prodesse nobis nihil potest, dum DEUS nos odio persequitur.

Satiùs est, melancholicos, morosos, & scrupulosos, apud homines
audi-

audire nos, quàm Deo vel in re minima displicere, aut conscientiae nostrae contraire.

Nihil omnino, ne in sanctissimis quidem, imitari licet, quod perversum est. Quemadmodum egerimus bene, aut malè, ita recipiemus tota aeternitate vel mercedem, vel poenas, nec quidquam ampliùs.

Nunquam fruemur animi pace, sincerâque lætitiâ, nunquam pervenimus ad apicem perfectionis, si hominum judiciis, atque sermonibus aures præbere, iisque nos conformare velimus.

Talia modò sunt tempora, ut, si quis bonus, ac probus sit, contemnatur, & pro nihilo ducatur, ac si malus foret, & improbus; si quis malus sit, æstimetur, & honoretur, ac si esset bonus, & probus.

Judicium itaque hominũ nequaquam

quam curandum. *Stultum est timere, quod vitare non potes*, ait *S. Martinus Bracarenfis.* (a)

Nec est, quòd propter amentium dictèria sapere desinamus: dummodo soli Deo placere possimus, de cæteris non oportet nos esse sollicitos. Præstat, bonos esse, quàm bonos videri.

Malis displicere, est laudari, ait denuò *S. Martinus Bracarenfis.*

C A P U T X V.

De Adversitate.

Pessima Christiano homini nota est, pati nolle. Multi Deum diligunt, quamdiu nihil patiuntur adversi: gaudere cum illo omnes cupiunt; sed pauci cum illo, vel pro illo tolerare quidquam volunt.

Qui solummodò Deum amant, & ei parent, ejusque sequuntur vestigia,

(a) *De moribus.*

gia, atque ejus gloriam promovent, dum omnia fluunt ex animi sententia, sunt ipsis canibus deteriores; nam hi Dominos suos sequuntur, iisque deserviunt, atque in quoscunque hostes, in eos irruentes, latratu, & moribus insiliunt etiam tum, cum ab illis fustibus fuerunt excepti.

Christus æternam nobis pollicitus est gloriam in paupertatis, adversitatumque, æquo animo toleratarum, remunerationem; sed plurimi usque adeo hæc averfantur, tantoque odio habent, ut magis hæc averfari, graviusque in illa odium concipere haudquaquam possent, licet interminatis sempiternæ damnationis poenis horum odium ipsis Deus præcepisset: ita dæmoni auscultant, ac si pro ipsis cruci affixus fuisset; Christi verò consilia sic aspernantur, tanquam si quis insanus, aut histrio illis loqueretur.

Æter-

Æternis inferorum destinantur incendiis, qui rebus hîc semper fruuntur prosperis.

Fugiamus è domo, in qua nulla sunt cruces, exclamabat olim *S. Ambrosius*, cùm illi diceret Paterfamilias, se hætenus cum suis prosperâ usum fortunâ, atque in omni rerum vixisse abundantia; & ecce, Episcopo vix indè digresso, tota de improviso (perspicuum sanè divinæ iræ argumentum) domus corruit; nec non domestici, qui inerant, ruinâ oppressi, omnes interiêre.

Contrâ, quicumque probi, atq; electi sunt, quicumque sempiternâ donandi sunt gloriâ, probentur, plurimâque hîc difficilia tolerant, necesse est; ne mundi prosperitate corrupti, à via salutis aberrent.

S. Paulus lapidibus impetitus cû *S. Barnaba* adhortabatur, atque animabat

mabat primos Christianos ad perseverantiam in fide, hisce verbis: *Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.* Angelus Raphaël dicebat Tobie: *quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Rursus idem Apostolus ait: *Quem diligit Dominus, castigat; flagellat autem omnem filiū, quem recipit.* Qui dicit omnem, neminem excipit.

Quales igitur sunt, qui non castigantur, qui nullis premuntur adversis, nec quidquam in hac vita pati volunt, discite ab eodem Apostolo: *Quod si, inquit, extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes; ergo adulteri, & non filii estis.*

At tamen non omnes, qui castigantur, multaq; adversa perferunt, boni propterea sunt, aut electi, aut de numero filiorum: Deus enim in

non paucos improbos & hîc, & postmodum graviter animadvertit, permittitque, illos suam in hac vitâ inchoare gehennam.

Bonus est ille, non qui benè apud alios audit, sed qui bonam, rectamque ducit vitam, quique omnia sibi occurrentia mala læto animo excipit. Ingens malum est, nihil mali tolerare velle.

Quisquis in hac vita pati renuit, in altera haud dubiè eum pati oportebit: quisquis modicis, & exiguis hujus mundi voluptatibus carere detrectat, is cœlestium, atque æternarum deliciarum torrente carere cogetur.

Sancti malè sibi ominabantur, ac trepidabant, cùm cernerent. per hebdomadas aliquot continuas prosperâ se usos fortunâ, cunctâq; sibi fluxisse ex voto: in re planè nulla, præterquã

terquam in adversitate, & crucibus
conquiescebat illorum animus.

Quid tibi proderit, comedere modò
lautum bolum, & gustui gratum,
si ille tibi spiritum intercludat? quid
tibi proderit, foedâ nunc frui volu-
ptate, si postea propter illam sempi-
ternis cremandus sis flammis?

Satiùs est, hìc Cælo privari, quàm
postea: nam omnes hujus vitæ volu-
ptates cum cœlestibus comparari
nequaquam possunt.

Satiùs etiam est, hìc parvos pati
dolores, quàm postea summos; hìc
circumferre non nisi pictum purga-
torii, vel gehennæ ignem, quàm po-
stea subire verum, & maximè perti-
mescendum; etenim omnes hujus
vitæ cruciatus unâ conjuncti, scintil-
la tantummodò sunt, si ad futuræ
tormenta comparentur.

Gravissima vindicta, quam de pec-
cato

catoribus sumit Deus, hæc est, quòd nullam de illis in hac vita vindictam exigat,

Rectè itaque, ac sapienter clamabis cum S. Augustino : *Domine, hic ure, hic seca, hic mihi non parcas, ut in æternum parcas.*

C A P U T XVI.

Nostra peccata graviores merentur pœnas, quàm quas hic patimur.

Quemadmodum ignis aurum, sic animam purgat adversitas. Indicium est animæ necdum satis purgatæ, quando Deus nos eâ, quâ premimur, adversitate necdum liberat.

Si cuncta nostra flagitia, hoc anno, & quondam perpetrata, animo repetamus, eaque diligentius appendamus, cogitemus insuper, quas illæ pœnas mereantur, nunquam, nimirum nos pati, conqueremur: at contra, credo, dicturos nos,

Prò Sancte Deus! multò plura, & graviora pati com̃ereor: renuit anima mea admittere ulla terrena solatia, ut tuis uberrimis, ac sempiternis in cælo consolationibus perfruat.

Dicemus insuper: Millies com̃ereui æternas pœnas; cur non igitur exiguam aliquam, & brevem ærumnã lubenti, ac prompto animo feram? cur non agam gratias benignissimæ Dei providentiæ, ad eò clementer me tractanti, ut acerbissimos, & nunquam finiendos cruciatus, exiguis, brevibus, ac transeuntibus tormentis commutet?

Quòd si nunquam in peccatum mortiferum prolapsus sis, atq; ad eò æternas nunquam sis promeritus flammæ, divinam lauda bonitatem: scito tamen, hoc in mundo vivere neminem, qui ante perspicacissimos
Dei

Dei oculos ab omni labe purus consistat.

Hinc, si vel unicum veniale peccatum à te sit admissum, dignitas, & Majestas Dei, qui per hoc læditur, tanta est, ut nullæ reperiantur in mundo tam graves, tamque atroces poenæ, quæ satisfacere illi ex integro valeant.

O, quisquis hoc perpendis! cave, ne posthac ampliùs ulla de re conqueraris: quæcunque enim pateris, ut ut gravia, atque intolerabilia videntur, levia tamen sunt, téque miti, & benignâ manu Deus per ea castigat.

Adversitas, præstantissimarum virtutum, ingentiumque bonorum quam plurimis fuit causa, & origo,

Quisquis in adversis perferendis impatiens est, ærumnas suas adauget, eamque, quam portat, crucem multò reddit onerosiorem: fit insu-

per (si erat innocens) reus, ac nocens, pœnâmq̃ue promeretur illâ, quâ nunc afficitur, longè graviorẽ.

Contrâ verò, quisquis adversa patitur lubens, atque alacri animo, is patitur minus, & plus promeretur; modò patiatur, soli Deo placendi impulsus desiderio.

Miles, qui sæpenumerò profudit sanguinem, non jam amplius conflictum reformidat.

C A P U T XVII.

Inter Adversa, & peccandi occasiones perspicuum fit, quantâ unusquisque virtute polleat.

Nullius omnino virtus satis liquidò perspicui valet, quamdiu prosperâ utitur fortunâ, & procul ab omni peccandi occasione vitâ ducit.

Magnus es vir, & talis audis; sed, unde scio, aut quo pacto inducar, ut credam, si tibi sinistra fortuna non dat facultatem exhibendæ virtutis?

Miserum te judico, quòd nunquã fuisti miser: transisti sine adversario vitam: nemo sciet, quid potueris; ne tu quidem ipse; opus est enim ad notitiam sui experimento: quid quisque possit, nisi tentando, non didicit: gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. Unde possum scire, quantum adversus pauperatatem tibi animi sit, si divitiis diffluis? unde possum scire, quantum adversus ignominiam, & infamiam, odiũque popolare, constantiæ habeas, si inter plausus senescis? unde scio, quàm æquo animo laturus sis morbũ tui corporis, si, dũ vivis, salvum, & incolumem te semper videã.

Non magni etiam moliminis, nec magna profectò laus est, bonum esse, ac probum, ubi vel nulla, vel certè rara peccandi præbetur occasio; at verò inter improbos probum, inter

imperfectos esse perfectum, nullóq; humano respectu huc, illuc impelli, virtutis est planè singularis, atque ad eò Angelicæ, teste Magno Guigone: (a) *Angelorum virtus est, vivere cum vitiosis, nec eorum corrumpi vitiis.*

Humilem esse inter dignitates, & honores, atque eminentes tum animi, tum corporis dotes; Deum timere, colere, & revereri inter omnis generis prosperitates; pudicum esse inter venustos, & blandos virginum vultus; pauperem spiritu inter comoda, & rerum omniũ affluentiam, sobrium, ac frugalem inter lauta fercula, generosãque vina; mitem, benignum, comem esse inter plurimas molestas occupationes, magnique momenti negotia; patientem esse, ac moderatum in gravi, & repentina adversitate,

At

(a) *De tranquil. cap. 16.*

Atque, ut verbo concludã omnia; inter omnes illos eventus posse, quidquid volumus, nihil autem velle, nisi id, quod & rationi consonum, & Deo acceptum est; non nisi perfectæ, solidæque virtutis proprium est: quin imò ausim affirmare, assiduum esse miraculum.

Magnæ virtutis est cum felicitate luctari, magnæ felicitatis est à felicitate non vinci, ait S. Augustinus (a)

Nec non S. Bernardus: (b) *Magnus est, cui præsens felicitas, si arripit, non irripit.*

Magnus enimverò ille, & magnâ virtute est præditus, cui sors prospera, cui improvisa adversitas nequaquam nocuere.

D 3

CA-

(a) *Tractat. 13. de Verb. Dom.*

(b) *Lib. 2. ad Eugen. Pap.*

CAPUT XVIII.

Nostra voluntas divinæ conformis esse debet voluntati in morbis, atque in quibuscunque aliis rebus adversis.

ORantes, his Deum quotidie compellamus verbis; *Fiat voluntas tua*: sed innumerj sunt, qui, si quando Deus morbum, præsertim difficilem, illis immiserit, è vestigio postulant illo liberari, quò, ut ajunt, perfectiùs Deo servire valeant.

Possèt quidẽ Deus morbũ statim depellere; verũm id minimè facit: fatius itaq; atq; utilius haud dubiè illis est, adversã uti valetudine.

Vir quidam sapiens, ac probus, quendam acerbissimis videns cruciari doloribus, hanc ei consolationem adhibuit. *Sic Deus vult; hoc tibi sufficiat, necesse est.*

Si quando ægri sumus, videmur ad omnia omnino inutiles. Verũm hoc certum, exploratũque est, æ-
grum

grum moderatum, ac patientem in causa quandoquæ esse, cur domus, in qua æger decumbit, plurimis è cælo beneficiis cumuletur.

Morbi & nos, & omnes, qui subsidio nobis sunt, à peccatorum pœnis expurgant, adeoque ignis purgatorii vices supplent; viam insuper sternunt ad magnam perfectionem, atque ad insignem sanctitatē; quem admodum memoriæ proditum legitur de *S. Liduvina*, pluribusq; aliis Sanctis, qui per omnem penè vitam assiduè fuere morbis afflicti.

Hi neque adire nosocomia, ibidemque ægros juvare, neque interesse quotidie rei divinæ, neque prolixis poterant vacare precationibus; at unicum hoc erat illorum studiū, atque exercitium, æquo animo pro Dei amore morbum tolerare.

Cur bona opera agere cupimus,

quæ Deus à nobis peragi minimè vult? Quisquis hoc vult, quod vult Deus, is Deo perfectè servit.

Deum ex toto corde amantibus nihil tædij, nihil doloris, aut pœnæ afferunt morbi; sed ingentem potiùs lætitiám, atque incredibilem animi voluptatem: eosdémque illi de manu Domini accipiunt, tanquã pretiosum quoddã donum, atque anulum nuptialem, à cœlesti, dilectissimòq; a nimæ sponso sibi submissum.

Multi apud inferos ardent, qui jam gloriosi triumpharent in cælo, si molestis sapiùs morbis hîc fuissent afflicti.

Plures quoquè fassi sunt, æternùm se fuisse perituros, nisi deformitas vultûs, aut imbecillitas corporis inordinatos animi motus domuisset.

Estò sitaque eveniat, quidquid adversi, Deo permittente, tibi evenire potest

potest; ingruant morbi; premat te
fames, sitis, frigus, æstus; invadat
te boni nominis, atq; integerrimæ
famæ, nec non ingentiũ opum, fi-
dissimorumq; amicorum, quin & o-
mnis exterioris, interiorisque sola-
tium jactura; acquiescendum tibi est di-
vinæ voluntati, & tranquillo animo
perferenda sunt omnia.

Miser, & infelix appellari potes;
sed re ipsa esse nequaquam potes.

Quis est in hac valle miseriarum,
cui omnia fluunt ex animi sententia?
nec summis, nec infimis, nec mor-
talium ulli hæc fors obtigit. Sua cui-
que domui crux est.

Modò Cœlum conscendere tibi
liceat, parvi refert, quâ ingrediaris
in illud viâ. Omne bonũ tuum in eo
situm est, ut Providentiæ divinæ te
totum committas.

Qui per mare navigio vehitur, il-

lius omne regimen, atrâ præsertim infurgente tempestate, navarcho permittit; nec audet hiscere, vel in minimo ejus voluntati contraire, confidens, naviculariæ illum satis esse peritum.

Nónne hac in vita, tanquam in vasto, ac procelloso mari, mille inter pericula naufragiũ patiendi versaris? si itaq; homini omnia tua committas, & credas, ut ille ad desideratum portum te appellat; quantò potiori jure Deo te credere debes, ut is te ad Cœlum perducatur?

Deus optimè novit, quo pacto mundum à se gubernari oporteat; scit etiam, per quas te vias in cœlestem gloriam ducere debeat: cuncta igitur illius arbitrio sunt permittenda, nec consilio tuo illi est opus. *Quis enim Consiliarius ejus fuit?*

Universa peragit Deus maxima
cum

cum sapientia; cruces tuas dinumeravit omnes, easque in statera infinitæ justitiæ, ac misericordiæ suæ appendit; nec quidquam eis adjecit, ne unciam quidem amplius, quam & ferre obligatus sis, & ferre queas; novitque, quo demum tempore ærumnis tuis te liberare velit, & debeat.

Eam ut minimum illi debes reverentiam, atque observantiam, quam defers medico, cui corpus tuum male affectum pro ejus arbitrio curandum permittis, etsi non ignores, illum esse hominem, multis erroribus obnoxium, qui & falli, & fallere te, nec non exitialia tibi remedia præscribere potest.

Quidni ergo longè magis, quidquid tuum est, Deo committis? cum probe scias, eum infinitâ pollere potentia, bonitate, sapientiâ, nec non ab omni errore maximè esse tutum.

Nihil omnino contingit in tempore, quod justis de causis à Deo non sit decretum ab omni aeternitate.

Hoc profectò quàm maximè solari nos debet in quavis adversitate, in boni nominis, famæque jactura, in bonorum direptione, regnorumque everfione, in amicorum, & familiarium obitu, in locorum, etiam sacrorum, depopulatione; hæc, inquam, consideratio animos nostros perturbatos placare, ac lenire debet.

P. Baltasar Alvarez incredibilè animi lætitiàm, mirùmque solatium percipiebat ex opprobriis, persecutionibus, aliisque crucibus, per intervalla ingruentibus, dum secum perpenderet, hæc omnia coram oculis Dei constitisse, ab eoque penitus inspecta, neque tamen cohibita, aut præpedita fuisse, sed se invadere permissa.

DEUS cuncta regit. Ipse res creatas, quæ nos lædunt, adjuvat; ipse manui, quâ occidimur, linguæ, quâ diffamamur, motum tribuit; ipse, quodcunque nos affligit malum, operatur, malum scilicet pœnæ, non itē culpæ; hoc solummodo permittit, hominem, pro perversa sua voluntate, liberè sinens agere.

Hoc sensu accipienda sunt hæc *Prophetae Amos* verba: *Si erit malum in civitate, quod Dominus non fecerit*: nullum enim, seu pœnæ, seu culpæ, malum unquam eveniret, nisi Deus, qui id impedire valet, illud agere, hoc verò permittere ab æterno statuisset.

Sat potens est, ut omne malum à nobis arcere valeat; sat bonus, ut hoc ipsum etiam velit: si ergo nec illud agit, nec hoc vult, utique, pro infinita sua sapientia, omnia in no-

stram, tum temporalem, tum æternā quoque felicitatem convertet.

Siccine hæc se habent? rationi igitur planè repugnat, nos illis rerum eventibus, quos divina Providentia ita ordinavit, non acquiescere.

Nemini, quamvis Rex sit, aut Imperator, rationem à Deo licet exigere, aut illum interrogare: quam obrem id facis? cur me hoc pati oportet? Reges enim omnes cum universis suis exercitibus, thesauris, pompis, honoribus, non sunt, nisi ut terræ vermiculi; imò tanquam merum nihil ante Dei oculos consistunt.

In omnibus igitur occurrentibus rebus adversis unusquisque sibi dicat: Sic placitum est Deo, eique sic placitum fuit ab æterno; placet itaque & mihi. *Quod bonum est in oculis suis, faciat.* Voluntatem hominis creati cum Creatoris voluntate.

consentire, par est. Omnia tolerare potero in eo, qui me confortat.

Quando permittit Deus, ut cuncta nobis hinc desint, indicium est, velle ipsum, ut varias patiamur calamitates, utque earum perpeffione, velut crebris malleorū ictibus, efformemur in lapidem politum, & perfectum cœlestis Hierusalem.

Is maximâ fruetur in cœlo gloriâ, uberrimisque affluet gaudiis, qui in hac vita maximas pro Dei gloria, ejusque amore toleraverit arumnas.

C A P U T XIX.

Quævis adversitas de manu Domini accipienda est cum gratiarum actione.

Maximo plerumque favore nos Deus afficit, dum ea, quæ hinc in oculis ferimus, atq; inordinato amore prosequimur, nobis eripit: hujusmodi namque rebus orbati multò expeditiùs, tanquam gravi quodâ onere

re reiecto, in amorē solius Dei rapi-
mur, nec ullam in posterum spem po-
nimus in rebus creatis, quæ nos ali-
quando citiùs, aut seriùs, quantum-
vis reluctantes, deserent.

Finge, aliquē tibi manū præcide-
re, cuius sectione vitā tuam salvam
conservet, an non æquum foret, gau-
dere te, gratiq; animi signa præbere?

At multò majorē gaudii, & gra-
titudinis erga Deum causā habes, ubi
valetudine, visu, loquelâ; venustate
vultûs, honore, divitiisq; te privat,
quò anima tua, pars tui omniū no-
bilissima, conservetur, aut iminen-
tes piaculariū flammā evadat pœnas
quibus, quidquid hîc pateris, compa-
ratum, non nisi pulicis morsus cen-
sendum est.

Itaq;, si quando Deus cruce tibi
submittere dignatur, ambab⁹ illas ma-

nib⁹ amplectare, pro iisq; diu, noctū-
que summas illi gratias refer.

Matrona quædã, eximiã pietate
prædita, Sacerdotem accedens, rem
divinam ad aram ab eo peragi postu-
labat in gratiarũ actionem, quòd in
foro civili causã cecidisset.

S. Elisabetha, Hungariæ Regis filia,
posteaquã, conjuge è vita sublato, no-
ctè intempestã cum tribus tenellis
liberis suis per propinquos è Pala-
tio suo esset expulsa; nec non à fa-
mulis, subditisque risui, ac ludibrio
habita, atque ab anu, in quã innu-
mera contulerat beneficia, per sum-
mum contemptum in cœnum esset
detrusa, jamq; in haram divertere,
ibidémque hospitari præ inopia co-
geretur, Religiosos *S. Francisci* con-
vocari curavit, eosque rogavit, ut
Hymnum *Te Deum laudamus*, in gra-
tiarum actionem decantarent.

Sed quotusquisque hoc verbum capit? quotusquisque hæc exempla imitatur? Videre licet multos, qui longinqua aggrediuntur itinera, sacra invisentes loca, ut grates Deo persolvant de valetudine recuperata, de optato litis eventu, de prole in lucem feliciter edita, de bonorū temporalium acquisitione, vel de præservatione à malis, calamitatibusque jam pridem imminentibus.

At, eheu! quàm pauci sunt, qui Missæ Sacrificia ad aram offerri, elemosynas in pauperes erogari, aut alia curant peragi bona opera ingratiarum actionem de molesto, ac perdifficili morbo, capitis, aut dentium dolore, externa, internave afflictione, bonorum, atque opum jactura, conjugis, liberorum, aut amicorum, obitu, vel de alia qualibet acerba calamitate, sibi obveniente?

Certa interim doctrina est, desumpta ex *S. Scriptura*, & Sanctis Patribus, cruces in pretiosissimis donis, maximisque coeli beneficiis esse reponendas.

Deus plurimis in hoc mundo, gravissimisque crucibus probat eos, quos præ cæteris diligit. *Pro certo habeto* (inquebat olim Christus S. Theresiæ) *tantò magis aliquem à patre meo amari, quantò is plures, gravioresque arumnas, ac molestias illi submiserit: & quo pacto ego amorem in te meum testari luculentius valeo, quæve magis perspicua illius argumenta tibi exhibere, quàm, si optem tibi illa, quæ ego met tantopere mihi optavi, atque expetivi.*

Maximi Sanctorum maximis hæc doloribus fuere probati. Semper igitur laudandus est Deus, eiq; per-

petuò agenda sunt gratiæ; sed potissimum tum, cum adversa ingruunt.

Si quâ vel à fratribus, vel à propinquis afficiaris injuriâ, cogita, honestum, & decorum esse, te assimilari *Abeli, & Josepho, & Jesu Christo.* Quòd si inter eos, qui te persequuntur, reperire etiam est homines pios, ac probos; tibi ipsi dicito: indicium est, à Deo me amari singulari quodam affectu; quandoquidem ad me corrigendū, atq; instruendū amicos suos intimos adhibere dignatur.

Quò gravior est, quæ te premit, adversitas, eò donū cœleste est pretiosius, atque præstantius; quocirca tum vel maximè par est, cumulatius Deo te referre gratias.

Si mendico largitus esses nummum aureum, haud dubium est, quin ille se gratū tibi, atq; ingenti obstrictum beneficio esset exhibiturus; quid igitur

tur agere illum oporteret, si donatus à te fuisset centum num̄is aureis ?

Maxima, acerbissimáque adversitas summum, præstantissimúmque Dei beneficium est: summam igitur, planéque singularem illi debemus grati animi testificationem.

Beneficiorum oblivio, aut nostra pro iis ingratitude sæpè causa est, cur Deus cruces, quas amore animarum nostrarum servandarum in nos ingruere permiserat, à nobis auferat, sinens, nos vitam ducere ex animi sententia, prosperitate, & commodis diffluentem; sed, eheu! in maximum detrimentum nostrum, atque exitium sempiternum.

Si modò tibi videtur, mirũ, cum hoc, aut illo incommodo, hac, vel illâ calamitate perpetuò te confictari, erit aliquando tempus, cum ex his ipsis doloribus incredibilem percipies

cipies lætitiã : tantũ aberit, ut iñnuitatem à crucibus, atque ærumnis tibi unquam sis desideraturus.

Magnæ dementiæ est, vexare, & discruciare se ob leve malum, atque incommodum; per quod, si id lubenti toleretur animo, graves, ac diuturnas pœnas evitare valemus.

Quidquid hîc pati possumus, leve est; quidquid ob doloris vehementiam pati non possumus, breve est: Sed unum æquè, atq; alterum *Æternam gloriæ pondus operatur in nobis.*

Felices itaque sunt ii, qui aliquas hîc patiuntur molestias, atque ærumnas; feliciores, qui patiuntur multas; felicissimi omniũ, qui Jesu, ac Mariæ exemplo plurimas patiuntur, atque atrocissimas.

O, si hoc altè tuo insideret animo! spinæ tibi placerent præ rosis, opprobria præ laudibus, præ quiete ar-

ride

rideret labor, contemptus, atq; ignominia præ gloriâ, & honore. Quid, quòd cum *S. Bernardo* in hæc verba prorumperes: *O felicem me! si mihi cunctorum suppeteret hominum vita, ut reliquorum omnium ego solus cruce ferrem: nec non cum S. Theresia* exclamares: *aut pati, aut mori: & cum S. Joanne à cruce, Domino, roganti, quid mercedis pro omni labore, causâ suâ suscepto, postularet, responderes: Domine, nihil desidero, nisi pro te pati, despici, atq; contemni.*

Nullò præsentis mali sensu tangitur, qui spe ad futura bona, & cœlestia gaudia sustollitur: lubens etiam millies, & millies hæc verba repetes:

Venite, venite cruce, descendite, atq; irruite in me, nullum me vestri tenebit fastidium; nam jucundissimo Dei conspectu propediem per vos me fruiturum spero.

CAPUT XX.

DE PATIENTIA.

*Ut patienter adversa toleremus, in
JESUM CHRISTUM oculos conjici-*
amus, oportet.

NON pauci à recto patientiæ tra-
mite deflectere se opinantur,
si quando in rebus adversis tædium
sentiunt, atq; animi mœrorem, aut
ingentem naturæ repugnantiam: sed
falluntur, & graviter hallucinantur;
nam, si illorum pectoris arcana pe-
nitiùs perscrutemur, non rarò com-
periemus, corũ voluntatẽ Divinæ vo-
luntati omnino consentire, in quo
perfectæ patientiæ laus consistit.

Ecquod illustrius patientiæ exem-
plar unquam fuit, quàm Christus pa-
tiens? nunquid tamen ille dolorem
suum, atq; animi mœstitiam in hor-
to Olivarum externis ostendit, de-
claravitque signis? nequaquam ita-
que prohibemur nostras lugere cala-
mitates

mitates, miserumque statum deplorare his, aut similibus verbis: O quantis uiror doloribus, quàm inuitatis discrucior modis! ultrà non sum ferendo.

Christus Dominus noster, repetitis tertio precibus, Patrem rogat, ut destinatum sibi calicem auferre dignetur: argumentum sanè hoc est perspicuũ, sensum, & repugnantiam inferioris hominis omnimodæ abnegationi voluntatis nostræ, ejusq; cum divinâ conformitati nihil prorsus obesse.

Fuere sancti, qui inter cruciatus tam miserandum in modum lamentabantur, ut longo indè spatio possent exaudiri; non tamen idcirco illorũ voluntas voluntati Divinæ conjuncta, atque penitus immersa esse desinebat.

JESUS ipse Cruci affixus, nunquid

in acerbo suo agone contentiore voce Patrem compellavit? *Ut quid dereliquisti me?*

Virtus itaque patientiæ sita non est in eo, quòd nullum in te experiaris repugnantiam; sed in hoc consistit, quòd velis id omne, quod vult Deus, quantuscunque inde dolor, & cruciatus in te redundet. Quare, si id, quod Deus vult, tu nolis, à præstantissima patientiæ virtute nihiùm quantum es alienus.

Quamobrè, dum tibi, præsertim vacuo à culpâ, molestum erit, multa, ac diversa pati contra fas, & æquum, oculos conjice in JESUM, Ducem, Dominum, ac Regem tuum; aspice illum sanguinolentis præcuntem pedibus; & fateberis, ærumnas tuas, ipsius doloribus comparatas, exigui esse momenti, téque, quasi commodè calceatum, cruenta ipsius sequi vestigia.

S. Petrus, Martyr Ordinis S. Domini, innocens condemnatus, atque in alterum quoddam Monasterium tanquam in carcerem detrusus (cùm poena illi imperata in longũ tempus protraheretur) has coram Crucifixo amicas deposuit querelas: Domine, quid commisi? quid commerui? & ego, Petre, reposuit JESUS Cruci affixus, Quid commisi, quòd tam acerbos debuerim ferre cruciatus?

Hisce *S. Petrus* verbis adeò corroborabatur ad carceris squallores, ac molestias, ut, licèt deinceps universis totius orbis malis, & calamitatibus fuisset obrutus, libenter toleraturus cuncta videretur.

Tu necdum in carcerem es conjectus, atrociam necdum subiisti tormenta; unum fortè duntaxat est corporis membrum, quod te malè habet: necdum de gravi facinore falsò es ac-

cusatus ; exigua solummodò tibi illata est injuria ; verbo unico , aut altero acerbiorè læsuses ; fama tua leviter obscurata ; bona tua temporalia modicè imminuta sunt ; atque adeò non nisi tenuis irrorat te pluvia ; & tamen ita conquereris , ac si densus in te ingrueret nimbus ; quin imò ignem , & flammam evomis , totusque exardescis , nec quidquam , nisi vindictam spiras : Cave sis : ferre injuriam ab aliis illatam satius est , quàm alteri inferre ,

Vilis etiam est animi , malum malo rependere , teste Seneca. *Pusilli hominis , & miseri est repetere morden-tem.*

Quantò longiùs abes à culpa , quantòque es innocentior , tantò majus solatium , ac gloria & à Deo , & ab hominibus tibi obventura sunt , tantòque ad JESU Christi, Ducis tui ,
simi-

similitudinem propiùs accedes.

Ad ipsum oculos converte, & quàm multa iniquè, & innocenter passus sit, vide, atque considera; haud dubiè concipies inde vires, & animi robur, quo res omnes adversas facilè, patienter, & moderatè feras. Cruces insuper tuæ hac ratione leves tibi videbuntur, aut saltem ita gratae, & acceptæ, ut nunquam tibi futurus sit animus, eas permu- tandi cum quovis humano solatio.

Si JESUS, gravi Crucis oneri succumbens, tuis illam imponere voluisset humeris, nequaquam te opposuisses, sed piè, & reverenter eam exosculatus, atque ambabus amplexatus fuisses manibus; quin, quod amplius est, haud dubiè obtulisses te, ut ejus loco affigereris Cruci.

Corporis ægritudo, capitis, aut dentium dolor, paupertas, & bono-
rum

Tum direptio, contemptus, cæteraque omnia adversa, quæ tibi evenire permittit Deus, cruces sunt longè mitiores, & leviores Cruce illâ prægrandi, ac ponderosâ, quam amantissimus tui Servator laceris gestavit humeris.

Non est igitur æquum, ut exiguam aliquam molestiam, levem crucem, quam tibi interdum submittit, prompto, & læto animo ferre recuses; quandoquidem Crucem ipsius ligneam ingentem, atque adeò gravem portare gestires, & omnino paratus esses.

Hoc pro certo habe, non aliam servo ingrediendam esse viam, quàm illam, quæ Domini ipsius est notata, & signata vestigiis.

C A P U T XXI.

De Avaritia, & Eleëmofynis.

L Audanda est in bonis spiritualibus

bus avaritia; hæc enim hujusmodi sunt, ut servari debeant, neque prodesse valent, nisi conserventur: at tamen aliis communicata, tantum abest, ut imminuantur, ut etiam multum augeantur.

Contrà reprehendenda est avaritia in temporalibus: nam eo fine nobis à Deo data sunt, ut in alios etiam erogentur: neque verò prodesse, neque bona appellari possunt, nisi, ut par est, iis utamur, aut illa, amore Dei impulsî, pauperibus, aut in pias causas largiamur.

Immoderata bonorum temporalium cupiditas multum damnosa est; cruciamur enim, variisque exagitamur tentationibus, & innumeris distrahimur curis, quamdiu ea, quæ inordinato prosequimur affectu, non obtinemus.

Insatiabilis auri, argentique sitis,

omnium propè, quæ agimus, aut patimur, malorum fons est, attestante S. Scriptura; *Radix omnium malorum cupiditas. Avaro nihil scelestius.*

Omnes, se detestari avaritiã, asserunt; avarum se fateri cupit nemo. Hic opes accumulât hunc in finem, alius in istum: sed quotusquisque suis ante obitum divitiis renuntiare, vel eas salubriter erogare vult? quis est, cui bona sua sufficiunt? nunquam expletur plura habendi sitis.

Ejusmodi profectò homines sunt omnis commiserationis expertes; hinc magnoperè metuendum est, ne quid sinistri, præsertim in hora mortis, ipsis accidat. *Avarus*, ait S. Paulus, *non habet hæreditatem CHRISTI, & Dei*; nec non S. Jacobus, (a) *Judicium sine misericordia ei, qui non fecit misericordiam.*

Quæ

(a) *Cap. 2. v. 13.*

Quæ nobis ab aliis fieri volumus, hæc illis & nos facere oportet. Nostra in alios munificentia, eorum vicissim erga nos liberalitatem provocet, necessè est.

Deus tam amplas tibi largiri possessiones minimè tenebatur.

Penes ipsam erat creare te pauperem, & rerum omniùm egenum, eumque, qui nunc de tuo vitam sustentat, divitem reddere, ac opulentum.

Jam verò finge, te inopiâ laborare, illum abundare divitiis; an gravi pressus necessitate velles eius ope destitui? minimè verò; quin juvari ab illo, & recreari cuperes: quòd si id renueret, tantam ejus, nec immeritò, accusares animi inclementiam.

Ut quid ergo tu hujusmodi homini suppetias modò ferre detrectas, cum dura ille prematur egestate, tu

divitiis affluas ? sanè habet, unde tuam vicissim arguat asperitatem, immitémque incuset animum ; tu verò iniquè agis, quòd, nullâ data eleëmofynâ, vacuis illum manib9 abs te dimittas.

Satius est, possidere pauca cum gaudio, atque animi tranquillitate, quàm ingentem auri vim, reclamante Deo, & conscientia.

Si multæ tibi sunt opes, largire multum ; si modicæ, modicum eroga. Ille plurimum donat, qui donat aliquid puro, sinceróque in Deum amore impulsus.

Qui dat pauperi, non indigebit ; qui despicit deprecantem, sustinebit penuriam, ait S. Scriptura : licèt autem nullum hætenus obventuræ tibi paupertatis probabile adsit argumentum, potest tamen Deus brevissimo tēporis intervallo redige-

digerete ad rerum omniū inopiam.
Mille sunt viæ, & mille modi, quib9
reddere te valet Iro pauperiorem.

Pauper est, cui nunquam sufficit;
dives est, qui præter se nihil deside-
rat, teste S. Martino Bracarenfi: (a)
*Qui sibi ipsi satis est, cum divitiis na-
tus est.* Sat etiam opulentus est,
qui pane non indiget.

Longè præstabilius est, amore
Dei, quàm sinistro quodam casu, ad-
versaque fortunâ, aut inopinæ mor-
tis acceleratione, sine ullo fructu,
vel præmio, iisdē spoliari invitum.

Pauper beatum te reddere, ac di-
vitiis locupletare potest nunquam
perituris. Dum illi stipem erogas,
reddis id, quod ipsi debes. Con-
trâ verò aliena detines bona, eumq;
enecas, dum illi gravi, aut extremâ
necessitate pressio eleëmofynam de-
negas. *Si non pavisti, occidisti,* inquit
S. Ambrosius. E 6 CA-

C A P U T XXII.

Præstat dare Eleëmofynas, quàm locupletare hæredes.

Multi, præsertim Fratres, & Sorores, inter se pactiõnem faciunt, eum, qui diutissimè victurus est, bonorum omnium potiturum.

Magnæ dementiæ est, amplas cumulare divitias, ut hæredes iis augeantur, & locupletentur. Qui hæredes suos reddere opulentos studet, is prorsus ignorat, quos redditurus sit divites, liberõsne suos, an Fratres, vel Sorores; an nepotes, vel neptes; amicos, an inimicos.

Illi, quos ditare vis, citiùs te mori, vel, si tibi mortuo supersint, proximè post te è vita possunt decedere; possunt item lite, vel aliâ viâ privari bonis, quorum illos tibi instituis hæredes; atque ita in alienas ignorantium hominum manus, quib9 adi-
tum

tum ad hæreditatem præclusisses, opes tuæ aliquando fortè devenient; quin & forsitan devolventur ad capitales tuos hostes, qui cœlestem iis adepturi sunt gloriam, dum tu, fortassis detrusus ad inferos, meritas avaritiæ tuæ pœnas persolves.

At fingamus, certum esse, à te ingentes tuas opes devolutum iri ad Fratres, & Sorores, ad neptes, & nepotes; unde scis, an illi bonis, multo, magnóque à te labore conquisitis, atque asservatis, rectè usuri sint? an verò illa malè collocaturi, & pessumdaturi, in æternam animæ suæ damnationē, vel atrociores ignis purgatorii cruciatus?

Nescis etiã, utrùm pro tantis acceptis beneficiis memori, gratóque futuri sint animo, an inmemori prorsus, & ingrato.

Intolerabilis amentia, nec non

summa vanitas est, vel propter hominum obloquia, vel ex naturali propensione te magis pro consanguineis, quàm pro tua ipsius anima esse sollicitum, transcribere tua te bonis, à quibus neque honor, neque gloria, neque grati animi significatio, neque merces ulla, neque ulla te manent merita.

O quantò majore pollent prudentiâ illi, qui magnam bonorum suorum temporalium partem Christo erogant, à quo, non dubia promissione, sempiterna expectant bona, & præmia! quantò, inquam, hi prudentiores sunt illis, qui, consanguineis omnia transcribentes, animam suam meritorum, & satisfactionum egenam ex hac vita emigrare sinunt.

Injustitia magna est, inquit S. Augustinus, (a) Ut egeat Dominus tuus;

& ba-

(a) *De Dis. Chr.*

Et habeat, unde luxurietur filius tuus.

O quantò tibi melius foret, si affirmari de te posset, quod Valerius Maximus olim de Gillia, licèt gentili, dixit: (b) *Quod Gillias possidebat, omnium quasi commune patrimonium erat. Erat opibus excellens, sed multò etiã animo, quàm divitiis locupletior, semperq; in eroganda potius, quàm in contrahenda pecunia occupatus, adeò, ut domus ejus, quasi quædam munificentiæ officina, crederetur.*

Computationes, lusus, fastus, vestium luxus, & superba domûs suppellex ad pauperiem adegere quàm plurimos; Eleëmofynarum erogatio neminem.

Paucos reperire est, qui reponunt thesaurum suum, ubi reponendus est. *Thesaurum is certè recondit, qui indigentibus dividit, inquit S. Eucherius.*

Si

(b) L. 4. c. 3.

Si ipse pro te non sis sollicitus modo, quis postea pro te erit sollicitus? paucula fortè Missæ Sacrificia ad aram peragenda curabunt cōsanguinei tui, iisque contenti, de salute animæ tuæ nec cogitabunt ultrà, nec laborabunt.

Nunquid præstat, patrimonii partem, etiam maximam, deesse hæredibus tuis, quàm saluti tuæ vel minimam particulam?

Multum hæredibus relinquit, qui optima, præstantissimâque variarum virtutum illis relinquit exempla.

C A P U T X X I I I .

Quàm temere agant, qui consanguineos ditare student.

Quisquis locupletare consanguineos nititur, is & animæ, & corpori non parùm nocet: etenim bonorum suorum sibi subtrahit fructum,

(c) *De vera Sapientia.*

ctum, ut illum in alios transferat.

Tantundem agit, ac si diceret: Filii mei, cōsobrini, cæterique hæredes! possem opibus meis honorificè vivere, nec non opiparè, lautèque me tractare; possem & egenos liberali recreare eleëmofynâ, divinúmque promovere cultum; possem item omnes, quas peccando cōmerui, pœnas redimere, atque ita evadere acerbissimos piacularium flammarum cruciatus: in potestate etiam mea est, coronæ, quam in coelis exspecto, maximum in omnem æternitatem addere decus, atque incrementum; sed nihil horum meditor.

Vos mihi me ipso chariores estis; vobis nostra servantur bona. Illorum usu si lubet corpori indulgere, victum subministrare pauperibus, procurare divini cultûs augmentû, effugere post hanc vitam piaculares
flamas,

flamas, si lubet ad coronam vestram magnum adjicere meritorum cumulum, per me licet: de me nolo esse sollicitus.

Quæ dementia major reperiri potest, quàm sic loqui? amor rectè ordinatus à se ipso incipit.

Ama, non obsisto, ama filios tuos, & consanguineos; sed tamen secundo à te gradu: ita illos dilige, ne te odisse videaris: inconsultus namque, & stultus amor est, aliorum esse memorem, immemorem sui; opibus suis exiguum aliis commodum, sibi creare incommodum longè gravissimum; aliis præparare beatitudinem, sibi afflictionem; aliis gaudia, sibi lachrymas; aliis voluptatem brevem, sibi voraginem perennem; alios modico tempore divites, se in multos annos, vel æternùm reddere pauperem.

Liberi, & consanguinei tui, quos amplis locupletaveris opibus, ab inferorū incendijs te vindicare haudquaquam poterunt; nam, ut rectè *Salvianus* ait: *Flamma infelicitum mortuorum divitiis non refrigerantur hæredum.*

O quantò magis sapiunt, sibi que meliùs consulunt, qui hæredes suos, ne interdum otio diffluant, suo etiam Marte, suâ industriâ res suas curare, & promovere aliquantulum sinunt, & proprias interea noxas liberalib9 eleëmofynis delere student.

Præstat temporalibus bonis aliquid decrefcere, quàm animam æternùm perire.

Satius etiam est, illa, quæ aliquando peritura sunt, ultrò derelinquere, quàm Dei facere jacturam, cujus causâ quævis, etiam pretiosissima, lubenti, atque hilari animo repudianda sunt.

Qua-

Quare, si bene tibi prospectum cupis, cura etiam, atque etiam, ut æterna evadas incendia, tuisque divitiis tibi compares cœlum, quocunque pretio pretiosius.

CAPUT XXIV.

De amore solitudinis, & vitiis in conversatione.

SI funditus posses comprehendere, quid à Deo paratum sit homini sincerè amanti solitudinem, libens cubiculo te tuo includeres, licet illud vermibus scateret, & anguibus.

Cave etiam tum, cum ibidem eris solus, ne aliquid facias, quod hominibus innotescere non vis: quod Deum vis ignorare, ne id quidē cogita.

Domus, & templum quasi centrum sunt homini ad Deum tenerimè suspiranti; ibi cor suum JESU CHRISTO confidenter pandit, & cum sanctissima ejus Matre, Angelis, cæteris-

terisque Beatis suavissima miscet colloquia, ut eorum patrocinio Dei gratiam sibi conciliet, & favorem. Extra hæc duo loca, similis est pisci extra aquas luctanti: mundus illi carcer est, & solitudo paradus.

Nemo securè domo egreditur, nisi qui libenter latet. Optimum est, nunquam, nisi necessitate, vel pietate, obedientiâ, vel charitate suadente, prodire in publicum.

Qui citra necessitatem pedem domo effert, à recta haud dubiè deflectet via.

Quantò rariùs te turbæ immiscueris, tantò frequentius Dei ad cor loquentis fruêris præsentia. Deum ad se is maximè allicit, qui pravis naturæ propensionibus generosissimè resistit, easque rationis, & virtutis imperio temperat.

Eum, qui mundi vanitatibus se
sub

Subduxit, similem esse oportet præstanti, atque eleganti picturæ, quæ dum sæpè conspicienda exhibetur, non parùm de suo splendore amittit. haud secùs is, qui sæpè domo egreditur, maculas contrahit, & navos, adeò, ut vix ullus sit, qui non debeat fateri cum Thoma à Kempis: *Quoties inter homines fui, minor homo redii.*

Magnæ omnino artis est, sed raræ, sine cujusquam offensa, suoque ipsius damno cū hominibus posse versari.

Videre licet aliquos in scientiis acquisitis tantâ levitare, & jactatione, ut iis foret illas non didicisse melius; alios pecuniæ cupidos, gloriæ nonnullos, multos libidinis fervos, ut eorum vita mirabiliter ab omniratione deflectat: quod quidem mihi videtur esse turpissimum: ut enim,

nim, si grammaticum se professus quispiam, barbarè loquatur, aut si absurdè canat is, qui se haberi velit musicum, hòc turpior est, quòd in eo ipso peccat, cujus proficitur scientiam;

Sic Christianus in ratione vitæ peccans, hòc turpior reputari debet, quòd in officio, cujus magister esse vult, labitur.

Prudens est, qui non multis familiariter utitur, aut periculosis sese conversationibus insinuat; sed, qui cum uno, alteròve probo, fido, frugi, ac boni nominis viro amicitiam colit: hunc qui nactus est, ingentem, atque inæstimabilem invenit thesaurum!

Sapientis est cum probioribus agere, ac versari. Hominis etiam est magna virtute præditi, ad cujusque genium se nôsse fingere, gaudere

se cum gaudentibus, dolere cum dolentibus, omnia fieri omnibus, quoad per rationem, & conscientiam licet.

Gratum pro beneficiis acceptis, ac memorem animum semper præ se ferre oportet. Præstitorum aliis beneficiorum memoriam non multum apud se fovere laudabile est; ac acceptorum deponere, turpe, atque omni vituperatione dignum.

Ne iis quidem, qui verbo, vel facto aliquo nos læserunt, rependere malum licet: æquum igitur, ac rationi consonum est, unumquemque sibi persuadere, ingens esse malum, iis, qui de nobis optimè sunt meriti, malum referre.

Placet officiosa urbanitas; sed nimia, præsertim cum altero sexu familiaritas, studiosè cavenda est. Habenda hinc etiam diligens oculorum custo-

custodia: nam, ubi patent portæ, facilis illic furibus est ingressus, qui virtutem, quâ similes Angelis reddimur, vix ullo adhibito conatu deprædantur.

Nullum est vitium magis fœdum, nullum magis execrandum, quàm luxuria. In cæteris rebus parvum quid, hîc magnum est; atque id, quod, ore *Sapientis* prolatum, semper est verum, hîc est verissimû: *Quis spernit modica, paulatim decidet.*

Quàm se castè continentium gloriosus, quàmque funestus luxuriosorum sit finis, quis explicet? *Libidinis initia continebit, qui exitum cogitabit,* inquit *S. Martinus Bracarenensis.*

A lautis item conviviiis, opiparisque dapibus, quoad fieri potest, abhorrere nos oportet. Quàm multos illic lingua seduxit, absentiumque

famam denigravit! Innumeri ibi etiam effutiverunt illa, quæ jejuni nec cogitare quidem fuissent ausi.

Spiritus Dei exstinguitur, salutis cura præpeditur, mors præmatura homines sæpè opprimit, si cibo, vel potui liberaliùs, quàm par sit, indulgeatur. *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abstinens est, adjiciet vitam*, inquit *S. Scriptura*.

C A P U T XXV.

De Dilectione proximi.

Quisquis proximum diligit, sicut seipsum, is illi omnia optat bona, quæ sibi ipsi desiderat.

Quales Deum, & homines, quos ad iram provocâsti, erga te cupis experiri, talem vicissim aliis, à quibus læsus es, te exhibeas, oportet.

Ignoscendum semper est aliis; nunquam sibi: nemo omnium, qui vivunt, tibi intulit unquam, vel in-

fer-

ferre potest damna & plura, & graviora, quàm tu ipse tibi: quis enim animæ tuæ, præter te, nocere valet? nunquid ei jam frequenter nocuisti? nunquid & indies nocere pergis, dum in peccatum prolaberis? potes igitur, quin imò debes, si quando deliqueris, tibi ipsi graviter succensere.

Ira in homine est, quod in Republica miles. Militis est à mœnibus arcere hostes, eosque in fugam convertere, vel interneccione delere. Iræ itidem officium, peccatum, capitalem nostrum hostem, à nobis procul amovere, & depellere; hunc in finem ira nobis à Deo data est.

Quamobrem, quoties interiùs te commoveri senties, & vehementer accendi ad oppugnandum eum, qui vel corpori, vel honori, vel opibus tuis haud mediocre damnum intulit,

toties reprime te, tuúmque militem
ad aliud certamen voca.

Dic iræ tuæ? duobus hostibus in-
vadendis nequaquam par es. Priùs
hostem intestinum, pravas consue-
tudines, indomitósq; animi motus,
tuáque vitia, à quibus damna pate-
ris longè graviora, debella, ac fun-
ditùs dele. Cur foris prælia medi-
taris, ubi in visceribus tuis formida-
bilis grassatur hostis? sine, DEUM
agere; bene, suavitérque disponet
is omnia, tuóque pugnabit loco:
*Mibi vindicta, inquit. Deus vindictam
Etam sumet, si tu vindictam non sum-
pseris, ait S. Bernardus.*

Tibi itaque irasci, ac de te ipso
pœnas exigere semper tutò potes;
sed aliis succensere, illósq; punire
nunquam licet, nisi tibi à DEO, ad
hoc concessa sit potestas.

Qui hanc accepit, neq; tamen in
im-

improbos animadvertit, hic officit probis, teste S. Martino Bracarenfi. (a) *Bonis nocet, qui malis parcit.* Is Deo etiam non parùm displicet; quia nimiùm alijs indulgens, peccata, quæ avertere & potest, & debet, præpedire negligit. Eiusmodi homines Propheta *Isaias* nuncupat *canes non valentes latrare.*

Puniendi sunt improbi, non solum, quia peccatum ab iis commissum est, verùm etiam, ne ampliùs peccetur. Sed cavendum, ne ira poenam imperet; nam, ut rectè monet *Seneca*: *Nil minùs, quàm irasci, punientem decet.*

Multos timeat, necessè est, qui à multis timetur. Magis periculosum est timeri, quàm contemni.

Qui verbis, factis, ac moribus aliorum dijudicandis semper intentus est,

est, quique sapiens de vitiis eorum loquitur, is profectò perquam frigidè, ne dicam, perperam proximum diligit.

Rari admodum sunt, qui in se oculos convertunt. Ad proprios errores cæcutimus; ad alienos perspicaces sumus, ac lyncei.

Quisque ad se ipsum attendat, oportet; ad alios verò rarò, vel nunquam, nisi statûs, aut officii ratio id ab eo requirat.

Satis, supérque negotii nos ipsi nobis facessimus; cur iis rebus, quarum nostrâ nihil interest, & de quibus nulla nobis reddenda erit ratio, frustra nos immiscemus? suum quisque portabit onus.

Non boni regiminis nota est, ubi Materfamilias nunquam non domo abest.

Prudentiæ item, amorisq; est defectus,

fectus, ea proloqui, quæ nemo libenter audit, vel, quæ alteri bilem movent, eumque dolore solent afficere, aut rubore suffundere.

Nónne satis hoc nos ipsi persentiscimus, sicubi à parentibus, vel moderatoribus nostris admonemur, aut reprehendimur? quantò magis, si ab iis, ad quos hujusmodi res non pertinet, talia nobis dici, atque exprobrari contingat?

Illi ut plurimum carpendi sunt quàm maximè, qui alios carpere, & vellicare non cessant. Omnis virtutis expers est, è cujus ore, non nisi vani, atq; inanes prodeunt sermones: *Ex abundantia enim cordis os loquitur.* Lingua perexiguum quidem est membrum; at ingentium malorum origo.

Humilem esse & nôsse tacere, multa audire, sapius loqui secum, rarò

eum aliis, lapis lydius est animæ, insigni pietate, ac sapientiâ prædi-
 cæ. *Si quis in verbo non offendit,*
hic est perfectus vir, ait S. Jacobus.

Si quid mali de proximo narrari
 contingat, eum, quoad potes, apud
 te, atque alios excusa. Temerarium
 est, omnibus, quæ dicuntur, mox fi-
 dem habere; multi enim mentiun-
 tur, ut decipiant; multi, quia de-
 cepti sunt.

Vix unquam fit, ut una, eadém-
 que res, eodem à duobus referatur
 modo: hinc ea, quæ famâ, & rumo-
 re percipiuntur, plerumque dubia
 sunt, atque incerta, & frequenter ab
 invido, & mendaci delatore profi-
 ciscentur.

De nemine malè est opinandum,
 nisi de nobis ipsis. Conscientiam
 inter, & vultum magnum est discrimen.
 Aliorum vultum cernimus,

non verò nostrum. Contrà videmus nostram ipsorum cōscientiam, aliorum non item: attamen, licèt illa mentis oculis pateat, & aperta sit, contingit non rarò, ut planè simus incerti, bonane sunt opera nostra, an mala; consensimne peccato præbuerimus, an verò denegaverimus.

De aliis itaque hominibus ferre judicium, quorum arcana pectoris soli Deo manifesta, nos penitùs fugiunt, ingentis est temeritatis; cùm vel ea, quæ nos ipsi facimus, quæque facere nos certò novimus, sine erroris periculo judicare vix possimus: *Judicare*, inquit Climacus, (a) *est impudens direptio divinæ dignitatis.*

Mitior est charitatis indoles: nã ut S. Paulus ait, *Charitas patiens est, benigna est; non cogitat malum; omnia suffert.*

F 5

Qui

(a) Gradu 10.

Qui proximum suum non amat, hic nec Deum amat. *Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est, inquit S. Joannes Apostolus.*

PROSECUTIO.

Nihil magis nobis præcipitur, quàm dilectio. *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, ait CHRISTUS.* Nullum omnino præceptum illo charius nobis esse debet.

Quatuor orbis partes testari possunt, nihil esse suavius, quàm amare inter se, atque in concordi tranquillitate, tranquillâque concordia vitam ducere.

Quid prodest, efferri laudibus in cœlum, munere fungi per honorifico. amplâ pollere auctoritate, lautæ, atque opiparæ mensæ quotidie accumbere, si amaris, & vindictam spirantibus intenti cogitationibus, domum

num obambulemus? si, dum versamur in cubiculo, præ indignatione disrumpamur, ibidémq; contracto, depresso, furente, atque exacerbato diu, noctúque hæreamus animo? perspicuum est, hujusmodi hominem vero, sinceróque gaudio frui non posse.

Aman, præ cunctis Regni Principibus erat populo in honore, ac veneratione, Regis *Assueri* favore, & gratiâ utebatur prorsùs singulari, immensas possidebat opes: nihil ad bene, beatéque vivendum illi deesse videbatur: attamen è tanta rerum omnium affluentia nullam omnino lætitiâ percipere poterat, quamdiu contra *Mardocheum* inimicitias fovebat.

Nihil igitur est, quod majus adfert gaudium, quàm mutua animorum conjunctio. Propterea *David*

exultans ajebat: *Ecce, quàm bonum, & quàm jucundum, habitare fratres in unum, uno, eodémque colligatos judicio, voluntate, atq; animorum consensu.*

Hujusmodi vita Angelorum est vita; siquidem Angelorum inter se amor mutationem nescit, neque terminum. Meritò itaque ait S. Hieronymus: (a) *Sine charitate canobia sunt tartara, habitatores sunt demones: cum hac verò sunt paradysus in terris, & in eis degentes sunt Angeli.*

Hinc mirum nobis videri non debet, quòd Christus suis olim Apostolis dixerit: *Nónne ego vos duodecim elegi? & ex vobis unus diabolus est.* Judam appellabat diabolum; quia Dominum, & Magistrum suum, suosque socios nullo amore complectebatur.

Tali

(a) *In Regul. Monach.*

Tali dæmone non nisi unico opus est, ut universæ domûs, vel Cœnobii pax perturbetur, utque in diversis crebra, veheménsque contra Dei vocationem tentatio excitetur, atque ingens tædium, aliæve suboriantur incommoda, quæ non rarò præmatura mors excipit, & subsequitur.

O quoties audivimus has, aut similes querelas ! ille filius ista in domo, hæc filia Patri, Matrîque mortis exitère causa.

Quævis itaq; domus, in qua conjunx cum conjuge, Parens cum liberis, liberi cum Parentibus, liberique inter se mutuæ charitatis vinculo sunt conjuncti, Cœlum est. Cœlum item est quævis religiosa domus, ubi is, qui præest, subditos diligit, & ne quid iis desit, paternâ excubat curâ, atque, ubi subditi Præsidi suo velo-

citer parent, cùmque, ut Patrem, observant, ac reverentur, sociique inter se amant.

Contrà, quævis familia, quodvis cœnobium, ubi hæc defunt, non nisi Tartarus est.

Amemus igitur, nullo puncto temporis intermisso, alter alterum, & Christi pareamus mandato, quod ipse etiam tum, cùm jam properaret ad mortem, palàm est elocutus, ultimam suam sic nobis declarans voluntatem.

Cardinalis Toletus, vir apprimè eruditus, hoc mandatum interpretans, ait, in textu græco duos contineri articulos; *Hoc est illud meum præceptum*: ac si Christus diceret: Inter omnia, quæ vobis dedi præcepta, hoc est illud præcipuum, atque insigne, *ut diligatis invicem*.

Christus hîc non utitur verbis,
qui-

quibus olim alloquebatur adoleſcentem quemdam, quærētem quid ſibi adhuc deeſſet? *Si vis perfectus eſſe, vade, vende, quæ habes, & da pauperibus; & habebis theſaurum in Cælo.* Illud non erat niſi ſalutare conſilium: quaſi diceret; nequaquam te ad hoc cogo, neque etiam obſtringo, ſed liberæ tuæ id relinquo voluntati. Hic autem ait: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem:* quaſi diceret; nolo, liberum cupiam ſit, diligere, aut odiſſe proximum; ſed dilectionem ejus vobis impero.

Neque ſine ratione adjunxit, *Meum*; tota enim ejus vita, pium amoris erga nos ſui fuit exercitium. Ad didit inſuper, *Meum*; non quòd cætera mandata minùs ſint ab illo tradita: verùm ſic loquebatur, inquit *Maldonatus*, ut ſingularem, quò in hoc

hoc præceptum ferebatur, declararet affectum; ac si dicere voluisset.

Dilectissimi Discipuli! præceptū, quod vobis do, non est præceptum *Moyſis*, vel *Jofue*, neque Principum, aut Regum, neque Episcoporum, aut Pontificum, meorum in terris vicariorum: sed meum est præceptum, meâ sancitum, confirmatūmq; authoritate. *Ego autem dico vobis, &c.* ego, Dominus, ac Magister vester, Pater, & Pastor, volo, severèq; mando, *ut diligatis invicem.*

Famulum Domino, Discipulum Magistro, filium Patri obedire par est, ovémque Pastoris sui vocem audire oportet; quantò igitur potiori jure vos mihi obtemperare, meâmq; vocem audire necesse est; cum non solum Dominus vester, Magister, Pater, ac Pastor sim, verùm etiam vester Judex, Rex, Con-

ditor

ditor, & Deus, quem observare debetis, & revereri, ac timere; eò quòd vobis hoc præceptum dederim, positâ ejus transgressoribus implacabilis odii, æternæque damnationis poenâ.

C A P U T XXVI.

De Superbia.

Superbia, est inordinatum æstimationis propriæ desiderium, quo homo impulsus supra ceteros, supraque id, quod est, se ipsum extollit. *Sed omnis, qui se exultat, humiliabitur.*

Hoc vitium prorsus est execrandum. Ex Angelis innumeros effecit dæmones, & cum illis plurimos homines, qui multo tempore piè, sanctèque vixerant, in æterna detrusit incendia.

Procerae arbores diù crescunt; sed unicâ exciuntur horâ. *Gravis,*

vis, & periculosus est lapsus, dum quis ex alto ruit.

Odibilis coram Deo est, & hominibus superbia. Initium omnis peccati est. Quid superbis, terra, & cinis? ait S. Scriptura.

Difficile dictu est, quàm perniciosum sit, præponere se vel uni. Si DEO sic placitum fuisset, ejus tu nunc esses pedissequus, qui tibi nunc subijcitur, vel famulatur.

Fieri etiam potest, ut, qui modò est mortalium omnium sceleratissimus, in sanctissimum evadat.

Latro ille, qui ad dexteram CHRISTI erat cruci affixus, post enormia à se perpetrata scelera tam benevolè excipiebatur ac si nihil unquã egisset, nisi quod bonum, & rectum erat, adeò, ut tres horæ veræ, sinceraque pœnitentiæ, quæ duravit usque ad extremum

num vitæ, magis illi profuerint, quàm longa multorum annorum Sanctitas, quæ usque ad obitum non fuisset duratura.

Tu verò, licèt modò sis probus, licèt diù, constanter, fidelitèrque Deo servieris, fieri etiamnum potes mortalium omnium nequissimus: quo in statu si te mors deprehendat, post innumera bona opera præstita sic tecum agetur, ac si nihil unquam, nisi malum à te esset profectum.

Efferre se nemo potest, nisi ob bonum, quod sibi proprium est; tu verò bonum, quod tuum sit, nullum habes. Peccatum, maximum in orbe malum, solummodò est tuum.

Quidquid in te invenitur boni, forma, scientia, industria, à Deo manat: etenim res omnes creatæ ab ipso ducunt originem, & assidè ab eo dependent, non aliter, quàm radij à sole.

Sinè Sole nec movere se, nec efficere quidquam valent radii; sic nec ulla creatura sinè Deo quidquam valet. Radii nihil addunt Soli, nihil etiam detrahunt; neque illis augetur Sol, neque etiam imminuitur; sic nec per res creatas quidquam accedit Deo, nec quidquam decedit.

Licèt omnes mundi radios Soli offerres, nihil omnino ei dares, nisi id, quod ipsius est: ita etiam, quamvis tu solus offerres Deo, quidquid sanctissima Virgo MARIA, quidquid Angeli, & beati omnes unquam egerunt, agunt, æternùmque acturi sunt, nihil ei dares, nisi id, quod ab ipso promanat.

Quid ergo vanâ gloriâ inflaris? quid superbiâ intumesceis? Quid tanti te ipsum æstimas? quasi aliquid sis, quasi momenti alicujus sit id, quod agis, quasi aliquid Deo des.

In ipso sunt omnia, & ex ipso profuunt universa.

Nos DEUM neque majorem, neque beatiorum, quàm sit, reddere valemus: omnem enim perfectionem, & beatitudinem in se completur.

Quapropter, ubi omnia, quæ præcepta nobis sunt, executi fuerimus, dicere nos oportebit; *Servi inutiles sumus.* Nobis ipsis etiam stimulos addere debebimus, ut majora, & difficiliora, atque adeò, quidquid in nostra est potestate, alacri, lætòque animo aggrediamur.

Quòd si per hæc ad magnitudinem Dei, ejusque felicitatem nihil possimus adijcere, certè ad nostram ipsorum gloriam, propriamque beatitudinem non exiguus meritorum cumulus accedet.

Qui se humiliat, inquit CHRISTUS, exaltabitur.

CAPUT XXVII.

De Humilitate.

Humilitas, est virtus CHRISTI: hanc ipse ut añuntiaret verbis, & doceret exemplis, descendit de Cœlo. Illa nos Deo reddit perquam acceptos; etenim cum humilibus sermocinatio ejus.

Quemadmodum latentis in animo arrogantia manifestum indicium est, si paucis à Deo gratiis illustremur; sic gratiarum multitudo, quâ prævenimur, non ambigua est nota humilitatis.

Deus superbis resistit; humilibus autem dat gratiam, inquit S. Scriptura.

Exiguus profectò humilium est numerus. Nemo, dum est æger, sanus haberi cupit: plurimi tamen, cum sint mali, bonos se haberi gaudent: hinc humilium paucitas non obscure colligitur. Quem-

Quemadmodum æger morbum suum verbis auget, & aggravat, seque ab aliis, ut ægrum, tractari, & morbum suum augeri, aggravarique vehementer desiderat, ita, qui demisso est animo, vilitatem suam verbis exaggerat, eamque à cæteris exaggerari, mirificè lætatur.

Prorsus non timet vilis haberi, nec contemni, nisi vilis, & contemni dignus, ait Magnus Guigo. (a)

Qui verè est humilis, injuria quid sit, ignorat.

Neminem etiam timet; quia à nemine timetur: idcirco magnâ semper fruitur animi pace. Placet & reliquis; eò quòd sibi uni displiceat.

Deum novisse, & seipsum, scientia est omnium scientiarum utilissima.

Quid prodest scire, quid in aëre, quid in elementis, & circa cœlorum

mo-

(a) *De Tranquil.*

motus agatur, si quid nos agamus boni in terris, prorsus ignoremus?

Qui se, & Deum rectè novit, is verâ, perfectâque est præditus humilitate; nec audeat Cœlum intueri, sed eminens stans cum *Publicano*, summiq; pectus percutiens, ait: *Deus, propitius esto mihi peccatori*

Is coram Deo aliquid esse incipit, qui se ipsum reputat merum nihil.

C A P U T XXVIII.

De Peccato.

SI quis ex alta turri tenui fune cœlum inter, & terram pendulum te teneret, cum omnimodâ dimittendi funem, atq; adeò te contemendi potestate, ad iram illum provocare nequaquam auderes.

Totus à Deo dependes. Ipse omnium perfectionum est aggregatio, tu porrò merum es nihil: ipse te nunquam indiget; ubi in singula
mo.

momenta illius tibi auxilio opus est.

Manum ille si vel semel à te removeat, de te actum erit, & in nihilum illico recides. An non igitur audax, & temerarius es, ac perfrictâ fronte, dum tantum Deum irritare, atque ad iram provocare non reformidas ?

Si Deus triftari posset, peccatum mortiferum, unicum, majorem ei afferret mœrorem, quàm modò omnium Sanctorum bona opera illi afferunt gaudium.

Bona opera Deiparæ Virginis MARIÆ, cæterorúmque Beatorum, quamvis in se maximi sint valoris, tamen comparata Deo, tanquam nihilum, reputari debent; eò quòd hic sit infinitus, illi verò limitati; hic creator, illi res creatæ.

Deum honorare, ut par est, nemo valet, nisi homo, qui unà sit Deus.

At verò infinitam hanc DEI Majestatem ab homine irritari, & contemni à vili, abjectoque terræ vermiculo, qui tot, tantisque obstrictus beneficiis, amorem (si fieri posset) infinitum ei rependere deberet, injuria certò est, quæ majus illi infert probrum, quàm omnes omnium Sanctorum virtutes afferre ei possint gloriam, & honorem.

Dignitas Majestatis offensæ peccati mensura est, eoque culpa est gravior, quò major est excellentia læsæ Majestatis.

Malitia igitur peccati mortalis infinita est; eò quòd Dei, qui illo contemnitur, excellentia sit infinita.

Quapropter nihil æquè formidare, detestarique nos oportet, ac peccatum.

*Peccare, est inhonorare Deum;
 quod non debet facere homo, etiamsi
 totum*

totum pereat, quod Deus non est, inquit S. Augustinus.

C A P U T XXIX.

Quo animi sensu esse nos oporteat, quando per peccatū Deum amisimus.

DEUM, peccando, perdimus: an ulla gravior jactura reperiri potest?

Non pauci, si quando lite, incendio, alióve adverso casu bonis temporalibus priventur, vel, ubi se inopinè tædio, aliisque miseriis circumdatos, vident, tantis se discruciant mœroribus, ut persapè fiant mentis impotes.

Quantus ergo concipiendus est mœror de peccato commisso, quo infinitum, æternúmque bonum amisimus?

Infelix p̄orsus est anima, quæ Deum per peccatum perdidit; ea verò, cui tam lamentabilis jactura ve-

hementissimum non inurit dolorem, longè est infelicissima.

Hanc infelicitatem deplorat *S. Augustinus*, dum libro primo Confessionum memorat, non nisi fufis lacrymis legere se potuisse apud Virgilium Didonis mortem, quam sibi ex immoderato in Æneam amore consciverat; nec tamen se deflevisse animæ suæ mortem, cuius, & peccando, & non amando Deum, sibi fuerat auctor.

Nonnullos reperire est, qui in canes, feles, & psittacos tanto, tamque tenero feruntur affectu, ut, si illis orbentur, nec somnum, nec quietem, nec ullam admittant consolationem.

Milites è domo Michæ idola, ipsius jussu fasa, furto sustulerant; quibus non repertis, mox ille ubertim flens ipsos insequitur; rogatus verò
tam

tam insoliti ejulatûs causam, hisce verbis, *Quid tibi vis? cur clamas?* reposuit: *Deos meos tu istis; & dicitis, quid tibi est?* (a)

Fierine potest, ut vilis bestia jactura somno, & quieti omnem locum intercludat? nec non idoli direptio uberrimas oculis excutiat lacrymas? an non igitur DEUS plaris valet, quàm canis, felis, aut idolam? quis hoc indubium revocare audeat, nisi blasphemus?

Interim persapè videmus, multos acerbis lacrymis istiusmodi jacturam prosequi, qui Deo, in finitò bono, per peccatum deperdito, ne unam quidem lacrymam profūdunt; sed epulantur, choreas ducunt, rident, & jocantur, ac si nihil prorsus mali illis obtigisset. *Peccavi*, ajunt, *& quid mihi accidit triste?*

Hoc erat, quod *S. Thomas Aquinas* perspicacissimâ ingenii sui acie comprehendere neutiquam valebat. Hoc etiam erat, quod *Carolus V. & Philippum III.* Hispaniarum Regem in stuporem rapiebat, nimirum, quo pacto is, qui mortiferæ noxæ sibi est conscius, somno se tradere aufit.

Cogita itaque, ô homo! DEUM etiamnum hodie te alloqui Prophe-tæ *Jeremiæ* verbis, quæ olim per ipsum populo Israëlitico añunciari iussit. *Scito, & vide; quia malum, & amarum est, reliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem ejus apud te.*

C A P U T XXX.

Vitanda sunt omnia peccata mortifera: quanto Deus illa persequatur odio, pœna declarant.

Aliqua mortifera fugere nō sufficit;

ficit ; fugienda sunt omnia. Qui unum admittit, fit omnium reus ; etenim amicitia Dei, cunctisque suis orbatur meritis, ac si omnia mortalia peccata perpetrasset.

David vir fuit secundum cor Dei : nunquam tamen æternam donandus fuisset gloriam, si illum in adulterio mors occupasset.

Hinc odium Dei in mortiferum peccatum, ejusque malitia rectè colligitur.

Si Matrem, filii sui, in accensam fornacem conjecti, lacrymas, & ejulatus risu excipientem videres, eamque audires dicentem : semper his, velim, crucieris flammis ; nunquam hinc ego te eximam, nunquam te meum agnoscam filium : an non judicares, horrendum quoddam scelus ab illo esse patratum ?

Deus infinitè bonus est, & mise-

ricors, infinitè magis nos amat, quàm filium amare potest Mater: nihilominùs, ubi de noxa mortifera agitur (solâ licèt cogitatione, vel clàm, tentationum vehementiâ, importunis precibus, amplisque pollicitationibus illa foret admissa) leonis instar insurgit in iras tã horribiles, ut, exclusâ omni commiserationis spe, non solùm jucundissimo sui conspectu æternùm repellat eos omnes, quos mortali labe infectos è vita migrare contingit, sed ad inferos etiam deturbet, ubi eorum interitu gaudere nunquam desinet.

Hæc supplicia non obscure demonstrant, quanta sit mortiferi peccati malitia: sed nulla ex re liquidius ea patet, quàm ex acerbissimis pœnis, quas Cœlestis Pater de unigenito suo Filio sumpsit.

Innocens erat, infinito illum æ-

ter-

ternus Pater prosequeretur amore; nihilominus atrocissimis illum tradidit cruciatibus, tradidit carnificibus dilanandum, & in ligno crucis duos inter Latrones medium; ignominiosissimâ morte enecandum; idque ea tantum de causa; quod debitas peccatis nostris pœnas in se transfutisset.

Agnosce igitur, ô homo! inquit S. Bernardus, Quam gravia sint vulnera, pro quibus necesse est Dominum CHRISTUM vulnerari.

Hæc profectò res adhuc longè magis declarat odium, quo Deus peccatum mortale persequitur.

Noli itaque tibi blandiri: quamvis hæctenus perfectam in vasta solitudine duxisses vitam, quamvis omnibus, quibus beati unquam claruere, præditus fores virtutibus; si mortifera macula, vel unca, in te

resideat, eoque in statu è vita decedas, audire te oportebit cum Virginitibus fatuis, quibus nihil deerat, nisi oleum, quo charitas designatur : *Nescio vos: clausa est janua.*

C A P U T XXXI.

Quàm periculosum sit vitæ suæ emendationem de die in diem differre.

Miserrimus es, quamdiu in statu peccati mortalis versaris ; hostis es Dei, mancipium dæmonis ; opera tua mortua sunt, & meritorum expertia ; putridum effectus es membrum ; bonorum operum, quæ in Ecclesia fiunt, destitutus es participatione ; jure, quod habebas in cœlum, orbatus ; æterni incendii reus persistis.

Non tardes igitur converti ad Dominum, & ne differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te.

Ad

Ad hæc duo S. Scripturæ verba, *Subito, & in tempore vindictæ*, animum diligenter adverte.

Deus impios quosdam tractat, ut solet inimicum homo vindictæ appetens : hic aliquas ultionis sumendæ occasiones subindè sinit præterire ; tempus, & locus non videntur illi adhuc satîs opportuna ; maturiorem expectat opportunitatem ; majus hosti suo probrum, & dolorem machinatur acerbiorum ; interea cum eo agit, ut cum sibi amicissimo : porro, ubi videt omnia ad vindictam rectè comparata ; tum, cum nihil simile subit hosti suspicari, sanguinariam exigit ultionem.

Ita cum quibusdam impiis agit Deus ; è vestigio posset in illos animadvertere ; quod interdum facit ; sed culpam non semper pœna mox subsequitur ; multi elabuntur dies,

mensēs subindè, & anni: intereà temporis illos, ut amicos, habet, divitiis cumulat, ad dignitatum, honorumq; fastigia extollit, prosperitate, comòdis, deliciis sinit circumfluere. Verùm sapientiâ suâ infinitâ, quâ præcognovit omnia, hoc etiã prævidit:

Ille homo nefarius post tam longum temporis intervallum tali deget in loco, tali in domo: ibi tam vehementi impugnabitur tentatione, ut consensum ei sit præbiturus: tum verò illum, nihil simile cogitantem, repentinâ morte opprimam.

Hoc modo *Balthassar* scelerum suorum pœnas persolvit tum, quando id minimè suspicabatur: nam, cum splendidum celebraret convivium, ad quod omnes regni Satrapæ erant invitati, & ad potandum vinum vasa sacra, quæ Pater ejus *Nabuchodonosor* templo Hierosolymitano

tano extulerat (ô sacrilegium execrandum!) adhibere non exhorruit;

Arripuit occasionem Deus. Cùm enim *Baltassar* deliciis jam totus esset immerfus, & summâ elatus gloriâ, ecce manûs umbra, tria hæc verba, *Mane, Tecel, Phares*, parieti inscribentis, ei repentè apparuit, quæ coram universis regni Satrapis incredibilem illi consternationem, ruboremque incussit.

Neque hîc stetit divina Nemesis: sed ex sacrilegio sanguine pœnas sumsit; sceleratissimô Rege eâdem nocte miserandum in modum trucidatô.

Hinc liquet, verum esse, quod passim dicitur: Qualis vita, talis mors. Insanabile fit vulnus, cujus remedia indies differuntur.

Perseverare in malo, diabolicum est; & digni sunt perire cum illo, qui

similitudine ejus manent in peccato,
ait S. Bernardinus. (a)

Ubi itaque in peccatum prolapsus fueris, sine mora resurge, teque Deo reconcilia, antequam ille manum suam elevet adversum te. *Horrendum enim est incidere in manus Dei viventis.*

C A P U T XXXII.

De iis, qui in tempus morbi emendationem vite differunt.

SI justus Dei furor de improvviso te non opprimat, fatalis, qui te premet morbus, non multum subsidii tibi adferet, ut DEUM animæ tuæ reddas propitium: si enim febris tibi non adimat intellectûs usum, certè non parùm enervabit illius vires, tantàmque illi offundet caliginem, ut de Deo, tuisque peccatis attentè cogitandi tibi præreptura sit potestatem.

Æger

(a) *Serm. 1. de Ado.*

Æger quidam morti proximus, monitus, ut varios eliceret virtutum actus, reposuit: *Non equidem possum: cerebrum mihi nimis infirmum est, & debile; & nisi opportuno tempore id antè fecissem, jam de salute mea esset conclamatum.*

P. *Julius Recupitus*, qui hanc historiam narrat, vir cogitationibus sanctis diu, noctùque intentus, & quotidianis variarum virtutum exercitationibus assuetus, postquam à morbo convaluisset, hæc de se commemorat. *Dum circumstantes Patres me compellabant, multàsque mihi de more prælegebant preces, piis refertas suspiriis, & affectibus, adeò perturbatâ eram mente, ut solam eorum vocem percipere, sensum autem verborum aut nunquam, aut certè rarò admodum, omni licèt conatu adbibito, assequi possem.*

Hæc si ita se habent, pejùs age-
tur tecum, qui vitam tuam ad fru-
gem revocare detrectas, nisi ingru-
ens morbus eò te compellat: præ-
sertim, si vanis, mundanisque pro-
pensionibus plenus, aut exercendo-
rum sæpè actuum fidei, spei, chari-
tatis, contritionis, cæterarumque
virtutum nullam tibi comparaveris
consuetudinem.

Serò nimis incipimus bene vivere,
cùm iam è vita migrandum est; sicuti
seriùs munim9 pectus clypeo post
lethifera accepta vulnera.

Dubia; infirma, & ægra est pœni-
tentia, quæ ab infirmo, & ægro pro-
ficiscitur. Is peccata non deserit,
sed à peccatis deseritur. Estò pec-
candi voluntatem haberet, peccan-
di potestate destitutus esset.

Confessio eorum, qui emendatio-
nem vitæ tam diu differunt, donec
fa-

fatali obruantur morbo, similis plerumque est confessioni furum, & latronum, quibus illa per equuleum extorquetur; nam hi vix indè amoti, omnia illico, quæcunque facti sunt, negant, & pernegant.

Impius Rex *Pharao*, decies à Deo punitus horrendis modis, culpam suam fatebatur in vices singulas, spondebátque, gentem Israëliticam servitute Ægyptiacâ se liberaturum; sed vix erat equuleo amotus, vix cessabant plagæ, mox omnia, quæ promiserat, retractabat. Ingens sanè argumentum, ejus pollicitationes fallaces fuisse, & minimè serias.

Ita contingit non paucis, quibus neglectam longo tempore scelerum expiationem mors jamjam imminens extorquet. Peccata sua quidem aperiant; sed eorum confessio plerumque non est perfectè libera; coacta
qua-

quasi est: confitentur, quia vehementes patiuntur angustias, quia mortem instantem perhorrescunt: quòd si nec morbus illos affligeret, nec mortis terreret metus, nequaquam peccata sua Sacerdoti detegerent, nec vitam emendarent; quin, quod pejus est, si convalescerent, in antea acta flagitia relaberentur, uti quotidiana nos docet experientia.

Agenda de peccatis est pœnitentia, dum sani sumus, dum mens est integra, dum & bene, & malè agendi potestas superest. Id qui facit, non potest non securè mori: eligit enim, quod certum est; & repudiat, quod est incertum.

Tempestatem expectare, dum venti favent, & in altum vocant, magna dementia est.

At emendationi vitæ fatalis morbi tempus assignare, neque æternam
ani-

animæ suæ stabilire felicitatem, ubi & valetudo, & tempus, & tot occasiones favent, dementia est longè maxima.

Stultissimum est, inquit S. Eucherius, (a) ut causa, quâ de necessitatibus agitur æternis, mutabilibus vitæ deficientis committatur extremis.

C A P U T XXXIII.

Ne ad horam quidem differenda est vitæ emendatio.

Multorum vox est; cras. cras ad frugem redibo: sed cur non hodie? cur non hâc horâ?

Si qua vultum tuum, aut vestem labes infecisset, an expectares diem crastinum ut illam expurgares? nunquid eodem die, atque ad eò è vestigio maculam sedulò abstergeres.

Si mortiferum vulnus tibi esset inflictum, nunquid illâ ipsâ horâ Chirurg-

(a) *Homil. de dilat.*

rurgum accersiri juberet, ut fluentem præsentis remedio sisteret sanguinem?

Ingentem pecuniæ vim si amisisses, nunquid illam sine mora juberet perquiri?

Si in campis valido fune arbori esses alligatus, aut ibidem in furibundi leonis unguetis incidisses, nunquid eodem illo momento adjutricem implorares manum?

Cur non animæ tuæ, mortifero peccato inquinatæ, adeoque vulnere gravi affectæ, atque in Tartarei leonis rabiem delapsæ, eandem operam impendis? cur non illico auxilium postulas? quam ob causam differis in crastinum?

An forsitan anima tua cras fiet curationi, atque expurgationi magis idonea? An Deum, & cœlestia bona deperdita, die crastinâ commo-

modiùs es reperturus? An tum peccatorum tuorū vincula faciliùs dissolvenda sunt? An cor cor tuum, adeò durum, magis erit mollium? demens es, qui hoc autumas.

Vitæ tuæ in meliorem emendatio fiet indies difficilior ex prava consuetudine, quam peccando contrahis. Tempus, quod cætera omnia consumit, roborat perversas animi propensiones, iisque dat incrementum.

Pœnitentiam de peccatis nunc ad horam quidem, sine periculo amittendæ salutis, differre potes; licet enim eorum tibi veniam spondeat Deus, quando seriò te ad eum converteres, non tamen sequentem horam, vel diem crastinam, quâ te convertas, tibi adpromisit.

Fortassis & horâ alterâ, & altero supervieturus es die: sed forsitan etiam

am non supervives? Profectò non rectè sibi consulit, qui rei tam incertæ, quasi fragili arundini, salutem suam credit.

At finge, te crastinam lucem visurum, habiturúmque tum seriam te corrigendi voluntatem.

Unde scis, gratiam efficacem, ut illud exequâre, te habiturum? Deus minùs erit propensus, ut illam tibi largiatur: forsan etiam illam negabit; eò quòd tot gratiarum dona, quib9 poteras resipiscere, neglexeris, & JESU CHRISTI sanguinem pedibus toties conculcaveris, omni passionis ejus fructu indignè pessumdato.

Illam est peccati pœna justissima, ut, qui rectè facere, cùm posset, noluit, amittat posse, cùm velit, inquit S. Augustinus. (a)

Hæc est veritas, quam sedulò perpen-

(a) Lib. 3. De liber. arbitr.

pendere nos oportet : quemadmodum enim nullum est excellentius donum, quàm gratia efficax, ita nulla spes magis inanis spe hominis impii, qui in animum suum inducit, gratiis divinis præveniendum se, quando illas desiderabit.

Qui se quotidie non emendat, is quotidie fit deterior. Pœnitentia fera, rarò vera.

C A P U T XXXIV.

De peccato Reprobationis.

S. *Scriptura, Sancti Patres, & Theologi* asserunt, certum esse numerum peccatorum, quæ Deus in quovis homine tolerare decrevit.

Peccatum, inquit, quo numerus ille completur, *est peccatum ad mortem*, seu reprobationis : isto siquidem commisso, de salute nostra conclamatum est ; eò quòd Deus hominem impium infirmitati suæ, mali-

malitiâque permittat, qui ejus longanimitate, ac misericordiâ tam diuturno tempore abusus sit. Hoc altè animo imprimendum.

Dico itaque, certum esse peccatorum numerum : à postremo hujus numeri peccato reprobationem nostram, damnationemque pendere.

S. Cyrillus, explicans illa CHRISTI verba : *Implete mensuram Patrum vestrorum* : ait, impium à Deo tolerari ad certum usque numerum peccatorum, sic, ut, illo completo, ulterioris gratiæ suæ denegatione in illum animadvertat.

Ulcus, dum plenè maturuit, dirumpitur : horologiô circumactô, sonat hora : bestia in foveam cadit, ultimô fixô vestigiô.

Haud aliter, postremô peccatô numeri istius, quem Deus tolerare decreverat, perpetratô, ruit homo
præ-

præceps in æternam damnationem.

Porro, sicut extremum vestigium, quo posito, fera in foveam labitur, majus antecedentibus esse non debet, &, quemadmodum necessè non est, ut ultimum temporis punctum, quo evoluta, hora sonat, diutiùs cæteris duret, ita neutiquam necessarium est, ut postremum peccatum, quo admissio, in sempiternum præcipitatur exitium, vel majus sit reliquis, vel diutiùs duret: sufficit, si præfinitum à DEO numerum terminet.

Quid censes, ô homo! his auditis? an non est, quòd meritò totis artibus contremiscas? quis enim novit, utrùm prima noxa mortifera, quam comittes, numerum hunc non sit completura? ignoras, quot peccata mortalia Deus in te tolerare statuerit: non nisi unum tolerare vo-

luit in tot millibus Angelorum, totque hominibus: primo admissio, illos ad inferos detrusit. Hæc seriò, & accuratè perpende.

Quidam fures assiduè mortem efugiunt, & in furtis suis consenescent; alii primo in furto deprehensi in furcam aguntur.

Peccatorũ numerum, quem Deus in nobis tolerare decrevit, prorsus ignoramus. Quare, si mortiferam nunquam culpam admisisti, noli etiam posthac illam unquam admittere; prima enim, quam perpetrare, carò nimis tibi constaret, sempiterno forsitan interitu.

Multas si commisisti, habe gratias Deo, quòd hæctenus tam clementer tibi pepercerit; & cave sedulò, ne relabaris: mensura tua forsitan brevè erit impleta; fortè unum duntaxat, alterumve peccatũ mortife-

tiferum requiritur, ut in statum æternæ damnationis adducaris. *Cave*, inquit S. Ambrosius, (a) *ne, cùm mortuus fueris semel, moriaris iterum; jam non peccato morieris, sed veniæ.*

Possit te quidem Deus per omnipotentia suæ miraculum in statum veniæ obtinendæ restituere; sed, quæ spes, illum id esse facturum? quandoquidem (numerò peccatorum expletò, aut noxâ reprobationis peractâ) fors decrevit, gratias suas singulares tibi denegare, quarum ope destitutus, æternùm es periturus.

Sicut enim certus est numerus peccatorum, quæ Deus in quolibet homine tolerare statuit, ita & certa est mensura gratiarum, quas Deus unicuique largiri decrevit.

Deus, inquit S. Gregorius (a) *primus*

H 2

uis

(a) *Serm. 13. in Psal. 11. (a) Lib. 18. c. 17.*

us dulciter vocat; & postmodum terribiliter increpat; & ad extremum irretractabiliter damnat.

C A P U T XXXV,

De peccato veniali.

NON solum à gravioribus, sed à levioribus etiam noxis concipiendus est horror. Studiosè caves, ne vel in minimo displiceas hominibus, quos cordatè diligis; Deo interim, qui super omnia diligendus est, displicere non extimescis. Nónne hoc rationi repugnat? nónne hominum superat captum?

O quàm beati sunt cives cœlestis Hierusalem, in quos nulla cadit Divini Numinis offensa! quòd si peccare possent, Cœlo exterminari, summâque, quâ potiuntur, orbari gloriâ, atque adeò inferorum incendiis imergi præoptarent, quàm venialem noxam vel levissimam admittere.

Sanè, qui rectè comprehenderet, quantopere illa Deo displiceat, idem omnino sentiret.

Exigua vanitas Regis *Davidis*, quâ illectus, subditorum suorum numerum iniri jusserat, triduanâ peste, quæ septuaginta hominum millia peremit, à Deo punita est.

Nullæ morbi molestiæ tam acerbæ, nulla tormentorū atrocitas, nulla vis doloris est tâta, quin unicū veniale peccatum multò mereatur maiora, & acerbiora. Satius est, aliquot demonū millia in corpore circumferre, quàm culpâ veniali vel unicâ animam inquinare.

Una duntaxat res gravis, ac pertimescenda, peccatum scilicet; reliqua verò omnia mera fabula, inquit S. Chrysostomus.

O si sæpè perpenderes! noxam venialem, dum multiplicatur, Dei in

te amorem imminuere, & profusæ ejus in distribuendis gratiis munificentia obicem ponere; si frequenter animo revolveres, peccatum veniale, si identidem cumuletur, sensim ad æternam damnationem viam sternere, non tam temerè in illud relabereris.

In idem recidit, immani procellâ, an exiguis aquæ guttis, paulatim se per rimas insinuantibus, depressa navis intereat.

Indecorum est vinci, ubi facile fuit vincere.

C A P U T XXXVI.

Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.

SI homines rectè novissent JESUM, non tam temerè ipsum offenderent: quî enim fieri potest, ut hæc duo simul consistent, JESUM novisse, ac scire, quid nostri causâ egerit. & per-

perpeſſus ſit ; neque tamen ardentiffimo amore in illum ferri ?

Ipli canes , animalia rationis expertia , amant , ac tuentur nos , dum illis aliquot oſſa , nobis prorsùs inutilia , obijcinus ; nos verò , ratione præditi , JESUM vehemēti amore non complectemur , qui innumera indies beneficia , gratias , merita , ſatisfactiones , res omnium fructuoſiſſimas , nobis ad eò liberaliter impertit ?

Tam tenero , gratòq; ſumus animo erga amicos , ſi quod uſpiam obſequium nobis præſtiterint. Eritne igitur ſolus JESUS , in quem duro , & ingrato ſimus animo ?

Quis amicorum noſtrorum ad pauperiem ſe redegit , ut nos ditaret ? quis cruci affixus eſt noſtri cauſâ ? quis ſanguinem ſuum pro nobis effudit ? ſolus JESUS hæc omnia fecit , amore noſtri impuſus.

Gutta pretiosi ejus sanguinis mille aliis mundis redimendis sufficiebat; sed quò manifestiùs declararet, quanto nos haberet in pretio, quantòq; in amore, sanguinis rivulos profunderè non dubitavit. *Cùm posset guttâ, redemit undâ*, inquit *S. Bernard.*

Exiguus dolor, quem quis pro alio, à quo odio habetur, lubenter patitur, fatìs habet virium, ut odium ejus cum amore commutet.

Callirhoë (a) implacabili odio arserat in *Coresum*, licèt hic nequicquam exulceratum illius animum variis benevolentiaë signis emollire studuisset; at verò, postquam ad mortem damnata, *Coresum* conspexisset necem pro se oppetētem, séque ejus morte ab interitu vindicatam, odium suum cum amore commutavit, tantòque animi affectu illum complexa est,

(a) *Thomeus l. var. Hist. c. 34.*

est, ut ei in morte comes esse voluerit, quò suavissimâ intimi amici sui præsentiam semper frueretur.

Omnes eramus æternæ mortis rei, atque hostes Jesu Christi; ipse autem, quò nobis vitam deperditam restitueret, immanissimos pertulit cruciatus, acerbissimamque probrosæ crucis mortem subivit. Et ecce, moribundos oculos in nos conjicit, ac si vellet dicere:

Vale, ô homo! lubens ego morior, ut tu vivas; quòd si esset opus, mille etiam mortes lubens, volensque subirem: quid ultrà tibi præstare debui? consummata modò sunt omnia. Amorem in te meum magis perspicuè testari non valeo, quàm pro te moriendo; si hæcenus amare me detrectaveris, jam tandem in morte, & propter mortem meam me ama. *Si amare pigebat, redamare non pigeat.* S. Augustin. H5 Hoc

Hoc profectò, si crebrò attentâ mente recogites, haud dubiè prorsus immutaberis animo, Jesumque peccando contemnere desistes, atq; odium tuum cum odio Callirhoës in amorem commutabis.

C A P U T XXXVII.

De Satisfactione.

Ingens est felicitas, sine flammis piacularibus Cælum conscēdere: sed quâ viâ voracissimum illum ignem tu effugies, qui in dies singulos peccata coacervas, & vix aliquid patienter ferre consuevisti? felicem meritò te poteris prædicare, si ad breve tempus duntaxat illic detentus fueris.

Nam vir fide dignus (b) narrat, quemdam ob unicam noxam, eamq; nonnisi venialem, per anni spatium purgatorio igne fuisse cruciatum.

Item,

(a) *Hautinus pat. defun. n. 383.*

Item, Religiosum Societatis JESU quatuor omnino annis in eodem detentum ob inconstantiam in sua vocatione, cui tamen nunquam plenè consenserat: Puellamque quamdam atrocissimis ibidem afflictam fuisse pœnis ad quingentos annos, vanitatum, & illecebrarum suarum causâ, quibus juvenes, illam accedentes, fuerant depravati.

Hæc si ita se habent, tu certè quadraginta minimum, aut quinquaginta añis rapidissimo illo igne torqueberis: forsan etiam usq; ad mundi conflagrationem, si in anteactas noxas relabi pergas, si nihil omnino pati velis, si lucrandarum indulgentiarum non sis studiosior, & in elemosynis erogandis magis liberalis, si nulla corporis afflictatione in te ipsam animadvertas, & rarò, vel nunquam tuis te commodis, atque in-

ordinatis appetitibus defraudes.

Peccata puniri debent vel per eum, qui illa commisit, vel per eum, in quem commissa sunt. Teste S. Augustino, (a) *iniquitas omnis, parva, magnáve sit, puniatur, necesse est, aut ab homine penitente, aut à Deo vindicante.*

Exiguus in hac vita pœnis, atque ærumnis enormia peccata, gravissimáque supplicia redimere valemus. Possumus item ingens, tum gratiæ, tum gloriæ, incrementum comparare adversis, quæ nos hîc premunt, forti, magnóque animo tolerandis. Sed dispar est in flammis piacularibus patiendi ratio: Illic acutissimi dolores ad satisfactionem modicùm conducunt, atque omnis merendi potestas omnino sublata est.

Si centum aureos cuipiam debe-

res

(a) *Conc. 1. in Psal. 58.*

res, an non perlubenter intra tres hebdomadas unum illi aureum solveres, eâ lege, ut cæterorum omnium debitum tibi condonaret?

Multas graves pœnas pro cõmissis peccatis Deo debes: quòd si vel unicam hîc velles illi pendere cum sincero satisfaciendi dêsiderio, de millenis, quas illi debes, centum tibi lubens remitteret.

Magna igitur insania est, in flammis piacularibus centum pœnas persolvere malle, quàm hîc vel unicam.

Quòd si Jesus, ipsa Sanctitas, in vigiliis, jejuniis, doloribus, & lacrymis vitam traduxit, ut humanum genus in libertatem assereret; quid nos agere, quâque severitate in nos uti oportet, qui peccatis undique gravati, in pejora quotidie delabimur.

Quisquis hîc lugere detrectat,

postmodùm lugere cogetur, & experi-
 entiâ addiscet, præstare, dies, no-
 ctésque corpus acerbissimis in hac
 vita torqueri tormentis, quàm vel
 unicâ horâ animam piacularibus æ-
 stuare flammis.

C A P U T XXXVIII.

De Sacramento Pœnitentiæ.

NON pauci, dum ad sacrum tri-
 bunal accedunt, de peccatis
 confessuri, à dæmonio possidentur
 muto. Homini noxas detegere e-
 rubescunt, quas in divinæ Majesta-
 tis præsentia committere nequaquâ
 illos puduit.

Si Angelo, ab omni labe puro,
 delicta tua aperire te oporteret, ef-
 fet, cur pudore afficereris; sed quan-
 doquidem illa tantummodò manife-
 sti re debes homini, qui prævarica-
 tor est, non secus, ac tu, quique in
 eadem omnia, in quæ tu lapsus es,
 sce-

scelera potest incidere, ac propterea
tui commiseratione tangitur, nihil
prorsus est, cur rubore suffundaris.

Magdalena, genere prænobilis,
desertam specum incolens, per vigin-
ti quatuor annos assiduis lacrymis,
corporisque afflictationibus vacavit
in publicam flagitiorum suorum de-
clarationem.

Paulus Apostolus, *Augustinus* E-
piscopus, *David* Rex, & *Propheta*,
peccata, quæ patrauerant, scriptis
prodiderunt, eaq; toti orbi nota esse
voluerunt.

Marcellinus, summus Pontifex,
delicta sua coram universis Episco-
pis palàm fecit.

Hoc à te non exigitur; quamvis
clarissimis illis viris statum, & condi-
tione longè sis inferior; hoc tantùm
requiritur, ut submissè, atque adeò,
si lubet, clàm, tenebroso in loco,
ubi

ubi à nemine videri potes, noxas tuas declares Sacerdoti, qui illas manifestare nunquã potest, non si gravissimæ illi pœnæ subeundæ essent.

Et erubescas etiamnum tua tam facili modo delicta confiteri, quæ *Pauli, Augustini, Davidis, Magdalene, Marcellini*, flagitia enormitate fortassis nullatenus exæquât? Enimvero non est, ut intelligi hoc possit.

Pudor ille perversus, atque execrabilis est, & pueris proprius; sed viris, ac fæminis supra modũ indignus.

Ubi confessio, ibi remissio; ait *S. Martinus Bracarenensis.*

C A P U T XXXIX.

Quantum sit malum præ pudore peccata subticere.

DUm nimio pudore victus mortiferam celas noxam, Sacramento abuteris, horrẽdum comittis sacrilegium, adeoque novum peccatum

tum mortale, gravius carnali illâ fragilitate, quam præ pudore subticuisti, nullúmque ex iis, quæ Sacerdoti aperuisti, peccatum tibi condonatur.

Si post ejusmodi Confessionem illico te mori contingeret, majores apud inferos subires cruciatus, quàm subiturus fuisses, si mors Confessionem prævertisset.

Nullum est in corpore tuo tam erubescendum membrum, quod nõ lubens, volénsque detegeres, ut vitam in annos aliquot protraheres; & pudebit te, foeda conscientia tuæ ulcera aperire, ut animam tuam æternùm conserves?

Qui tegit vulnera, nunquam sanabitur. Aut mortifera tua crimina Sacerdoti semel declares, necesse est, aut perennibus crucieris incendiis.

P. Joanni Ramirez, Societatis Jesu Sacerdoti, pro Nobilis cujusdam

dam fæminæ salute coram *Ven. Sacramento* preces fundenti, subitò illa se spectandam exhibuit flammis circumdatam, aternisque inferorum pœnis sese adjudicatam esse, asseruit; eò quòd peccatum lethale, non nisi unicum, in Confessione præ pudore reticuisset.

Pudor hìc nusquam perniciosior est, quã ubi salus animæ periclitatur.

Si vel semel illi locum dare incœperis, consuetudinem contrahes, Confessionésque sacrilegas cumularis, atque ita Sanctissimam Synaxim toties indignè frequentabis, donec lapsurus es in voraginem, unde vix patebit egressus.

Conscientia interim te diu, notúq; lancinabit, neque animi pace fruêris unquã: Dæmon te in desperationem pertrahere, tibiq; persuadere conabitur, ut in omne flagitiorum

rum genus te totum effundas; cùm de salute tua jam sit conclamatum.

Hinc mœror, & anxietas mortem, tanquam remediũ angustiarum tuarum, te optare compellent; illinc infelicem obitum, ùt principium tormentorum, im̃inentis damnationis recordatio te coget exhorrescere.

Melius est (inquit S. Augustinus) eoram uno aliquantulum ruboris tolerare quàm in die Judicii coram tot millibus hominum, gravi repulsâ denotatum, tabescere.

C A P U T XL.

Aliæ rationes, cur in Confessione peccata declarare neminem pudere debeat.

Satius est, citò noxas per Confessionem te eluere, quàm serò; fatius est hodie, quàm die crastinâ; fatius modò, quàm postea

Qui non est hodie, cras minùs aptus erit;

erit; si hodiernâ die te pudeat, crastinâ pudebit multò magis.

Ne metue : quod per Confessionem scitur, minùs scitur, quàm, quod nescitur.

Is, qui tibi à Confessionibus est, non obstupescet auditis tuis criminibus; nihil enim illi dixeris novi; multò graviora, & foediora flagitia antehac haud dubiè audierit.

Qui sacris tribunalibus præsumt, similes sunt chirurgis, qui in castris, aut in nosocomiis læsorum curam habent. Tot foetida; atque horribilia conspectu contrectaverunt ulcera, ut ad omnia jam callum obdixerint. Ubi vulnus detectum est, malagma applicant, nihil indè commoti.

Par est eorum, qui sanandas animas curant, agendi modus. Si, Confessione peractâ, quædam paterna
tibi

tibi suggerant monita, malagmata sunt, curandis animæ vulneribus admodum idonea.

Neque is, cui peccata tua declarasti, in animo suo te despiciet; iniquè enim ageret, si te, quem Deus in gratiam recipere paratus est, aspernaretur.

Absolutione tibi impertitâ, non considerabit fœditatem tuorum scelerum, quæ pretiosissimo Jesu sanguine jam sunt abluta; verùm ad pulchritudinem divinæ gratiæ, quâ anima tua modò resplendet, oculos convertet.

Gaudebit quoquè, adhiberi se, ut in salutem tuam incumbat, magisq; te nunc diliget, quàm antea; quandoquidem argumento evidenti didicerit, tibi se in amore, ac æstimatione esse, séque virum ferventem, sapientem, sincerum, ac benignum à te

te haberi. Amor provocat amorem.

Hiscē omnibus rationibus si adduci nequeas, ut ei, qui à Confessionibus tibi esse solet, quique omnium optimè juvare te potest, peccata tua pandas, alium, ne innotescas, accedas, licet: dummodo verum, sincerumque dolorem, ac firmum emendationis propositum conceperis.

Præstat, Sacerdotem ignotum adire, eiq; clam, vel in tenebris noxas detegere, quàm sacrilegam peragere Confessionem: cujusmodi etiã esset illa, quæ, huc illuc discutendo, institueretur, liberiùs peccandi gratiã.

C A P U T XLI.

De Conscientia.

ANtequam quis in peccatum labitur, conscientia illi ad instar fræni est, quo præceps in malum cursus valeat inhiberi.

Occlamat: ne feceris; periculo-
sa

ſæ plenum opus alexæ tractas; ſalutem animæ tuæ in discrimen adducere te, quis non videt? nōne poſſet contingere, ut, flagitiō vix perpetrato, ſinè mora te mors opprimeret? innumeros illa in peccato deprehenſos ex hac vita ſuſtulit. *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis.*

Qui modò conſcientiæ ſuæ parēre recuſat, qui illam, ut actionum ſuarum moderatricem, ſequi detreſtat, is poſtmodum duriffimam ejus carnificinam ſubire cogetur.

O quantum bonam inter, & malam conſcientiam intereſt! O quantum ſatius eſt, illam præ hac naſtum eſſe! nam, ut *S. Auguſtinus* ait: *Quemadmodum mala conſcientia tota in deſperatione, ſic bona conſcientia tota verſatur in ſpe.*

Secura mens; nullius ſibi culpæ
con-

que est, nullam omninò noxam admissurum te; certum item est, sedulò te elaboraturũ, ut ad rectè moriendum te comparares, non secùs, ac faceret reus, de cujus hodierno mortis supplicio sentētia est pronũtiata.

Omnes crede diem tibi diluxisse supremum.

C A P U T L.

In morte graviter dolemus, quòd non meliùs vixerimus.

OMnes beati esse cupiunt, sed de animæ suæ salute pauci laborant; quotusquisque enim pro illa consequanda in bona opera incũbit?

Cætera omnia multò impensius cordi habent, atque ideò uberrimis deplorandi sunt lacrymis.

Quicquid à Cælo deflectit, viam sternit ad inferos; &, quicquid ab ultimo fine abducit, ad æternum ducit interitum.

conscia , *quasi jure convivium* , atq; unicum est in hac vita verum , sincerumque solatium , futurorumque prælibatio gaudiorum.

Qui rectè vivit, extra mœroris, & anxietatis metam est positus. Nihil est tam formidabile, ut illi terrorem incutere queat : mundi totius subversionem , ipsamque in se irruentem necem impavidus intuebitur.

Quamprimum *Ezechias* Rex de morte certior erat factus, ad bonam suam conscientiam confugit. Hæc sola illum poterat consolari. Eadem tibi in omnibus rebus adversis lorica erit impenetrabilis, vallum munitissimum, disertissimus Advocatus.

Jure igitur meritissimo dicamus, licet: Nullæ opes , nullus honor, nulla excellentia præ bona conscientia.

Bonus fruitur bonâ conscientia ,
ait

ait *S. Martinus Bracaren.* (a) Hinc perpetuò gaudere si vis, virtutē cole.

CAPUT XLII.

Mala cōscientia ingens tormentū est.

GRave, & permolestum est, simul vivere cū fæmina, quæ rixandi non facit finem; optabilius esset, inter feras deserto in loco vitam ducere: multò autem gravius, ac difficilium est, cum verme malæ conscientia commorari.

Vir conjugatus domo tantisper egredi, séque uxoris rixis, atq; molestiis subducere potest; at verò malæ conscientia vermem effugere nemo valet.

Nullò non loco illi adhæret; domi, in platea, in mensa, quovis tempore illum sequitur; diu, noctūque, & sine intermissione pungit; subinde etiam in somno horribilibus eum terret insomniis.

Apollodorus, homo nefarius, sibi pellem detrahi, ebullientique ahe-
no immergi se somniabat, videba-
túrque conscientiam suam audire ex-
probrantem: *Horum ego tibi causa
sum malorum.* (a)

Neminem itaque eorum, quibus
crimina nostra innotuerunt, sic ti-
mere debemus, ut nos ipsos: alios
fugere possumus, nos ipsos nunquã.

Mala conscientia similis est assi-
duæ feбри, quæ nunquam remittit:
attamen hoc illam longè exsuperat,
quòd nunquam doloris sensum leni-
at, sed acuat potius in dies singulos,
magisque exulceret.

Non igitur abs re dixit S. Bernar-
dus: (b) *Infernus quidam, & carcer
animæ, rea conscientia*, adeoque &
continuum tormentum; quod qui-
dem subindè tantum est, ut mori,
quàm

(a) *Plurarchus.* (b) *Serm, 4, de Assumpt.*

quã illud ferre, nõnulli præoptârint.

Non pauci, *Judæ* exemplum secuti, violentas sibi manus intulerunt, rodentem illum vermem diutiùs tolerare non valentes.

Attamen sentire conscientiaẽ remorsus, magnis peccatoribus conducibilius est, quàm illis nunquam premi. *Tranquillitas ista tempestas est*, inquit *S. Hieronymus*; (a) adeoque æternæ mortis, damnationisque prænuncia.

Qui neque trudendo, neque pungendo, neque vociferando expurgiscitur, is lethifero correptus est somno.

C A P U T XLIII.

Mala conscientia nos pavidos reddit.

Nil timiaum facit animum, nisi reprehensibilis vitæ conscientia,

ait *S. Martinus Bracarenensis*. (b)

Mala conscientia nemini fidit ; malè sibi ominatur à notis , & propinquis , vicinis , & domesticis , ab inimicis , & amicis ,

Qui in statu peccati mortiferi existentes , lapidibûs ex alto ruentibûs , aut humorum defluxu vitales intercludente spiritus , seu maris inclementiâ , seu terrestribus obruntur latrocinijs , impallescent , horrent , ac contremiscunt . Actum , inquiunt , nunc est de me ; perii , lat scio ; effugere nequeo ,

Sic olim lamentabatur magnus quidam peccator , improvisâ obrutus morte : *Misera , & infelix anima , eheu ! quò nunc ibis ?*

Hæc sunt verba , hæ cogitationes eorum , qui malâ torquentur conscientîâ : ejusmodi casibus nonnunquam ita perturbantur , tàmque vehementi concutiuntur metu , ut de
cor-

corpore magis, quàm de anima sint solliciti, atque ineptos se reddant, ut verum de peccatis dolorem eliciant.

Id variis temporibus varii, qui terræ motibus sub domorum, ac turrium ruina semianimes inventi, atq; indè erepti sunt, de se facti fuère.

Ubi virtus deficit, ibi deficit animi tranquillitas. Nulla libertas, lætitia nulla, nisi in timore Domini, & in bonâ, securâque conscientia.

C A P U T XLIV.

*Directio conscientie ex mente
Theologorum.*

Peccatum usque adeò est voluntarium, ut sine voluntate fieri non possit; hinc voluntatis consensus necessariò requiritur.

Consensus volùtatis tunc est perfectus, quando à præmeditata, atq; à plena, deliberatâque peccati electione, aut à clarè cognita rerum, quas

exequi tenemur, omissione profiscitur.

Consensus voluntatis imperfectus est, ubi peccatum intellectui leviter, & imperfectè propositum, in negligentiore, & remissiore potius cadit voluntatem, quàm omnino plenè liberè admittatur.

Perfectus consensus mortiferum est peccatum, quotiescunque versatur circa gravem materiam, quâ vel Deo, vel proximo, vel nobis ipsis grave malum infertur.

Consensus imperfectus, noxam non nisi venialem adferre potest, quantacunque sit materia.

Ex iis, quæ dicta sunt, conficitur, te, quidquid cogitaveris mali, peccatum mortale necdum commisisse, nisi perfectam cognitionem, aut iudicium lethiferi cujusdam mali antè habueris.

Si notitiam obscuram, obscurumque judicium lethalis mali duntaxat, multò magis, si sensualem tantummodo habueris imaginationē, mortiferam noxam non admisisti, sed non nisi culpam fortassis venialem, ac proinde inferorum incendia non es promeritus: dedeceret enim infinitam Dei bonitatē, sempiternis punire flammis culpam, sine plena deliberatione commissam.

Quapropter, quidquid mali primis vitæ tuæ annis, quibus tibi de-erat sufficiens rationis usus, aut in proveciori ætate bonâ fide commissum est, angere te nequaquam debet, quòd ea necdū fueris confessus.

Nemo peccat, peccare se nesciens, aut sciendi carens potestate.

Voluntarium est omne peccatum; nemo peccat invitus, ait S. Martinus Bracarenensis (a)

14

Qui

(a) *Maxim. de morib,*

Qui timore præditus est, quique, peccati horrore concepto, sæpè renovat propositum, noxam mortiferam nunquam perpetrandi, in eam non facilè labitur: unde si talis dicat, agat, cogitet ingens aliquod malum, aut impuris cogitationibus, motibúsque inde exurgentibus vehementius exagitetur, & postmodùm dubitet, an plenum, perfectúmque præbuerit consensum, ac proinde mortiferi peccati sit reus, talis inquam, judicare potest, sibique persuadere, ut summùm se veniãlem contraxisse culpam.

Contrà, homines improbi, qui sæpè in gravia peccata labuntur, judicare possunt, se noxam mortiferam perpetrâsse, si quando, utrùm illam comiserint, inciderit ipsis dubitatio.

Hæc dicta sint in solatium eorum, qui teneram nacti sunt cõscientiam, quos

quos non rarò ea res angit, eò quòd dubitationibus suis se nequeant expedire : verùm id, quòd sequitur, scrupulosus non mediocri erit consolationi.

C A P U T XLV.

Directio conscientie ex mente Theologorum, in solatium scrupulosorum.

SI, qui tibi à Confessionibus est, scrupulosum te esse dixerit, potes, imò debes illi fidem habere, penitusque in animum inducere, ejusmodi te esse, ac proinde privilegiis, quæ scrupulosis concessa sunt, sine ulla anxietate tibi frui omnino licet.

Qui scrupulosus est, nunquam aliquid confiteri debet, nisi certò sciat hæc tria simul. *Primum* est, se illud fecisse ; *alterum*, noxam se comisisse mortiferam ; *Postremum* ; nunquam se eam esse confessum : deq; his tam certus sit, oportet, ut inter-

rogatus, tria hæc jurejurando affirmare aufit.

Si dubitet, imò si peccatum mortale admisisse, aut illud nunquam declarâsse sibi videatur, illud tamen subijcere clavibus nequaquam debet, dubitationésque, atque opiniones suas omnes potest contemnere.

Sic, inquires, fieri posset, ut aliquid, quod revera peccatum mortale est, in Confessione omitteretur: non diffiteor; idcirco tamen non est, quòd cogites, in malo statu te fore, si quod fortè hujusmodi peccatum, quod nunquam in sacro tribunalis aperuisti, à te esset perpetratum.

Si enim bonâ fide Confessionem instituisti, omnia peccata tua fuêre condonata, etiam illa, quæ vel memoriâ exciderant, vel, quæ omisisti justâ de causâ, exempli gratiâ, quia juramentum præstare non audebas, mortiferas esse noxas. Præ

Præterea, cùm sæpè per diem ex sincero in DEUM amore, nullo ad mercedem, vel pœnam habito respectu, peccata detesteris, contritio illa tanti valoris est, ut vel sinè Sacramento Pœnitentiæ, quin imò sine distincta singulorum peccatorum recordatione, eorum omnium, quantumvis magna sint, culpam extinguat, atq; ad eò meritas piaculorum flammæ poenas aut diminuât, aut omnino tollat, pro majori, aut minori doloris intensione, quamvis hîc unum duntaxat temporis momentû duratione adæquaret.

Non est igitur, quòd subverearis, utrùm mortiferæ noxæ, quas forsitan perpetrâsti, quâsq; in Confessione nō exposuisti, tibi sint remissæ: nam, qui integre, aut justis de causis non integre confitetur, elicto imperfecto dolore, is vi absolutionis de attrito fit contritus. 16 Si

Si quando scrupulosus ex consilio ejus, qui conscientiam illorum dirigit, Confessio obsit, possunt, ac debent ei credere, sibiq; firmiter persuadere, se, dum id imperatur, omisâ confessione, mensam Eucharisticam accedere posse, & debere; quâvis, multa gravia crimina se perpetrâsse, putent.

Injuriâ afficimus Deum, quòd de infinita ejus bonitate tam abjectè sentiamus. Pœnitentiæ Sacramentum instituit in subsidium, & levamen, atque in solatium delinquentium: non est igitur ejus voluntas, ut illo utamur in grave animæ nostræ detrimentum.

Abusus etiam frequens est multorum, qui varios, ignotósque Sacerdotes accedunt, eosque celant, se à cõsueto conscientiæ suæ arbitro scrupulosos haberi; sic enim non rarò
con-

contingit, ut causa sint, cur ignoti illi, quibus reos se sistunt, in iudicio, de prolatis culpis formando, graviter aberrant.

Eius itaque, quem tibi à Confessionibus elegisti, quique animum tuum penitus perspectum habet, acquiesce consiliis, & certo scias, rem te facturum Deo longè gratissimam. Hoc inter reliqua omnia efficacissimum est, ut saneris, remedium.

Vir obediens loquetur victoriam,
inquit S. Scriptura.

C A P U T XLVI.

De Morte.

MORI, est in alterum abire mundum, vel ut in Cœlum transferaris, vel ut, ad inferos detrudaris.

Mori, est vitam, & quidquid hinc possidetur, amittere, sine spe quidquam illorum unquam recuperandi.

Parentibus, propinquis, superbis

ædificiis, agris, amœnis pratis, honorificis muneribus, ac dignitatibus tuis aliquando (velis, nolis) nuntium remittere te oportebit.

In Morte relinquuntur omnia, omnia in manus transeunt alienas; nihil, nisi sola virtus, nos comitatur.

Mors amara est divitibus, sed bonorum operum egenis longè est acerbissima.

Omnes nascimur uno modo, multis morimur. Nihil morte certius; nihil horâ, loco, mortis genere reperitur incertius: nescis, an de improvviso, an lentè, an domi, an in platea, an in ætate juvenili, an in provecâ, an post annum, cras, an hodie sis moriturus, ne de momento quidem certus es. Vide ergo, an non temerarium sit, cum procrastinatione in salutem animæ incumbere?

Si copia tibi fieret, è thesauris regiis

giis auferendi, quantumcunque velles, ut te, posterósq; tuos, dum vivent, eo pacto locupletares; an momentum (quantacúnque tibi foret spes, datam à Rege facultatem non tam citò revocãdam) elabi sineres, quò tam splendidam opportunitatem arripere posses? quia timeres, ne postmodum hanc potestatem nõ ampliùs haberes.

Si quando militibus, sibi fugã consulendi, aut urbem expilandi facultas conceditur, certatim operi se omnes accingunt, mirã alacritate domos, cubicula, tcrinia perlustrant, résque ibidem inventas diripiunt, veriti, ne concessa deprædandi copia quamprimùm adimatur.

Potestas tibi facta est Tartarei specûs, fœdissimiq; carceris squallores, & cruciatus effugiendi, Cœlum expugnandi, maximum tum gratiæ,
tum

tum gloriæ faciendi incrementum, téque eâ viâ æternùm locupletandi, sed ignoras, quando facultas illa sit retractanda, quando ventura sit nox, in qua nihil ampliùs poteris promereri.

Quamvis itaque non parva te spes alat, minimè futurum, ut tam citò è vita decedas, tamen acceleres, necesse est, ob metum, ne ab ingruente morte etiam ante vesperam, quin imò proximo forsan momento, illa tibi potestas surripiatur.

Tempus præterit, labuntur anni, quare tempestivè tibi consule, vitæque tuæ dies utiliter impende.

Párrere possunt æternam vitam pauci dies, inquit S. Eucherius. (a)

C A P U T XLVII.

Ars bene moriendi cunctis artibus præferenda.

(a) *De vera Sapientia.*

SI

SI spes tibi firma foret, propediem
 Cœlo te potiturum, frequenter
 cum *S. Paulo* in hæc verba prorump-
 peres; *Cupio dissolvi, & esse cum Chri-
 sto*: nec non cum *Davide*; *Heu mihi,*
quia incolatus meus prolongatus est!
 neq; mortem tantopere formidares.

Mortem times; quia virtutum
 præsidio destitutus es. Nemo li-
 benter moritur, qui non multò an-
 tè tempore se ad mortem rectè ob-
 eundam comparaverit.

Postremus jam forsitan est dies, quo
 vives, postrema fortè Confessio,
 quam institues; postrema fortè, quæ
 obibis, spiritualia futura sunt exer-
 citia. Si hoc certò scires, quomo-
 do illa perageres? haud dubiè, quàm
 posses, perfectissimè.

Cardinalis Bellarminus, qui librū
 conscripsit de *Arte benè moriendi*,
 jam morti proximus, unum etiam-
 num

num desiderabat annum, quo melius ad iter tam formidabile se compareret, multum licet temporis hoc in studio antea posuisset.

Vir quidam Sanctus, quadraginta annis in solitudine exactis, rogatus, quid tanto temporis spatio ibidem ageret, respondit: *Disco bene mori*. O scientiam prorsus necessariam, à qua pendet æterna felicitas!

Multi variarum artium, & scientiarum tenentur desiderio, in easque perdiscendas ita incumbunt, ac si multis adhuc sæculis essent victuri; artem verò, scientiamque bene moriendi maximè necessariam flocci faciunt, de æterna vita, quæ non doctrinâ, sed virtute acquiritur, parùm, aut nihil omninò solliciti. *Provisione perversâ*, inquit S. Eucherius, *impendunt brevi tempori curam maximam, & maximo tempori curam brevem.*

Noë

Noë centum, & viginti annorum operam in arcæ fabrica collocavit, ut mortem temporalem evaderet: tibi tantum vitæ nequaquam superest; post tres annos, dies, horas, forsan eris exanimus cadaver: & tantillum temporis Christianæ vitæ, ad virtutis fastigium educendæ, impendere detrectabis, ut æternam mortem efugas?

Enimverò demens es, si longævæ vitæ spe te ipsum lætes, & seducas, si ex hoc momento ad bonam, beatamq; oppetendam mortem te non sedulò compares.

C A P U T XLVIII.

Discendum est benè mori; quia non nisi semel morimur.

Si juveni puellæ, quæ fistulam æneam nunquam vidit, diceretur: explodendum tibi est in hunc scopum: si tetigeris illum; Reginae nomi-

mine, ac dignitate donaberis: sin aberrare te contigerit; in ignem viva conjicieris: conceduntur autem tibi hebdomadæ quatuor, ut explorendi artem rectè perdiscas: quòd si tum aberraveris, non erit iterandus locus.

Si hoc, inquam, ei diceretur: an non diligentissimè omnem conatum adhiberet, ut illius artis peritiam assequeretur?

De te (ô homo) sententia lata est. Scopus æternitatis tibi petendus est, migrandum è vita. *Statutum est hominibus semel mori.*

Mors finis est temporis, atque æternitatis felicitis, vel infelicitis exordium. Si benè morieris; æternis poteris in Cœlo gaudiis: sin malè; pœnis apud inferos cruciaberis, nunquam terminandis: quippe non nisi semel mori licet, nihilq; hinc iterandum relinquitur.

Nec

Nec erit, quòd in temporis angustias tuam artis bene moriendi imperitiam, tanquam in causam, refundas; jam enim viginti, triginta, quadraginta numeras ætatis annos.

Si omne illud tempus instructuossè consumpseris; hebdomadas quatuor, ut explodendi in scopum æternitatis, atq; ut benè, beatèque moriendi arte erudiaris, tibi nequaquam ausim polliceri; nam proximâ fortè hebdomadâ, die crastinâ, horâ insequente cogêris subire mortem, à qua felix tua, vel infelix pēdet æternitas.

Itaque hoc præsentis momento, quod solum in potestate tua est, omnibus tum animi, tum corporis viribus eniti debes, ut rectè explodere in æternitatis scopum, atque ut benè, beatèque mori perdiscas.

Dum tempus habemus, operemur bonum, inquit S. Paulus Apostolus.

CAPUT XLIX.

*Semper paratos nos esse oportet ad
benè moriendum.*

Mors minimè mala est; sed nos illam, perditè vivendo, malam reddimus.

Mortem non magis, quàm nos ipsos timere debemus; hæc enim iniquitatibus nostris deterior esse non valet.

Deus in singula momenta paratos nos esse vult ad moriendum; boni itaque singulis momentis simus, necesse est, ne mala unquam mors de repente nos obruat.

Deus, tanquam fur, improvisâ horâ, de nocte venturus est. Maxima pars mortuorum testari potest, tum è vita se esse sublato, cum id minimè opinarentur.

Si tibi opiparæ mensæ accumbenti diceretur: inter fercula, quæ nutri-

endi,

endi, recreandique corporis gratiâ
apponentur, unum erit veneno illi-
tum: omnes omnino dapes existi-
mares lethiferas, nullâmq; attingere
auderes.

Cuncti vitæ tuæ dies, tanquam
lautissima fercula, ad reficiendam
animam tuam, variarumq; virtutum
piis exercitationibus roborandam,
tibi sunt propositi; sed inter illos
unus est dies veneno imbutus, unus
est fatalis.

Omnes igitur vitæ tuæ dies suspe-
ctos habere, quotidieque ad mortem
rectè comparatum te esse oportet.

*Indignus est nomine Christiani, qui
in eo statu vult vivere, in quo
nollet mori, inquit S. Hieronymus.*

O si quotidie, dum manè exper-
gisceris, tibi persuaderes, dicerésque:
hic dies veneno erit infectus, hic di-
es erit fatalis; certum, indubitatum-
que

Instante mortis tempore alias cōcipimus rerum terrenarum ideas, quam dum firmâ utebamur valetudine.

Multi, quando rectè valent, magno habent in pretio honores, divitias, commoda, voluptates, humana solatia, cæterâque sensuum oblectamenta; quæ, ubi fatalis moriendi urget necessitas, respuunt, atq; contemnunt, tùmque vehementer dolent, quòd tam insipienter illa deperierint.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas, præter amare Deum. *Cuncta fui, sed nihil mihi prodest*, inquebat *Septimius Severus*, cùm fatali lecto detineretur.

Utinam (aiebat etiam tum *Philippus III.* Hispaniarum Rex) *viginti illos annos, quibus regno præfui, relicto sæculo, in eremum translatus,*

Deo, meâq; salutî impendissim!

Joânes verò Arragonum Rex altum suspirans, hæc ingeminabat verba: *Longè melius vixissem, si regale nunquam gestâssem sceptrum, sed agriculturam coluissem,*

Hugo Cardinalis, amicis sibi infurrantibus, ingens illi solatium esse oportere, quòd Purpuratorum Partum numero ante obitum fuisset adscriptus, respondit: *Mittite has vanitates; profiteor enim, si vitam aspiciari iteratò liceret, in cænobio leprâ obsitus, quàm Cardinalitiâ indutus purpurâ, vivere præoptarem.*

Idem fuit Leonis XI. Pontificis iam iam morientis sensus. *Mibi quidem inquebat, claves Cœli datæ fuere: sed longè melius nunc mecum ageretur, si monasterii alicujus claves tenuissem.*

Nullum est in morte sincerum animi solatium, nisi in pio, fidelique cul-

cultu, Deo constanter exhibito.

Quod tum factum vellemus, id nunc agere nos oportet. Relinquendum est modò, quod tum nos deseruisse optaremus.

Innumeri, in confinio æternitatis positi, supinam suam in procuranda animæ salute socordiam amaris lacrymis detestati sunt.

Tu igitur fac sapias; omnia deserre, priusquam ab omnibus deseraris. Nihil eo facilius est; nã velle sufficit.

Quodcunq; sibi imperavit animus, obtinuit, inquit Seneca.

C A P U T L I.

Boni, instante morte, letantur; contristantur mali.

TOties oblectâsti oculos rerum amœnarum aspectu, aures suavissimo musicæ permulsisti cōcentu, delinivisti grato sapore palatum; toties te mundi vanitatibus imersisti.

Quid ex illis omnibus nunc tibi est reliquum? quò recesserunt omnes istæ sensuum illecebræ? *Transierunt omnia illa, tanquam umbra.*

Quòd si tua animi propensio eò te perducit, ut res alias illecebrosas videas, audias, gustes, tangas; quid brevi pòst tempore inde adepturus es, nisi perpetuum conscientiaè remorsum?

Quid futurum est tibi ad terminum vitæ redactò, quamvis ad id usque tempus omnibus honoribus, ac voluptatib9 affluxisses? instar somni cuncta evanuerunt. Momento perpetrantur, quæ diu cruciant.

Extremo, quo morimur, temporis puncto, omnes omninò homines sunt inter se æquales, tam qui diuturno, quàm qui brevij vixerunt tempore, & qui abundârunt opibus, & qui inopiâ fuère pressi, & qui in deli-

ciis

ciis enutriti, & qui gravissimis conflictati fuerunt ærumnis; eò quòd tunc omnia præterierint, atq; moris præteritæ felicitatis, & calamitatis sensum prorsùs ademerit: hoc solum inter illos tum est discrimen, quòd hi liquidissimo perfundantur gaudio, alii verò acerbissimo torqueantur mœrore.

Dum *S. Paulus*, centum, & tredecim annos natus, animam in solitudine exhalabat, nullo suarum austeritatum, tamq; diuturnæ in ea commotionis sensu tangebatur. Sola animi lætitia, æternorùmque bonorum præsentia, mirificâ illum suavitate demulcebat.

Si *Cain* ad hæc usque tempora vitam protraxisset, omnibùsque mundi voluptatibus foret fruitus, & hoc momento moreretur; esset, ac si nunquam iis fuisset fruitus, neque

modò quidquam haberet amplius, quàm frater ejus *Abel*, qui à quinque mille annis è vivis sublatus est: verùm acerbissimo dolore premere-
tur; eò quòd pœnam sibi debitam auctam, atque geminatam videret.

Non attendendum, inquit magnus Guigo, (a) *quid suavitatis habeant temporalia, verbi causâ, vinea, praetium, domus spatiosa, ager, aurum, argentumque, laus, ac cætera omnia, in presenti, dũ adsunt; sed, quid amaritudinis generent in nobis, cùm abeunt.*

Ingruente morte, sola vera est, sincerâque voluptas, voluptatibus omnibus renuntiâsse. Hoc identidem animo versâ.

Qui rectè semper vivet, ad præsentiam mortis nũquam expavescet.

C A P U T LII.

In quo sita sit bona mors.

Mul-

(a) *De Tranquill:*

Multi de morte perperam, & præposterè judicant: mors, quam illi optimam censent, non rarò pessima est. Quoties audivimus aliquos dicentes:

O quàm feliciter iste ex hac vita decessit! ô mortem pretiosam! faxit Deus, ut & ego simili fato concludã.

Ille verò, qui omnia novit, qui cordium scrutatur arcana, & falli nescit, forsitan diceret; mortem istam etiam, atque etiam esse infelicem, hominem istum miserabiliter objisse; adeóq; tu, si Deus se exorari fuisset passus, miserum tuum obitum æternùm esses deploraturus.

Non omnes, qui Crucẽ manu tenent, ac manantibus ex oculis ubertim lacrymis domi, in lecto, sine dolore, & reluctancia moriuntur, non omnes, qui ante mortem Pœnitentiæ clavibus peccata subjiciunt,

transferuntur in Cœlum: nam exteriora illa pietatis signa interdum ab animo longè dissentiunt, & contingit nonnunquam, aliquos sacrilegè confiteri: sed *Beati mortui, qui in Domino*, id est, in gratia, atque amore *Dei moriuntur*.

Rectè igitur, beatèque mori, est *in Domino mori*, sive divinâ donatum gratiâ è vita demigrare.

Quamvis convulsionibus exagitatus, & in rabiem actus, spumâsque ore egerens, atq; oculis horribiliter contortis, manibus, pedibûsq; collisis, infeliciter expirare videaris;

Licèt catarrho derepentè oppressus, glande trajectus, vel à lupis in silva dilaceratus, mortem oppeteres, Confessionem etiam instituendi, vel sacra JESU, ac MARIÆ nomina pronuntiandi facultate destitutus; dummodo in gratia Dei moriaris, rectè
mo-

moreris, ac æternùm beatus es.

Ex aduerso, licèt morereris, diu-
turno morbo magnâ animi modera-
tione tolerato, re omni familiari
pauperibus erogata, decies mille Sa-
crificiis pro animæ tuæ salute ad a-
ram offerri iussis, noxis in Sacro tri-
bunali declaratis, susceptis S. Eucha-
ristiæ, & Extremæ Unctionis Sacra-
mentis,

Licèt, inquam, corpore jejuniis,
vigiliisq; confecto, exhaustoq; im-
manibus flagellis sanguine, è vivis
excederes; si divinâ te orbatum gra-
tiâ mors deprehenderit, æternum
periisti. *Mors peccatorum pessima,*
inquit Propheta Regius,

Peccatum igitur devita, adhære
Deo, ejusque infinitæ misericordiæ
te committe; & malam mortem non
timebis. Nullum est malum, nisi pec-
catum; nullum bonum, nisi Deus.

*Si ambulavero in medio umbræ
mortis, non timebo mala, quoniam tu
mecum es.*

C A P U T LIII.

*Præstat, Sacrificia Missæ fieri ante,
quàm post mortem.*

QUòd Missæ Sacrificia post mor-
tem peragi cures, bonum im-
primis est, & laudabile; sed curare,
ut ante obitum illa peragantur, lōgè
id profectò melius, atq; laudabilius.

Illa, quæ ante mortem, dum æger
decumbis, pro te fieri jubes, plurima
tum animæ, tum corporis beneficia
tibi possunt impetrare: valent, si
quidem sis in statu gratiæ, omnes
peccatorum tuorum pœnas expiare,
nec non rectam tibi pandere in Cœ-
lum viam.

Præstat, nunquam in ignes piacu-
lares descendere, quàm ex illis pau-
latim educi: quemadmodum melius
est,

est, ædes tuas nunquam flammam concipere, quàm postmodum illam extinguere debere.

Si in statu mortiferæ noxæ verseris, Sacrificia, quæ dum æger es, ad aram offeruntur, causa esse possunt salutis tuæ: fortè Deus per illa movebitur, ut infundat tibi supernaturales gratias, quibûs adjutus, veram, sinceramque elicies de peccatis contritionem.

Quæ verò offeruntur post obitum, gratiam, quæ te juvet ad rectè moriendum, aut morbi molestias patienter ferendas, nec impetrabunt tibi, nec impetrare valebunt.

Illa etiam tibi nequaquam sunt profutura, si in statu mortiferi peccati è vita excesseris; nam *ex inferno nulla est redemptio.*

Si in statu gratiæ mortem obieris, Missæ Sacrificia, quæ ad animæ tuæ

refrigerium impenduntur, possunt quidem te à pænis peccatorum liberare; sed serò fortassis tibi proderunt, eò quòd seriùs, quàm par est, peragenda sint, ídque propinquorum incuriâ, vel nimiâ cupiditate Sacerdotum, qui interdum plura Missæ Sacrificia admittunt, quàm, ut brevi tempore illa offerri possint.

Quin imò, quod magis deplorandum, nunquam tibi proderunt, si aut avaritiâ, aut oblivione omittantur. Procul ab oculis, procul à corde.

Cuncta hæc pericula evadere possumus, si, dum in vivis adhuc versamur, Sacrificia Missæ pro animæ nostræ salute peragi curemus, præsertim, cùm jam morbo corripimur.

Præstat, opes suas ante obitum erogare in pias causas, in Sodales, pro augendo cultu B. V. quàm testamento illas post obitum dispartiri.

Quid

Quidquid in morte relinquimus, invitum relinquimus; velimus, nolumus, relinquendum, est.

C A P U T LIV.

De extrema Unctione.

EXtrema Unctio Sacramentum est, à Christo institutum, & per *S. Jacobum* Apostolum promulgatum. Dum adjunctam habet attritionem, si quis contritionem perfectam elicere, aut peccata confiteri nequiverit, condonat omnes mortiferarum noxarum culpas, quantumvis licet magnas, & numerosas.

Multi sempiternis cruciantur poenis, qui ineffabilibus jam fruerentur in Cœlo gaudiis, si extremam Unctionem præmuniti ex hac vita decessissent.

Confert igitur gratiam sanctificantem, vel eam adauget, animam mundat, *Peccatorumq; reliquias abstergit*, id est, pravæ inclinationes, Spiritus

ritus teporem, nec non poenas, quæ pro noxis commissis nobis erant persolvendæ, plus, minusve pro magnitudine, vel exiguitate internæ nostræ dispositionis.

Non pauci extremæ Unctionis favore rectè transeunt in Cœlum, aut modico tempore in flammis piacularibus detinentur, qui alioquin diuturnis ibidè fuissent torquendi suppliciis.

Ægro etiam, si quidem saluti expedit, corporis restituit valetudinem. Hæc est Theologorum sententia. Rectè tamen addit *Divus Thomas*: dummodo non sit impedimentum ex parte suscipientis; cuiusmodi esse posset, quòd Sacramenti huius receptionem ad extremum differat, quando jam viribus destitutus, & à Medicis depositus est.

Nonnulli interim, si quando de extrema Unctione suscipienda com-

mo-

monentur, ajunt, necessitatem nec-
dum premere; mortem enim prope-
diem subsequaturam, arbitrantur.
Vanus profectò hic est metus, & stul-
ta persuasio, nec non perniciosissi-
ma Dæmonis fallacia.

Non pauci, postquam Sacro Oleo
sunt muniti, pristinam consequuntur
sanitatem, uti quotidianâ docemur
experientiâ. Multò plures mori un-
tur; quia diutiùs, quàm par est, eo
scuto muniri recusant. Inungi nos
oportet, quamprimùm verosimile
mortis periculum imminet; quod
si fieret, quàm plurimi sanitati red-
derentur, fallacia dæmonis evane-
sceret, horrórque, quo ab hoc Sa-
cramento deterrentur, in amorem
verteretur.

Citra necessitatem miraculũ po-
stulant, atque ad eò DEUM tentant,
quicumque Cæleste hoc antidotum
tum

tum adhibent, cùm in agone versantur, vel, fractis viribus, eidem sunt proximi. Hi profectò sese in discrimen adducunt evidentissimum, remedio tam salutari nunquã potiundi.

Vir, probitatis famã illustris, extremã Unctione neglectã præ metu subsequituræ propediem mortis (exigua fortassis, atque semel deliberata Sacramenti hujus colludebat contemptio) post obitum jam terrã mandandus, suspirans dixit: *Væ misero mihi, qui in centum annos ad piaculares flammis condemnatus sum; eò, quod de extrema Unctione nimium horrorem conceperim; qua si munizus fuisset, jam pristinam recuperasset sanitatem: adeò enim hæc mortem non accelerat, ut illam potius remoretur, aut longè depellat (a).*

GA

(a) Nic. Diony. p. 2. gemina Prad. 2. destr.

CAPUT LV.

Extremâ Unctione nos muniri par est, dum sumus rationis compotes.

Meminisse oportet, multum interesse Extremæ Unctionis Sacramento nos muniri, dum mens etiamnum est integra: sic enim, præterquam, quòd spes valetudinis recuperandæ magna nobis affulgeat, anima uberiori donata gratiâ, magisque idonea redditur, ut omnes Sacramenti hujus effectus consequatur, perfectamque excitet contritionem, dum æger unâ cum Sacerdote, vel voce submissa dicit:

Per istam Sanctam Unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quidquid deliquisti, per visum: & sic rursus in Unctione cæterorum sensuum.

Extrema Unctio instituta est, ut illius ope feliciter, & sine mora evole-

lemus in Cœlum: hunc in finem ægro animos addit, ut alacriter se opponat conatibus dæmonum, qui sub vitæ terminum contentiore studio elaborant, ut nos in æternam perniciem præcipites trahant.

Munit ægrum contra horrorem mortis, desperationémque, quæ ex præteritis noxis interdum enasci solet; mentem illuminat, atque angores conscientiæ sedat.

Pellit tristitiam, quàm infirmitas corporis gignere consuevit; suppeditat vires, quibus æger voluntatem suam ad divinam in omnibus conformet, morbiq; molestias, atq; ærumnas ad extremum usque spiritum fortiter, alacritérque ferat, variósq; præsentissimarum virtutum actus facili negotio eliciat.

Deniq; (ut verbo complectar omnia) vitam concludit, & quasi suppre-

premam tribuit Christiani hominis perfectionē per merita pretiosissimi sāguinis Domini nostri Jesu Christi.

Hinc conficitur, imprudenter agere, & charitatis leges violare eos, qui metu, ne ægrum contristant, aut lucro, comōdōque proprio seducti, quoscunque de extrema Unctione sermones procūl amandant, aliōsq; ejus receptionem ægro suadere volentes, loqui non sinunt, atque ita causa sunt, cur tam salutari remedio destitutus è vita decedat, vel illo muniatum, cum usum rationis amisit, quando dæmonem expugnandi, rectēque agendi, cæterōsq; hujus Sacramenti effectus consequendi tempus effluxit.

Multum, ut liquet, hujus interest; Deus severā ab illis exiget rationem.

S. Oecumenicum Concilium *Tridentinum* (a) damnat, atque anathe-

(a) Canon. 3.

matizat eos omnes, qui, Extremam
 Uctionem à Christianis sine pecca-
 to contemni posse, affirmant.

Non paucos, qui fuissent ad infe-
 ros præcipitandi, hoc Sacramentum
 transtulit in Cœlum.

C A P U T LVI.

De Supremo Judicio.

OMnes nos manifestari oportet an-
 te tribunal Christi, ut de bono,
 & malo, quod egerimus, judicemur.
 Nihil illo certius; nulla de re S. Scri-
 ptura clariùs differit.

Tria sunt, quæ Judicium supre-
 mum faciunt perquã horribile: stri-
 cta reddenda ratio, summa ignomi-
 nia, irrevocabilis æternæ damnatio-
 nis sententia.

Nullum verbum, nullum opus,
 nulla cogitatio, nullum vitæ mo-
 mentum præteribit, nisi exactissimè
 discussum, ut pro eo vel merces

tribuatur, vel pœna irrogetur.

Quid tibi erit animi, dum tot pravas cogitationes, tot nefaria opera, tot otiosa, atque impura verba, tantam temporis jacturam, totque gratias neglectas coràm intueberis?

Quis tibi tum erit sensus?

Accurata ratio, quam de uno duntaxat die Deo redditurus es, te incredibili consternatione, atque confusione omnino replebit: quid igitur fac et tot dierum, tot annorum, totiùsque vitæ severissima discussio?

Memini, scribit de seipso Religiosus quidam, *Deum demonibus exprobraturũ unicum horæ quadrantem, quem non rectè impenderunt; quid igitur fiet de me, qui quot annis, & centum, & mille quadrantes infructuose elabi passus sum, si contingat Deum id etiam mihi exprobrare? totis artibus, inquit, contremisco, dum hæc recogito.* Quid

Quid faciam, inquit Job, cum surrexerit ad judicandum Deus? & cum quaesierit, quid respondebo illi?

Quid, obsecro, *Jobo* t mendum erat? conscientia ei testificabatur, quòd plurima opera charitatis, omnisque generis virtutes studiosè exercuisset. At, cheu! verebatur perspicacem Dei oculum; metuebat, ne is in operibus suis aliquid, cujus ipsemet erat inscius, reprehensione dignum inveniret.

Væ etiam laudabili vitæ hominum, si, remotâ misericordiâ, discutias eam, exclamat S. Augustinus. (a)

Si iustus, inquit S. Petrus, vix salvabitur, impius, & peccator ubi parebunt?

P. Joaões Cardim, Religiosus Societatis Jesu, singulari virtute præditus, jam morti proximus (cùm ei dice-

(a) *Lib. 9. Confess. c. 31.*

diceretur, fore, ut lene subiret iudicium) flebili voce in hæc verba prorupit: *O duram sententiam, reddere Deo rationem!*

Omne iudiciũ effugere haudquamquam potes: hinc igitur te ipsum iudica, & severè castiga, ne postmodum severè iudicaris, & castigeris.

C A P U T LVII.

*De Confusione, & pœna damnatorum
in Iudicio*

OCuli Domini multò lucidiores sunt, quàm solis radii: hi novissimo illo die tantâ nos luce perfundent, ut visurus sit unusquisque non solum publica nostra peccata, verum etiam occulta, omnibus vestita circumstantiis, ubi, quando, quomodo, quibus mediis, & cum quibus commissa sint.

Damnati apud inferos remanere illo temporis spatio præoptarent; si-
qui-

quidem palàm prodire erit intolerabile ; latêre verò nullo etiam modo poterunt.

Ad sinistram igitur, eheu ! cū dæmonibus consitere debebant, incredibile rubore coram universo mundo suffundendi, déque illis verissimè affirmare licebit hæc S Pauli Apostoli verba. *Quem fructū habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis ?*

Cogentur etiam intueri Deum, Judicem suum, gladio justitiæ armatum, ut ab eo æternis puniantur suppliciis. Quantus pavor ! quanta confusio ! *Quo animo*, ait S. Eucherius, *stabit desertor ante ducem suum ? perditus ante pretium suum ? quâ fronte misericordiam petet, primùm de misericordiæ contēptu judicandus ?*

JESU CHRISTI effigies (a) nonnullos in hac vita, dum brachia miseri-

(a) Raderus.

cordiæ etiamnum aperta sunt, truci vultu, & torvis oculis aspexit; quæ res trecentis viris, qui aderant, tantum incussit terrorem, ut in terram corruerint omnes, jacuerintque horis aliquot exanimis similes.

Quid aget, non imago, sed vivus ipse JESUS? quo tremore concutiet impios, non jam è probrosa Cruce pendulus, sed in solio Majestatis sedens, dum implacabili ira, & furore horribilia hæc evibrabit verba: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum.*

O quàm lugubre erit homini Deum videre, & perdere, & ante pretii sui perire conspectum! inquit iterum S. Eucherius.

Molestum est noñunquam, & peracerbum, conspectu hominis vel ad breve tempus carere: quàm amarum igitur erit, à Deo, infinitè pulchri,
L
boni,

boni, amabilis, sapientis, atque perfecti, æternùm arceri conspectu!

Hoc tormentum, inquit S. Bernardus, cætera omnia gehennæ tormenta superabit.

Satius esset, ait quoquè S. Chrysostomus, infinita fulgura sustinere, quàm illam mitem Christi faciem, nos averfantem, videre.

C A P U T LVIII.

De Inferno.

Ignis fornacis, vehementer licet accensæ, ad ignem inferorum comparatus, non nisi ignis pius censeri debet.

Attamen, si tibi diceretur, nisi hoc, illudve flagitiũ omittas, aut dicto citiùs ejusmodi virtutem exerceas, verbi causâ, nisi pauperi illi in extrema necessitate constituto, mox stipem eroges, manus tua tribus, quatuorve horis flammis aduretur: bonum, quod

quod à te exigitur, opus mox præstares, & flagitium illud nullo modo perpetrares, ut nimirum tam brevem effugeres pœnam.

Interea Deus tibi minatur, atque ait : ô homo, quisquis es ! ego te in flammis detrudam nunquam extinguendas, nisi, quod præcepi, bonum perficias, nisi fugias, quod vetui, malum : tu verò, neque bonum amplecteris, neque malum devitas ; sed rides, & jocularis, vitamq; agis tam perverfam, ac si nulla post hanc vitam subeunda tibi forent tormenta.

Hunc tuum vivendi modum deplorat *S. Augustinus* hisce verbis : (a) *Timent cruciatum temporalem ; & non timent pœnas ignis æterni : timent modicam mori ; & non timent æternum mori.*

Enimvero vel rationis usu, vel fi-

L 2

de

(a) *Serm. 13. de verb.*

de destitutum esse te, manifestum iudicium est. Vix enim fieri potest, ut benè quis credat, qui malè vivit.

Is verè credit, qui, quod credit, in actum deducit, & qui sic vivit, ut in virtutum exercitium toto pectore incumbat,

CAPUT LIX.

De pœnis Inferorum,

Inferorum ignis nō modò corpus, verùm & animam urit.

Quæcunque *Decii, Maxcentii, Nerones, Diocletiani*, invenère tormenta, ea omnia in illo igne patiuntur damnati.

Finge, nullum apud inferos esse ignem, quo probi crucientur, sed æternum solummodò dentium dolorem; equidem omnibus divitiis, deliciis, atq; honoribus libèter renuntiarent, ut eo liberarentur cruciatu.

Nemo, mentis compos, illecebrosus

sis carnis voluptatibus frui, aut regni gubernationem, imò ne totius quidem orbis dominium admittere vellet ea lege, ut viginti, aut triginta priùs annis in molli lecto, rosas, violis, aliisque herbis odoriferis consperso, imòtus diu, noctuque decumberet.

Attamen tu inter sulphureas tenebras, spissamq; caliginem, in lecto, flammis, bufonibus, atque colubris refertissimo, aeternum torqueri paratus es, ut aurum, argentumq; conquiras, ut ad honores, dignitatesq; eveharis, ut brevi, foedaque carnis fruaris voluptate.

Dixeris, quidquid lubet, amens es, nisi animum mutes, & cum *Demonst* bene dicas: *ego tanti pœnitere non emo.*

Vix ad unum, alterumve momentum perferre vales ignis scintillam in

manus incidentem, imò ne pulicis quidem morsum; quomodo ergo, qui adeò tener es, æterna tolerabis incendia? *Quis poterit, inquit Propheta Isaias, habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cū ardoribus sempiternis?*

Alii, si lubet, insaniant; tu sapiens esto, ac prudens, & præ omnibus cole, ac æstima virtutem: *quasi à facie colubri, fuge peccatum, ut æternas aliquando pænas evadas.*

C A P U T LX.

De aliis Inferorum pænis.

TOt foeda, & grave-olentia post supremi Judicii diem apud inferos erunt corpora, quot ibidem futurae sunt animæ.

Non aliter illa, quàm purulenta emplastra inter se cohærebunt, & hæc cū instar in vase, se mutuò premēt.

Fœtor, qui ex illo damnatorum

carcere emerget, erit intolerabilis. Corpus, vel unicum, ab inferis in terras adductum, ad totius aëris corruptionem, omniumque pisium, avium, animantium, atq; hominum interitum sufficeret, ait *S. Bonaventura*.

Satius igitur est, odoratui, ceterisque sensibus modò denegare, quidquid avidè, & còtra Dei leges æquissimas appetunt, quàm postmodum horribilem illam perpetuò pati meritum.

Modò, & perpetuò, immane quantum discrepant. Vox stultorum est: fruamur modò bonis, quæ sunt; vino pretioso, & unguentis nos impleamus; coronemus nos rosis; genio, pravisque nostris propensionibus indulgeamus modò: cras enim moriemur, aut non nisi modico victurum sumus tempore.

At sapientum vox est, contristemur

mur modò, ut postmodùm perpetuò lætemur; mundi vanitates, deliciásque aspernemur modò, ut perpetuò postea svavissimis fruamur Coeli gaudiis; ploremus modò, ne brevi pòst tēpore perpetuò plorare cogamur.

Damnatorum fletus tam erit copiosus, ut, si omnes vel unius damnati lacrymæ, quas totâ æternitate fundet, asservarentur, & commiscerentur, mare, quantumvis licèt magnum, essent confecturæ.

Satius igitur est, paucas hinc lacrymas fūdere, quàm postmodùm apud inferos vastū lacrymarum oceanum. Satius est, modò paululùm dolere, quàm postea multùm, & perpetuò.

Temporalia gaudia futurorum semina sunt dolorum, inquit *Magnus Guigo.* (a)

Hoc altè menti imprime, & scito,
ada-

(a) *De Tranquil. c. 4.*

adamante te duriores esse, si his considerationibus non commovearis, si fædis voluptatibus, aliisque vitiis immerfus hæere pergas, aut nisi indefesso studio virtutem colere incipias.

C A P U T L X I.

De aternitate pœnarum apud inferos.

Nemo in hac vita crebras, & graves perferre valet pœnas, easque diuturnas.

Apud inferos autem & plurimos, & atrocissimos damnati perferunt cruciatus, non tantum diu, sed æternum duraturos.

Dives Epulo mille septingentis, & amplius annis Tartareo inclusus specu luget, ingemiscit, ac plorat; suis tamen tot ferventissimis suspiriis ne vel unam aquæ guttam sibi hætenus potuit impetrare, ne tantillum quidem, tanto temporis intervallo, in-

ter tot gemitus, & tot ærumnas: quã
misera isthæc, & infelix est vivendi
ratio! quàm luctuosa facies!

Mille septingenti, & ampliùs sunt
años, quibus *Judas* nefarius proditor
cum igne habitat devorante.

Quinque annorum millia præter-
iêre, quibus arsit *Cainus*, & etiam-
num ardet: at, cheu! necdum tor-
mentoribus finis; sed, donec erit De-
us, tam diù & *Dives epulo*, & *Judas*,
& *Cainus*, cæteri; damnati torque-
buntur ardoribus sempiternis.

Æternitas finem nescit, semper
incipit; semper nova est, nunquam
decrefcit.

Deme æternitati tot annos, quot
in arboribus virent folia, quot in
mari sunt guttæ, quot per aërem vo-
litant atomi, necdum finem habebit
æternitas.

Mons vertice Cœlum cõtingens,
post

post decies millies, & centies decies millies centena annorum millia in alium aliquando transferretur locum, licet una duntaxat avicula singulis centenis annis non nisi unicam auferret arenulam: attamen æternitas ne minimâ quidem ex parte tum esset diminuta.

Quin imò, licet altissimè iste mons centies millies eo modo transferretur, æternitas tum solummodò quasi inciperet, nihil de pœnarum acerbitate esset sublatum: ignis æquè foret intensus, æquè lamentabilis, ac primo damnationis die.

Hoc illud est, quod Inferorum pœnas reddit intolerabiles, hoc damnatis acerbissimo excutit gemitus: hoc facit, ut gravissimè sibi ipsis succenseant, indignentur, frendeant, ululéntq; ferarum more, memores, se peccati mortiferi fugâ, exigua,

Brevis, foedæque voluptatis repudiatione, tantos, tamque diuturnos evadere potuisse cruciatus.

Moeror ipsorum, ut liquet, perquam acerbus est: sed, eheu! nimium serus, ac proinde infructuosus.

Illi igitur sapiunt, qui, dum tempus habent, bonis operibus sedulo se totos dedunt. Illi prudentes sunt, qui horribiles illas poenas effugiunt, dum in eorum est potestate.

Tu quoque, dum tempus suppetit, maturum; cape consilium: nam perisse semel, æternum est.

C A P U T LXII.

De Cælo.

Dictu facilius est, quid in Cælo non sit, quàm, quid ibi sit. Nulla prorsus est in Cælo corporis infirmitas, nulla fames, nulla sitis, nullus æstus, nullum frigus, nulla molestia, nullus moeror, nulla adversitas.

Ocu-

*Oculus non vidit, nec auris audi-
vit, nec in cor hominis ascendit, quæ
præparavit Deus iis, qui diligunt illū.*

Licet ab orbe condito ad hunc us-
que diem omnes omnium Martyrum
pertulisses cruciatus, divinæ faciei
conspectus, non nisi ad momentum
durans, universos illos dolores, sum-
mo gaudio abundè compensatos,
prorsus mitigaret.

Infinita est in Cœlo felicitas, in-
effabiles deliciae, interminata gloria.

Amatur ibi Deus sine mensura,
conspicitur sine intermissione, & sa-
turitate, possidetur sine metu, ne-
unquam amittatur.

Nemo jure conqueri potest, viam
in Cœlum arduam esse, atque labo-
riosam; nam, ut benè monet S. Au-
gustinus, *Æterna requies æterno la-
bore rectè emitur.*

Cœlum bonis operibus venale

est: quapropter, si in laborando, recteque agendo assiduam non ponas operam, sed contrà ad honores assequendos, ad opes, ad delicias tibi comparandas studium omne, atque industriam convertas, manifestè cōficitur, te non credere, Cœlum adeò pulchrum, atq; jucundum operosis, & fidelib9 Dei servis esse præparatū.

Quemadmodum rectè conficere-
tur, te non credere, immensum auri,
argentique thesaurum in horto tuo
esse defossū, si de illo effodiendo
neutiquam laborares;

Si considerentur animo, quæ promittuntur in Cœlis, vilescunt omnia, quæ habentur in terris, ait S. Gregorius. (a)

Mundi doctrina est, pravis serviendum esse cupiditatibus, unumquemque extollere se ipsum debere, nihil à quopiam sufferendum, nemini cre-

(a) Homil. 37.

scindendum, odio habendos inimicos.

Sed *Jesus Christus*, & orthodoxa fides Cœlum ingredi volentibus planè contraria præscribunt dogmata: cui præbendæ sunt aures? cujus ad hærendum consilio?

Nihil profectò rationi magis est consentaneum, quàm intellectū subicere fidei, ac *Jesu Christo*, qui nec fallere vult, nec falli potest: attamen credere non sufficit; vita iis, quæ credimus, conformis sit, est necesse.

Quid prodest, inquit S. Petrus Damianus, *Si quis Catholicè credat, & gentiliter vivat!* Nam, ut S. Jacobus ait: *fides sine operibus mortua est.*

C A P U T LXIII.

Opera bona, etiam exigua, in Cælo remunerantur.

Bonorum laborum gloriosus est fructus; inquit Sapiens.

Minimum gratiæ, gloriæque donum,

num, quod vel ob minutissimum bonum opus homini justo impertit Deus, præponderat universo orbi, licet tota terra in aurum, omnes lapides in adamantes, totumq; mare in balsamum converteretur.

Quòd si pro parvis operibus tantam mercedem retribuit DEUS, magna, atque heroica longè abundantius haud dubiè remunerabitur.

Maximum itaq; nobis adferimus damnum, si quãdo vel levissimã bene agendi occasionẽ præterire sinamus.

Si Beati in Cœlo dolere possent, tristitiã exanimarentur, quòd, cùm in vivis degerent, nonnullas exhibendæ virtutis occasiones elabi siverint, eúmque sibi comparare neglexerint gloriæ gradum, quem innumeros Sanctos modò vident feliciter adeptos; quia cujuscunque occasionis, minutissimis etiam operibus

DEI

DEI causâ præstandis opportunæ,
accuratam habuêre rationem.

Cœlum vel momento lucrari pos-
sumus; non nisi unicâ opus est divi-
næ gratiæ cooperatione.

Incredibilem igitur faciunt pro-
gressum, atque ingentis lætitiæ cau-
sam habent, qui cunctos vitæ suæ di-
es, hebdomadas, menses, & annos in
divino cultu, variarúmque virtutum
exercitatione transigunt.

Hoc si rectè novisses, maturèque
perpendisses ad hanc usque diem, non
tanta tibi fuisset rerum caducarum
cura, neque tot bona neglexisses ope-
ra; linguam etiam oculos, aures, volun-
tatem sapiùs refrænâsses, nec non fi-
dem, spem, charitatem, frequentius
exercuisses.

Præstat, nummorum pati penuri-
am, ceterarúmque rerum, quæ no-
bis cum bestiis sunt communes, quàm
virtu-

Virtutum, quæ & perfectione, & gloriâ Angelis nos reddunt æquales.

Frustra ad sublime fastigium gloriæ enitimur in Coelis, si pravos nostros appetitus non viriliter coërceamus in terris.

Regnum Cælorû, inquit CHRISTUS, vim patitur, & violenti rapiunt illud.

C A P U T LXIV.

De Animæ dignitate.

EX obviis persæpe quærimus? quid novi? quid rerum geritur? quid boni spargit rumor? quanti vanit frumentum? quo loco sunt res patriæ?

Sed nunquam, aut certè rarò ex nobis ipsis quærimus: quâ agitur cû anima mea? quanti hæc valet? quo in statu mea versatur conscientia? quo loco salutis meæ est cura?

Laborare, ut patria facta, tecta conservetur, perquam laudabile est, sed

sed sollicitum esse, ut anima ab æterno vindicetur interitu, multò esse laudabilius, quis neget?

Quapropter disce, ô homo! quanti anima tua valet. Deum valet; quia id ipsum valet, quo constat pretio: neque verò minori constitit, quàm vitâ, & pretiosissimo sanguine Domini nostri JESU CHRISTI: tanto lytro Deus animam tuam redemit. *Non corruptibilibus, auro, vel argento, redempti estis, sed pretioso sanguine, quasi agni immaculati, Christi,* ait S. Petrus.

Plus ergo anima tua valet, quàm omne id, quod Deus non est: pluris æstimāda est, quàm omnes margaritæ, deliciae, ac voluptates, quàm omnis Regū honor, & gloria. *Empti estis,* inquit S. Paulus, *pretio magno.*

Iniquissimè igitur ageres, si animam tuam, ad eò caram, brevi, fœdâque

que voluptate, aliâve re futili, & caducâ divenderes; quemadmodum ab æquitate graviter aberrâsse censere-
ris, si prægrandem adamantem, mul-
tis florenorum millibus constantem,
obulo, vel aciculâ commutares. Me-
ritò igitur exclamat S. Augustinus:

*Postquam intellexi, animam meam
pretioso Christi sanguine esse redem-
ptam, nolui illam amplius exponere
venalem.*

Ille mercator habetur prudens,
qui justum mercibus pretium ponit.

C A P U T LXV.

Anima sollicitè conservanda est.

Anima tua ad te non pertinet,
pertinet ad Deum, qui illam de
nihilò creavit, infinitòque emit pre-
tio: apud te tantummodò hospita-
tur. *Nobilem hospitem habes, ô caro!*
exclamat S. Bernardus, (a) *nobilem
valde; da honorem hospiti tanto.*

(a) *Serm. 6. Adv.*

Hunc dehonestare sinè sacrilegio nequaquam potes; tuæ enim duntaxat fidei, & tutelæ anima tua commissa est, æternæ damnationis indictâ poenâ, si illam non cautè custodiêris.

Infelix profectò es, si pretiosum illud depositum amittas; præstaret enim verò, te nunquam fuisse natum.

Si quis, sub Cruce consistens, omnémq; CHRISTI sanguinem è sacratissimis vulneribus profluentem in unum congerens, eum tibi in vitreo calice asservandum tradidisset ea lege, ut per præcipuas urbis plateas more supplicantis illū circumferres; perspicuum est, summa cum attentione, & circūspectione te incessurum.

Interim concredita tibi est anima, pro qua redimenda, æterna Sapientia, mercator non inspiens, omnem illum pretiosissimum sanguinem libera-

bera-

beralissimè profudit; & hunc inæstimabilem thesaurū quotidie circumferre te oportet in vase fictili, in fragili corpore, lōgè frequētioribus exposito periculis, quàm fragile vitrū.

Demens igitur es, si posthac minori solitudine, circumspēctione, animam tuam, quàm JESU CHRISTI sanguinem, vitreo contentum calice, conserves.

Si modò animæ illam, quàm indies corpori, impenderes curam, sublimis Seraphini gloria meritis tuis esset impar.

Meritò poscit studia majora pars melior, inquit S. Eucherius. (a)

C A P U T LXVI.

Multi animam suam parvi faciunt.

Sic comparatos nos esse oportet, ut & domos, & agros, quin & ipsam vitam non gravatè perdamus, animæ non

(a) *De vera Sapient.*

non solum conservandæ, verum etiam perficiendæ gratiâ.

Sed, cheu! planè contrarium contingit: multi enim mentiuntur, & fallunt, ac ne pejerare quidem reformidant, animamque suam sic dæmoni mancipant, ut paucillum lucri sibi conquirant.

Paucos reperire est, qui curæ, atque operæ, quam indies corpori impendunt, vel decimam partem dent animæ: laborant in serû vesperum, ut ditescant; sed vix horam inveniunt ad animam suam virtutibus condecorandam, atque ditandam: ô quàm graviter hanc suam segnitiam sub mortem deplorabunt!

Miserum me! (lamentabili voce clamabat olim quidam viro primario à secretis) cōsumpsi, exarandis in obsequium Domini mei literis, innumera: ferè chartæ folia, & dimidium nec-

necdum impendi bonæ, sinceræque conscribendæ Confessioni. (a)

Plurimi vehementer cōtristantur dum ægritudo corpus incessit, atque illico, intempestâ etiam nocte, medicum accersiri jubent, licèt nō semper reddere sanitatem valeat; si verò anima mortiferâ noxâ lædatur, atque tabescat, non ita se affligunt; quin imò ne pedem quidem moyent, ut aliquem conscientiæ moderatorem adeant, à quo (si ejus obtemperarent consilio) certo certiùs divinæ gratiæ essent restituendi; at in dies, hebdomadas, & menses tam salutare remedium differunt.

Intereà, ut rectè monet S. Eucherius, *Major ægritudo est languere animam vitiis, quàm corpus morbis.*

Vinum, quod bibunt, defecatum esse volunt, supellectilem splendidam, vestes mundas, ac nitidas; sed,

(a) Barry Philag.

ut anima sancta, Deoque grata sit,
vix ullum adhibent studium.

Maculas vesti inhærentes protinus abstergunt, de sordibus animæ vix, aut ne vix quidem solliciti.

Dixeris, quidquid lubet; ineffabilis cæcitas est, magis de vestimentis, quàm de anima laborare.

Anima cæteris omnibus longè præferenda est. *Quid prodest homini, ait CHRISTUS, si mundum universum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur; aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?*

Animâ perditâ, cuncta sunt perditâ. *Ubi salutis damnum est, exclamat S. Eucherius, illic utique jam lucrum nullum est.*

C A P U T LXVII.

De Zelo Animarum.

S. *Theresiam* deficiebant verba, quibus suis inculcaret Zelum ani-

marum. *Cor meum*, inquebat, *scinditur, ubi tot animas video interire.*

Si unquam conspexisses animæ pulchritudinem (dicebat aliquando conscientiaæ suæ arbitro S. Catharina Senensis) *pro certo habeo, mille mortes lubenter te aditurum, ut illam in Cælum perduceres.*

Qui omnium salutem desiderat, eique procurandæ operam navat, futurum in omnes amorem non obscure demonstrat.

Præstat, omnes diligere, quàm ab omnibus diligi: qui enim eo, quo par est, modo unumquemque diligit, salutem suam consequetur; non verò propterea salvus erit, quòd ab unoquoque diligatur.

Da mihi, inquit S. Chrysostronus, (a) *unum aliquem, qui virtutis studio sese quotidianis jejuniis maceret, qui*

(a) *De vera Sapientia,*

qui cubet in dura humo, qui corpusculum flagris fatiget, atterat, & propè conficiat, qui que in se parcus, in pauperes effusus, & ferè prodigus, omnia bona sua in eos effuderit; non tantum merebitur, quantum, qui unicam animam ad amorem Dei excitaverit.

Plus, est animam vel unam Cœlo transcribere, quàm montes transferre, & mortuos in vitam revocare.

Qui salutis, unius duntaxat animæ, author est, maiorem Deo parit gloriam, quàm est illa, quam universa cunctorum hominum bona opera hïc unquam ei attulerunt, atque allatura sunt.

Etenim omnium bonorum operum, quæ peracta sunt, & usque ad mundi conflagrationem peragentur, numerus iniri valet: at verò actus charitatis, laudis, adorationis, gratiarum actionis, quos vel una anima,

ope tua Cœlo reddita, æternùm eliciet, numerari nequaquam possunt; quia numero, & fine carent.

Sic etiam, qui à sempiterno interitu animam vindicat, pluribus sceleribus, quàm, quæ unquam hìc perpetrata fuerunt, & perpetranda sunt, obicem ponit; hæc enim omnia ad certum numerum redigi possunt.

Blasphemix verò, quas vel una anima, per te ex Averni ore, ac faucibus erepta, atque servata, in Deum evomuisse, omnem numerum excedunt; quia finem nesciunt.

Nullum, inquit S. Gregorius, omnipotenti Deo tale est Sacrificium, quàm zelus animarum.

In salutem itaque animarum toto pectore incumbere: divina enim gloria mirabiliter augetur, dum ovis perdita ad *Christi* ovile reducitur.

CAPUT LXVIII.

Quis modus animas lucrandi.

ANimas lucrari possumus corporis afflictationibus hunc in finem susceptis.

S. Franciscus Xaverius corpus suum inflictis vulneribus cruentabat, ut obduratum hominem nefarium ad pœnitentiam emolliret.

Possumus item lucrum animarum facere, ægros in nosocomiis, captivos in carceribus, egenos in privatis domibus visitando, iisque eleëmofynâ subveniendo, & salutaria impertiendo monita, ad exemplum *S. Ludovici Regis Galliæ, S. Caroli Borromæi, S. Francisci de Sales, S. Radegundis, S. Elisabethæ*, multorumq; illustrium virorum, ac matronarum, qui etiamnum Parisiis hunc in finem indices conspirant, suâque inter se bona, ac studia, ad ægrorum, atque egenorum

rum solatium, ac salutem conferunt.

Dici non potest, quantas in hominū animos vires habeat munificētia.

Alius animas lucrandi modus est, inopes pueros, puellāsque legendi, scribendique arte imbuere, eosque bonorum morum, ac potissimum pietatis, virtutisque præceptis erudire.

Hoc ipsum in variis regionibus, & urbibus perquam laudabiliter præstant non paucæ Virgines, quæ, castitatis voto obstrictæ, domi, vel in cœnobiis DEO seruiunt.

Verbis exprimi nequit, quanti intersit, jam inde à tenera ætate pueros ad virtutem informare, eosque rectè confitendi, communicandique modum docere, quem enim semel assumpserint, nunquam deponent; eaque est causa tantæ circa hæc Sacramenta imperitiæ, inter multos provec̄tæ ætatis, quæ fæminas, quæ viros,

viros, qui à primis annis non meli-
ùs fuère edocti.

Facile est efficere, ut tenelli fruti-
ces in erectas arbores excreseant.

Sinite parvulos, ajebat CHRISTUS
discipulis, plebem increpantibus,
quòd hos ad ipsum adducerent, &
nolite eos prohibere ad me venire; ac
si dicere voluisset: Ingens hìc spe-
randus est fructus; aures præbent
doctrinæ, quæ illis proponitur, ejusq;
ad normam vitam, ac mores fin-
gunt; proindèq; apprimè sunt ido-
nei, qui ducantur in Cœlum.

Neminem igitur horum parvulo-
rum, quos Dei Filius tanti fecit;
despicere, vel negligere nobis licet.
Videte, inquit, *ne contemnatis unum*
ex his pusillis; quia Angeli eorum in
Cœlis semper vident faciem Patris
mei, qui in Cœlis est.

Hujus aspectum sperare licebit &

nobis, si vultus nostros, animosque ab illis nunquam averterimus.

Omnes illi parvuli, quos piis instructionibus nostris æternæ subduxerimus damnationi, nobis è vita migrantibus læto, & grato animo occurrent, futuri comites in Cœlum: quod Patri *Edmundo Augerio*, Societ: JESU Religioso innumeri præstitère parvuli, quos olim doctrinâ Christianâ accuratè, sollicitèque excoluerat.

Magni igitur æstima parvulorum animas, pro quibus Unigenitus Dei Filius pretiosum suum sanguinem profudit.

C A P U T LXIX.

Bonis Exemplis lucratur animas.

Alphonsus Rodrigues, Societatis JESU Religiosus, Janitoris officium tantâ obibat modestiâ, & morum compositione, ut quadraginta circiter añorum spatio quadringen-

tos studiorū alumnos ad Religiosum statum amplectendum permoverit.

Qui sincero animarum ardet zelo, varias libenter suffert molestias, seque non gravatè commodis privat, eo consilio, ut ne proximo peccandi præbeat occasionem.

Si esca, inquit S. Paulus, *scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum. ne fratrem meū scandalizem*: ac si diceret; ne unquam mihi exprobretur, causam existisse me sempiternæ ruinæ fratris mei, pro quo CHRISTUS mortuus est.

Hoc altè infideat animis vestris, Ô Patres, & Matres, qui vitam non ducitis, Christianis moribus consentaneam! satius esset, liberos vestros in lucem nunquam susceptos fuisse; non enim, nisi ut aternâ plectantur morte, vitam illis dedisse videmini.

Malum exemplum longè plures

detrusit ad inferos, quàm bonum unquam adduxerit in Cœlum.

Si flebiles damnatorum voces in terra possent exaudiri, vix esset invenire, qui non suspirans ingeminaret; hic, vel hæc damnationis meæ extitit causa.

Inimicos diligere jubemur; quid ergo animas, quæ nobis nihil mali unquam intulêre, in æternam præcipitamus mortem? quid à JESU CHRISTO sperandum nobis relinquitur, postquam ei suffurati sumus id, quod infinito redemit pretio?

Vae, inquit, homini illi, per quem scandalum venit. Pro tantis reus, exclamat Salvianus, quantos secum traxerit in reatum.

C A P U T LXX.

Quo insuper modo animas lucrari possimus.

AD animarum lucrum non parum

rūm conducit, per se, vel per eum, qui nobis à Confessionibus est, alióſque probatæ vitæ homines distribuere libellos, quos censemus idoneos, ut aliorū animis Dei timorē inferant.

Plurimum hac ratione promeremur, omniūmque fructuum, qui ubi-vis inde proveniunt, participes reddimur; idque tot annorum spatium, quot illi per manus vagantur: quemadmodum omnium malorum, quæ per impuros, hæreticóſve libros committuntur, essemus rei, si ad illos dispartiendoſ operam noſtram contuliſſemus.

Hæc profectò veritas attenta consideratione digna est. Multos obæcat avaritia: proprium emolumentum præ Dei gloria cordi habent.

Prodigi sunt, ut corpus exornent splendidis vestibus, quæ non nisi vanitate oculos perstringunt, & ad pec-

candum alliciunt; tenacissimi autem sunt in allaborando, ut animæ pretiosissimo divinæ gratiæ indumento exornentur.

Ingentes faciunt sumptus, ut desiderijs suis obsequantur, ut lauta instruant convivia ad luxum, magnificentiam, vanamque gloriam; sed nihil prorsus erogant in emolumentum animarum, quæ defectu salutaris alimenti languent, & contabescunt: atque ita, eheu! ad Dei gloriam propagandam toti intepefcimus.

Paucis num̄is multas lucrari possemus animas; sed hi reperiri nequeunt; ubi sæpè hæretici, aliique nefarii ingentem potuerunt corradere pecuniæ vim, ut refertos falsis, pravisque dogmatibus libros, non sine plurimarum animarum pernicie, in vulgus spargerent: concipi non potest, quàm gravis hac ratione uni-

versæ Ecclesiæ inuratur infamia.

Accedit, quæstum animarum nos facere posse, vicos, urbésq; percurfando, atq; ignorantes, qui ibidem degunt, docendo, quæ ad salutem sunt necessaria. Hunc in finem Apostoli mille inter pericula orbem peragrârunt; sed quis eorum insistit vestigiis ?

Multos quidem invenire est, qui in remotas oras diu, noctúque veloci cursu cõtendunt, ut honorificum munus, amplúmque aliquot lucrum adipiscantur; sed paucissimi sunt, qui in animarum emolumentum ejusmodi iter aggrediuntur.

Milites conscribuntur, exercitus conflantur, bona oppignorantur, quin & ipsa vita in discrimen adducitur, expugnandæ alicujus urbis causâ, ut terreni cujusdam regis imperium stabiliatur, útque is summam

rerum ibidem administret.

Verùm, ut DEUS Rex Regum in regionibus, ubi ejus gloria pessum datur, & jugum ejus excutitur, innumeris animabus imperet, vix pedem movemus, aut nummum erogamus in alimentum Apostolicorum virorum, qui diu, noctuq; per mille vitæ pericula, in sudore vultûs, ibidem laborant.

Cadit Asinus, inquit S. Bernardus, & invenit, qui se sublevet; cadit Anima, & non est, qui manum apponat. Quò, eheu! ô Christiani, decidistis?

Nullus labor, nullus dolor, nullus sumptus nimius est, ut in Cœlum transferatur anima, quam DEI Filius pretiosissimo suo sanguine in spem salutis asseruit.

C A P U T LXXI.

Orandum est, ut Dei nomen sanctificetur.

CHRISTUS, orandi præceptis nos
 erudi-

erudiens, docet, ante omnia ab æterno Patre postulandam ejus nominis Sanctificationem, regni ejus adventum, & voluntatis ipsius in terra, sicut in Cælo, executionem; deinde panem nostrum quotidianum.

In omnibus itaq;, quæ ad corporis sustentationem pertinent, ad Deum recurrere nos oportet; sed primum, & præcipuū haudquaquã est negligendum. An non quotidie id cõtingit?

Missæ Sacrificia sæpenumero peragi curantur, frequētantur Tempora per novem dies, eleëmofynæ erogantur in pauperes; at nunquid in finem plerumque temporalem?

Preces fundimus, ut ardente febre liberemur; vota nūcupamus, ut lites optatum habeant eventum; peregrinationes ad pia loca instituimus, ut prole augeamur, aut, ut fortunatum incamur conjugium: totæ conveniunt

unt urbes, & solennes decernuntur supplicationes, ut latè grassanti pesti tandem succurratur.

Hæc quidē laudo, & probo; nam in cunctis necessitatibus ad DEUM confugere nos oportet: quotusquisque autem est, qui cibo se abstinet, stipem largitur, rem Divinam offerri curat, ut nomen Dei sanctificetur, ejusque regnum adveniat?

Filiae charissimæ (inquit S. Theresia) nequaquam hac convenistis, ut pro felici terrenarum rerum successu precationibus insistatis.

O mi Deus (clamabat aliàs) dum laudem, & gloriam, aurum, atque argentum à te postulabimus, exorari te ne siveris: quod verò ad filii tui bonorem attinet, cur attentas aures non præberes precibus illius, qui & opes, & famam, & mille vitas lubens tibi immolaret? Enimvero, Dei gloriam

riam commodis propriis anteferre se, perspicuè demonstrabat.

Religiosi Societatis Jesu quot diebus quàm plurima Sacrificia Deo ad aram offerunt, non, ut pro iis temporalem accipiant compensationem (cavetur enim in eorum Constitutionibus, ne quis pro oblato stipendio Sacrum faciat) sed partim pro Indiis, & gentilium conversione, partim pro regionibus septentrionalibus, & hæreticorum reductione, partim pro animarum igne purgandarum solatio, partim pro Benefactorum incolumitate, & salute, ut hac ratione nomen Dei magis, magisque ubique Sanctificetur.

Id ipsum & nobis faciendum incumbit; siquidem nîl sat esse potest, ubi agitur de amplificanda Dei gloria, cujus vel minimum incrementum universo terrarum orbi præponderat.

*Soli igitur Deo honor, & gloria in
secula seculorum, Amen.*

C A P U T LXXII.

*Allaborandum, ut idonei Operarii
mittantur in vineam Domini.*

NEquaquam sufficit, preces fundere, Sacrificia Missæ offerre, ut Sanctificetur nomen Dei, ejusq; adveniat regnum; manus insuper operi admovenda, cunctaque adhibenda adminicula, quæ ad gloriam ejus propagandam conducunt.

Posteaquam Deum oraverimus, ut dignetur Ecclesiæ suæ donare Sacerdotes, probitatis, atque eruditionis laude præstantes, danda est opera, si in nostra sit potestate, ut Ecclesiastica munia, Episcopatus, Pasto-
tus, &c. dignissimis, maximèq; idoneis viris conferantur, omni affinitatis, amicitiae, emolumenti proprii, aliarumque humanarum rationum seposito affectu. Quan-

Quantum hæc res ad Divinam gloriam augendam momenti habeat, nemo non videt

Si huic rei sedulò invigilaretur, reperirentur etiam nunc viri eximii, & vigilantissimi: enimvero exigua, quæ circa hanc rem habetur cura, satis deplorari non potest.

Conferuntur aliquando Pastortus, Cathedræ, sacra tribunalia, unus duntaxat epistolæ commendatiæ impulsu, nullâ in mores, probitatem, eruditionem eorum, qui commendantur, factâ disquisitione.

Hinc non rarò contingit, ut inter eos, qui curam habent animarum, inveniantur, qui munus suum negligunt, & subditos pravis exemplis offendunt, propriis que student commodis, & turpilucro inhiant, neque DEI, sed suam gloriam quærunt. *Ministri Christi sunt*, inquit S. Bernar-

nardus, & *serviunt Antichristo.*

Quanta inde proveniant mala, quanta animarū pernicies, non difficulter unusquisq; assequetur. Præstitisset, hujusmodi homines opificio addiscendo in juventute fuisse applicatos: sic censet S. Bernardus; *horū magis erat fodere, aut mēdicare.*

Dei Filius, de hujusmodi agens Sacerdotibus in revelationibus S. Birgittæ, (a) meritò exclamat; *Væ talibus, quòd unquā nati fuerunt; ipsi enim profundius cadunt in infernum, quàm aliquis alius.*

Non solùm illi censendi sunt rei, qui, cùm idonei non sint, Ecclesiastica tamen munia ambiunt; verùm & ii, qui ineptos, indignosque ad illa promovent: est profectò, cur utriusque horam mortis reform dent; etenim horrendum illis imminet iudicium. Deus

(a) L. 4. c. 135.

Deus ab ipsis reposcet eorum animas, quas in Cœlum perducere potuissent, si munere suo rectè fuissent functi. Tot merentur Tartareos ignes, quot animas perire sunt passi.

Dæmon, ut refert *Ludovicus de Saxonis*, accedens quemdam Divini verbi præconem, etiamnum ignorantem, quid esset dicturus, cum tamen ad nonnullos Abbates verba eum facere oporteret, compulsus est à Deo hæc illi dicere. Hoc dixeris, nec plura. *Princeps inferni Ecclesiæ Principes salvere jubet: gratias illis agimus universi, quòd illorum incuriâ penè totus ad nos orbis confluat.*

Is erat fortè tum Ecclesiæ Præsidum luctuosus status; qui aliis temporibus, multò minùs nostris, talis (laus Deo) nequaquam est.

Unusquisque, qui, dum potest, non allaborat, ut boni, & fideles

Ope-

Operarii in Domini vineam admittantur, manifestè ostendit, nullo se Divinæ gloriæ tangi desiderio; ejusmodi enim ad Ecclesiasticorum officiorum gubernacula admovere, efficacissimus est modus, ut ubique DEI nomen Sanctificetur, ejusque regnum adveniat.

C A P U T LXXIII.

Eodem opere peccatoribus, & Fidelium Defunctorum animabus opitulari possumus.

BONUM, ac imprimis laudabile est, abstinentiæ, vigiliis, orationibus se dare, *rem divinam* ad aram offerre pro impetranda peccatorum conversione, præferim eorum, qui per universum orbem in agone luctantur, nō sine gravi æternæ damnationis periculo; siquidem, extremâ urgente necessitate, extrema, atq; efficacissima sunt adhibenda remedia.

Sed

Sed longè melius, ac laudabilius est, iisdem illis operibus etiam animas flammis piacularibus detentas adjuvare; nam hæc duo rectè, fructuosèque semper conjungi queunt.

Cuilibet hominis justis bono operibus inest promerendi, satisfaciendi, & impetrandi.

Operum nostrorum meritorum, id est, gratiæ, gloriæque incrementum in alios derivare, Deo sic volente, neutiquam valemus; id enim non fieret, nisi cum detrimento, per omnem æternitatem non reparando.

Satisfactionis, & impetrationis diversa est ratio: illam aliis impertiri, atque adeò pro aliorum possumus satisfacere peccatis; possumus etiam, ut nobis ipsis, ita & aliis quidpiam impetrare.

Satisfactio nostrorum bonorum operum fidelium defunctorum animabus,

mabus, se ipsas juvandi potestate destitutis, prodesse potest; attamen non prævaricatoribus, quamdiu in statu noxæ mortiferæ versantur. Ubi enim remanet culpa, illic non tollitur poena.

Impetratio applicari valet peccantibus, qui omnem de se ipsis abjecere curam, quique interim ad inchoandam conversionem suam divino indigent auxilio, quo se reddunt indignos ob infelicissimum statum, in quo delitescunt.

Hoc igitur est ingeniosum amoris inventum, ut ex bonis nostris operibus nihil amittatur eorum, quæ & vivis prodesse possunt, & defunctis.

Illi ergo sapiunt, qui, dum cibo se abstinere, stipem erogant, aliâque bonam inchoant actionem, hanc ei præfigunt intentionem.

Mi Deus! tui causâ, tuique amo-

re opus istud aggrediar, pro imperanda peccantium conversione, vel, ut iste mihi probè notus tandem aliquando ad frugem redeat, vel ut iste hæreticus orthodoxã fidem amplectatur, mihiq; obtineam perfectam castitatem, obedientiam, animi demissionem, &c.

Operis hujus satisfactionem impertior animabus igne purgatorio detentis, vel illi animæ, cui maximè sum obstrictus, &c.

Hoc longè præstat: quemadmodum enim melius est, eodem fune duobus naufragis opem ferre, quàm uni soli, ita longè consultissimùm est, eodem opere juvare & peccantes, & defunctorum animas, quàm vel has solùm, vel illos.

Hac via nunquam vel minima particula bonæ tuæ actionis peribit: merita tua insuper erunt multò co-

piofiora; quia proficiſcuntur à ma-
jori charitate, illâ ſcilicet, quæ &
ad animas fidelium defunctorum, &
ad prævaricatores etiam ſe extendit.

Zelus animarum univerſos com-
plectitur, & vivos, & mortuos, qui-
bus ex commiſeratione ſuccurrere,
præter multa alia ingentia bona, fe-
licem parit, & longævam vitam: ani-
mæ enim ope noſtra in Cœlum per-
ductæ, id à Deo ſæpenumero impe-
trant, ut hoc modo plura quotidie
bona opera accumulemus, utq; diu
quâ vivis, quâ defunctis ſim9 auxilio.

*Si amas te, proximum dilige, in-
quit S. Euchèrius; (a) Quia nihil ma-
gis commodis tuis dabis, quàm quod
contuleris alienis.*

C A P U T LXXIV.

De Perfectione.

Magnæ felicitatis eſt, in eo ſta-
tu vivere, in quo nonnunquã

(a) *De vera Sapient,*

una, alterave suppetit hora, ut de Deo, deque animæ nostræ salute accuratiùs cogitemus.

Si gratiæ, quas modò tibi imperit Deus, concederentur damnatis, tanto fervore illum hi diligerent, ut omnibus se peccatis, & peccatorum pœnis essent exempturi. Gentes, etiam immanitate barbaræ, vitium unum aliquod quotidie extirparent, assiduùmque in fervore caperent incrementum, atque in virtutum studio mirabiliter proficerent, nec non ad sumam pervenirent sanctitatem, si tempus, Dei cognitio, crebræque mentis illuminationes, aliave adminicula illis suppeditarentur, quæ à Divina manu tam liberaliter modò tibi donantur.

Tu interim tam exiguum in virtute facis progressum, tam languidè vivis, nunquam domi habitas: *Ubi*

est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum; rebus caducis assiduè immerfus jaces: vigesimus jam fortè labitur annus, ex quo Deus aliqua abs te requirit, quæ necdum executus es. Adeò diu versari in Schola virtutis, & nullū Coelestis scientiæ referre fructum, nōne res planè inusitata, & probrosa est?

Ecqua filia palàm prodire nō erubescat, si, postquam per sex, septemve annos peritissimæ Magistræ scholam frequentavit, se videat æquè ignaram acu pingendi, aliudve manuale opus exercendi, ac erat primo die, quo ad artem illam addiscendam manum admoverat?

Te autem, gestâ per viginti, aut triginta annos Religiosa veste, non pudet prodire tam imperitum, atque omnium virtutum inopem, in earumque exercitio tam languidum, & imperfe-

perfectum, quàm primo eras die, quo profanum vestitum exuisti. Quin imò forsitan tum eras magis probus, quàm sis modò. Dixeris, quidquid lubuerit, nullus unquam, neque coram Deo, neque coram hominibus, tibi erit excusationi locus.

Vita cunctorum fidelium, eorum præsertim, qui divino cultui se mancipârunt, continuus est in virtute progressus, ut ad sublimem in Cælo tandē aliquâdo gloriam perveniant.

Longa, atque ardua ad virtutem est via; festinato igitur opus est, adhibendusque nobis est modus, quem adhibuit *S. Carolus Borromæus*: qui, cum à teneris annis molliter esset educatus, quædam sibi paulatim subtrahere, seseque vincere in parvis constituit, ad majores, duriorésque corporis afflictationes, difficiliorésque virtutum exercitationes sic quotidie

connitens. Nunquam autem à laboribus cessare visus est: assererat enim, proprium esse magni, invictiq; animi viro, plura semper, ac majora aggredi, magisq; indies, ac magis virtutibus animam exornare, ut si longo etiamnum à perfectione distaret intervallo.

Nunquam justus arbitratur, se comprehendisse (ait S. Bernardus) (a) nunquam dicit, satis est; sed semper esurit, sititque justitiam, ita, ut, si semper viveret, semper, quantum in se est, justior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis viribus conaretur.

Hinc nequaquam dissimilis est iis, qui thesaurum effodiunt, *quasi effodientes thesaurum*, inquit *Job*. Qui thesaurum effodit, tantò impensius laborat, quantò prius ad illum accesserit. Sic

(a) *Epist. ad Gal.*

Sic, qui seriò, ac strenuè ad perfectionem contendit, quò cœlesti thesauro fit propior, eò evadit ferventior, ut soli Deo placeat, omniaque ritè peragat, quæ officii ratio, ab eo postulat. Hi enimverò sunt illi, de quibus S. Paulus Apostolus: *Spiritu ferventes.*

PROSECUTIO.

PLurimi sunt, qui, postquam modestiorem induerunt vestitum, ac Religiosæ familiæ se mancipârunt, magno cum fervore incipiunt; sed horum nonnulli, quorum me valde miseret, paucis post annis, aut tirocinio vix egressi, quasi defatigati, omnino intepescunt, suumq; in omnibus (sibi solis studentes) commodum, honorem, & oblectamenta aucupantur, nec non sensim, & sine sensu orationis studium, cæterasq; spiritûs exercitationes negligunt.

Isti nequaquã sunt spiritu ferventes, sed languidi, ac tepidi, habentq; cur graviter extimescant; eò quòd sub sacra veste nihil solidæ virtutis habeant. Non vestium, sed morum imutatio verum efficit Religiosum, ac virtutibus illustrem virum.

Progredere itaque in dies singulos ferventiùs, & cave, ne in virtutis via unquam subsistas. Hac ratione conscientia tuæ, ac tuis moderato-ribus, Deoque feceris satis.

Quòd si molesta tibi posthac videatur ejusmodi vita, si acerbum sit, commodis, sensuumque deinceps carere oblectationibus, quibus, languidè vivendo, hætenus es fruitus, in mentem revoca mercedem maximam, quam postmodum, & quidem fortè propediem accepturus es in Cælis.

Cogita, commoda, sensuumque
oble-

oblectationes, quibus modò abundas, brevi tempore esse duratura; & licèt centum adhuc durarent annos, quod eorum te post mortem comitabitur? nihil omnino; cuncta quippe transierunt: hoc unum es habiturus, quòd acrioribus in igne piaculari torquendus sis poenis, adeò, ut forsàn tibi futurum fuisset multò conducibilis, sub initium conversionis tuâ vitâ excedere, quãdo necdum eò deveneras, quò nunc miser decidisti.

Cogita etiam gravem infamiam, ingens tædiũ, acerbissimos remorsus, & angores, quibus, appropinquante morte, obruêris, si tum tibi conscius sis, te, ut inter tot proborum morum magistros, tótque eximia bonorum operum exempla virtutibus animam condecorares, multò minorem adhibuisse conatum, quàm opifices, ut absolutam artis

suæ peritiam adipiscantur.

Si tum quoquè observaveris, te, dum vitæ, & vires suppetebant, de refrænanandis indomitis animi motibus, de fidei cultu Deo exhibendo, deque ejus propaganda gloria minùs fuisse sollicitum, quàm multos profanos homines, quibus neque tam gravis est obligatio, neque tantum temporis, neque tam crebra ad virtutem subministrantur præsidia.

Si benignissimus JESUS Judæis olim comminatus est, venturum aliquando diem, quo Ninivitæ, aliique à fide alieni eos arguent, quòd in adorando, colendoque vero DEO longè minùs fuerint ferventes, quàm illi in Diis fictis, saxeis, ligneisque simulacris honorandis, ac venerãdis,

Dubium non est, quin multi homines mundani te quoquè condemnaturi sint, quando ante CHRISTI tribunal,

bunal, ubi nihil remanebit occultum, perspicuè cernent, segniùs te servivivisse Deo, eúmque multò amâsse minùs in Religiosa solitudine, quàm illi in medio Babylonis, inter frequētes turbas, atque plurimas, gravissimásque occupationes.

Perpende insuper, sub mortem tibi futurũ longè acerbissimum, quando videbis, aternùm cariturum te summâ gloriâ, ineffabilibusque gaudiis, quibus *Ignatius, Xaverius, Theresia*, aliq; jam perfruuntur in Cœlis Sancti; eò quòd hìc in terris tanto studio virtutem coluerint.

Accedit, si Religioso alicui cætui nomen dedisti, te illi, cujus es membrum, turpissimam infamiæ notam inurere; quippe profanì homines, notatis vitiis, licèt exiguis, in quæ identidem, & palàm prolaberis, viliorẽ de tua, cæterorumque socio-

N 6

rum

rum vita concipiunt existimationem.

Quid? quòd Religiosæ familiæ, in qua degis, non leve afferas detrimentum; subinde enim pravis tuis exemplis causam præbes, cur idonei adolescentes, idoneæque Virgines vocationem suam, quam, divina aspirante gratia, fovere cæperant, prorsus abijciant, & curalii Religiosi, qui tecum cõmorantur, moribus tuis depravati, à virtute degenerent. Hæc identidem mente revolve.

Ad extremum obversetur animo tuo injuria, quam moderatoribus tuis, cæterisque Sodalibus inferis; eò quòd occupes locum aliorum, qui multò ferventiùs, & exactiùs Deo serviunt. Insurgent illi, mihi crede, adversus te in supremi Judicii die, téque non sine tuo magno rubore accusabunt.

Cave igitur, ne ullam quotidie
profi-

proficiendi occasionem elabi finas; id si non caveris, fatius tibi forsan fuisset, in mundo te etiamnum degere, quàm amplexum fuisse Religiosum statum, ut in eo transigeres tam ignavam, languidamq; vitam; quemadmodum Judæ proditori lōgè fuisset conducibilius, Apostolorū consortio nunquam fuisse adscriptum, quàm ibidem tanto cum probro sceleratè vixisse.

C A P U T LXXV.

Studium perfectionis cæteris omnibus anteponendum.

REs est planè indigna, quòd cæteros superare contendas in omnibus, præterquam in iis, quæ ad animæ tuæ salutem pertinent.

Annon ita se res habet? ægrè patieris, te mercibus distrahendis, miscendis aptè sermonibus, ludendo, canendo, saltando, alijs esse inferi-

orem ; at, quòd eleëmofynis erogandis, quòd frequentandis Poenitentiaë, & Euchariftiaë Sacramentis, aliisq; bonis operibus præstandis tibi cæteri antecellant, nihil omnino laboras.

Aſſequi ſtudes artis tuæ peritiam omnibus numeris abſolutam, cæterisq; Magiſtris anteire cupis, eumque in finem diurnos, nocturnosq; labores ſuſcipis ; ſæpè tamen eò, quò contendis, non pertingis.

Interim, ſi modò, ut animam virtibus decorares, tantum temporis, diligentiaëq; cum gratiis tibi à Deo datis conjungeres, quantum indies inſumis, ut opes accumules, teque in hac, aut illa ſcientia eximium reddas, maximis in Cœlo Sanctis haud dubiè annumerareris. Hoc maturamente revolve.

*Cui multum datum eſt, multum
quæ-*

quæretur ab eo, ait CHRISTUS Servator noster; nec non Salvianus, (a) Inæstimabile malum est, donis à Deo datis non bene uti.

Deo debitam gloriã subtrahis, quotiescunque officij partes languidè exequeris; indignus enim, cui serviatur, aut parvus ad opera nostra remuneranda esse videtur, aut impotens.

Servus, qui in Domini sui conspectu negligenter laborat, manifestè declarat, illum à se parvi æstimari, seque exiguam, aut nullam ab illo sperare mercedem.

Qui Deo magnopere placere desiderat, minimos etiam, levissimòsque vitare nãvos eum oportet.

C A P U T LXXVI.

*Tepor profectui in virtute obicem
ponit*

NULLA, vel certè exigua virtutis
(a) *ad Eccl. Cath.* adi-

adipiscendæ tibi spes affulget, si abs te diligentia, & sollicitudo procul abint. Languor tuus causa est exigui in Divino cultu progressûs.

Animus tibi deest, ut impedimenta removeas, ut rosas inter spinas decerpas, levémq; perfringas molestiam, quam subires, si jucundo culpam consortio, commodo, humanôve solatio te ipsum subduceres.

Animus tibi deest, ut manus, pedes, linguam, aures, memoriam, intellectum, voluntatémque refrænes. Quam superiore anno in perdomandis inordinatis appetitibus sensisses difficultatem, ea modò evanuisse, nec nisi fructus inde perceptus remaneret; maxima verò in Deum gloria, & copiosa in te merces redundaret: hinc vides, quantum pusillus, & angustus animus tibi afferat detrimenti.

Magnanimus est, qui præstat, quod Deus vult, & quia id vult, & eo, quo vult, modo, idque omni, qua potest, exequitur perfectione, ac si totius mundi salus inde penderet.

Plurimi suis vitiis hærent imersi, plurimi sempiternis cruciantur pœnis; eò quòd magno illo, excelsoque animo fuerint destituti.

Si unum duntaxat quot annis vitium extirparemus, brevè essemus perfecti: quòd si etiam sub initium modicã vim nobis inferremus, cuncta postmodum videremus facilia.

Nihil tam arduum, quod, divinâ gratiâ roborati, superare nō valemus.

Multi, quos novisti, aut qui eadem tecum utuntur domo, laudabiliter vivunt, séque ipsos assiduè subigere non desinunt, noxasque vel levissimas studiosè devitant, non ignari, illis ipsis fædas animæ maculas
asper-

aspergi. Cur eos non æmularis? quid obstat, quò minùs & tu, qui nec ætate tam affectâ, nec viribus tam infirmis es, tantundem præstes.

C A P U T LXXVII.

Gratia, qua perfecti evadere possumus, à plurimis negligitur.

GRATIA, qua nos ad perfectionem provehere valemus, nobis nequaquam deest: sed plurimi defunt gratiæ, alterámque post alteram infructuosè perire sinunt, mediocri virtute contenti, ubi Deus ad sublimem perfectionis gradum illos perducere cupit.

Dicunt cum multis, ait Gerson; *Sufficit mihi vita cõmunis; nolo merita Apostolorũ, nolo volare per summa.*

Hoc sibi sufficere existimant, ait S. Gregorius, quòd pessimis antecedant.

Quisquis sic loquitur, cõque est animo, habet, quod metuat, ne tandem

dem aliquando in grave profabatur crimen; nam, ut rectè S. Augustinus: (a) *Si dixeris sufficit, periisti.*

Deus gratias suas denegare solet iis, qui donis ejus abutuntur, & propriæ voluntatis impulsu identidem delinquunt, adeò, ut Theologi, Sanctique Patres doceant, peccatum subsequens antecedētis esse poenam; propterea, quòd homo per prius peccatum singulari Dei auxilio se reddat indignum, quo destitutus in alia nova labitur; quod neutiquam accidisset, si primum peccatum studiosè vitâisset, aut exigua quædam bona opera, ad quæ à Deo excitabatur, exequi non neglexisset.

Huic veritati nihil prorsus oppo-
ni valet; cum ipse *Spiritus Sanctus*
dicat: *Qui spernit modica, paulatim
decidet; & rursus; quia tepidus es,
incipiam te evomere ex ore meo.*

Multi, non solum Religiosi, verum etiam alii, qui olim erant pietate conspicui, hac de causa turpiter ceciderunt, jamque in mundo inter sempiterni interitus pericula vitant agunt.

Maledictus, qui facit opus Domini fraudulenter, inquit Propheta Jeremias; vel, ut alii legunt, negligentem.

Quis hæc considerans, totis artibus non contremiscat? quis vel levissimas noxas summo studio non devitet? *Qui timet Deum, nihil negligit, inquit Sapiens.*

Neminem Deus deserit, qui sincere ei studet servire, aut nisi prius ab eo deseratur. Quo longius à te digressus fueris, eò propius ad Deum accedes. Age, quod potes; poteris omnia: cuncta relinque, ut cuncta invenias.

CAPUT LXXVIII.

De Fide

EA multorum etiam Christiano-
rum est ignorantia, ut nesciant,
quid sit Fides. Nunquid hoc deploro-
randum ?

Quod fulgens gladius est puero,
qui illum in vagina rubigine obduci
sinit, hoc illis est Fides : rarus admo-
dum apud illos ejus est usus, vel ferè
nullus ; quò fit, ut vitam degant igna-
vam, multisque vitiis obnoxiam.

Fides inter virtutes Thologicas
primum tenet locum. Fundamen-
tum est, cui vita perfecta inñiti debet.

Qui magna cum reverentia, & at-
tentione DEUM precari desiderat,
necesse est, ut is antea vivam eliciat
Fidem, quòd in Dei conspectu verse-
tur, cum eòque sit collocuturus.

Qui pusillo, abjectòque est animo,
dum quid molestum à moderatori-
bus

bus imperatur, is Fidei actum exercere debet, quòd DEUS, qui hoc illi mandat, infinitè sit potens, eúmque cum *S. Paulo* dicere oportet: *Omnia possum in eo, qui me confortat.*

Qui se gravi mœrore, inopiâ, aliisque ærumnis oppressum sentit, necesse est, ut is firma Fide sibi persuadeat, Deum infinitâ pollere providentiâ; prænoscere rerum eventus, atque scire, cur hæc omnia permittat, & cum *Davide* dicat: *Dominus regit me, nihil mihi derit.*

Virtus, quæ per Fidem in actû deducitur, nobiliore modo exercetur. Hac ratione Sancti magna, ac stupenda patrârunt: *per Fidem*, ait *S. Paulus* Apostolus, *operati sunt iustitiam.*

Quis induci unquã posset, ut peccata sua, præsertim probrosa, Sacerdoti detegeret, nisi crederet, illa fore condonanda?

Quis

Quis perpetuæ paupertatis, castitatis, & obedientiæ voto se obstringere? quis assiduum sibi bellum indicere? peste infectis opem ferre, inimicos diligere, iisque beneficia præstare vellet? nisi certa Fide teneret, huiusmodi generosos homines placere Deo, amplissimamque in Cœlis promereri mercedem.

Fides, regula, & norma nostrorum omnium operum esse debet: *Sine fide impossibile est placere Deo*, ait S. Paulus. Non nisi una est Fides, extra quam nulla speranda est salus.

Felicitas tua non consistit in eo, quòd homo sis, vel ingenio polleas: sic enim hæretici, atque impii, qui humanâ etiam naturâ sunt præditi, essent æquè felices; & dæmones, qui longissimè te scientiâ antecédunt, multò te essent feliciores.

Felicitas igitur tua in eo sita est,
quòd

quòd homo sis Christianus, atque Catholicus, non specie, aut nomine tenùs, sed re ipsa diversarum virtutum exercitatione conspicuus.

Necesse est, ut, quidquid ab Ecclesia Catholica credendum decernitur, aut firma fide teneamus, aut æternis torqueamur incendiis.

C A P U T LXXIX.

De Spe.

Spem omnem in Deo semper habere repositam nos oportet, etiam inter durissimas persecutiones; sed potissimum, cum gravi corporis, vel animi necessitate premimur, aut cum de nobis videtur jam conclamatum.

Quin imò, licet videremur usque adeò derelicti, ac si Deus torvo vultu nos intuens diceret: recede à me, non novi te; totus mihi displices; nimis enormia sunt, quæ patrâsti, flagitia; nihil equidem de constan-
tia,

tia, firmâque nostra fiducia foret remittendum, dicendumq; cum Jobo nobis esset: *etiamsi occiderit me, in ipso sperabo.*

Qui ejusmodi spem habet, is Deum honorat, ejusque proinde sentiet auxilium: *Sperantem in Domino misericordia circumdabit*, ait David: & rursus; *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.*

Nescis, quantas fiducia in Deum vires habeat, dicere solebat S. Ignatius Societatis Jesu Fundator: hac spe fultus Societatem per omnes orbis partes feliciter propagavit.

S. Xaverius usque adeò spe erat armatus, ut difficillima quæque intrepidus aggredere, nihilque in iis reformidaret, nisi vitium diffidentiae. Hac spe instructus totum Orientem peragravit, Christi; Doctri-

nam ubique terrarum promulgavit, plurimâque supra naturæ vires opera patravit, adeò, ut nihil invium foret summæ ejus in Deum fiduciæ.

David, Dei ope nixus, stupendo modo ejus manum expertus est adjutricem, dum à Saule insequente undique cingeretur, nec ei esset effugio locus.

S. Carolus Borromæus, ad Religiosam quamdã domum in pristinum vigorem vindicãdam se comparans, retinebatur ab amicis illi occlamitantibus, vitæ ejus strui insidias; at his ille nequaquam perterritus, respondit: *An ergo DEUS frustra in mundo est? equidem inceptum opus aggrediar; Dominus, cujus causam ago, me tuebitur: sin minus; mortem pro ipso lubens appetam.* Qua in Deum fiducia planè singulari prodigiôsè fuit servatus, quòdque attemptabat,

bat, ad felicem exitum perduxit.

Verissimum itaque est, quod asserit Ecclesiasticus: *Nullus speravit in Domino, & confusus est.* Nullus, inquit: ergo ne sceleratissimus quidem; quemadmodum liquidò patet *in Magdalena*, in altero duorum latronum, *in Augustino*, plurimisque aliis, qui firma sua spe, quam in Deo collocabant, omnium flagitiorum veniam sunt consecuti.

PROSECUTIO.

SPes hominis voluntatem provocat, eamque quodammodo impellit, ut is omnis boni possessionem, atque ab omni malo liberationem à Deo præstoletur, non in iis duntaxat rebus, quæ ad hanc vitam, verùm & in illis, quæ ad futuram pertinent, fretus, ac fidens infinitâ potentiâ, clementiâ, ac benignissimis, ejus promissis.

Jam verò quis est, qui de potentia, vel bonitate Dei dubitare valeat? *Misereris omnium; quia omnia potes*, ait *Sapiens*: nec non *S. Paulus; Deus, qui dives est in misericordia, Deus totius consolationis.*

Est quoque benignus ille pater, qui filium prodigum revertentem, gaudio exultans amplectitur. Ipsemet peccatores, à quibus contemptus est, prior quærit, eosque, ut ad se redeant, peramanter invitat. *Revertere*, inquit, *ad me, & ego suscipiam te, --- & non avertam faciem meam, --- & non irascar in perpetuum: convertimini*, ait rursus, *ad me à viis vestris pessimis; & quare moriemini?*

Nullum igitur superesse potest dubium, quin DEUS sincerè velit nos salvos fieri, quòdque summæ nobis debet esse consolationi, ampliùs id vult,

vult, quàm nos ipsi, & plura salutis nostræ causâ præstitit, quàm nos unquam aut præstituri sumus, aut præstare poterimus, magisque homines diligit, quàm illi se ipsos.

Quòd si quis hoc etiamnum in dubium revocare ausit, is summam ejus in assumenda natura nostra demissionem, summos per totum vitæ spatium labores, opprobria, acerbissimosque cruciatus, nec non Sacramenti *Eucharistiæ* institutionem mente revolvat. Ad extremum sibi ob oculos ponat hunc fidei articulum: *Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis.*

Nulla mater, inquit *Taulerus*, tanto æstuat desiderio, ut prolem suam in flammam lapsam eripiat, quanto DEUS, ut impium ad se revertentem suscipiat, juvetque, licet is millies de die qualiacunque scelera perpetrasset.

DEUS à se neminem repellit, nisi eum, qui veniam desperat; neque in prævaricatorem ullū animadvertit, nisi in eum, qui perditam suam vitam amare nunquam desinit. *Cor contritum, & humiliatum Deus non despicias*, inquit Regius Propheta David.

Quid enim est peccatum, si cum divina misericordia cōferatur? *Ara- nearum non nisi tela est*, ait S. Chry- stostomus, *quæ à vento dispergitur*; *stramen non nisi aridum est*, ait Henricus Suso, *quod ab igne consumitur*.

Bonitas DEI major est universo- rum hominum improbitate: *si impi- us*, inquit Propheta Ezechias, *egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis --- omnium iniquitatum ejus, quas operatus est*, licèt arenas maris numero æquarent, *non recordabor*. Hanc Deus pollicitationem inter cæ- teras

teras nobis scripto tradidit.

Quis hæc audiens salutis suæ desperet? Cœlum, & terra prius peribunt, quàm Deus datam violet fidem: nam, ut Sacræ paginæ ajunt, *fidelis Dominus in omnibus verbis suis, & Sæctus in omnibus operibus suis.*

Etrursum; est autem Deus verax: ac iterum; non est Deus quasi homo, ut mentiatur.

Si quis homo, licet nefarius, tibi promitteret, remissurum se mille florenos, quos illi debes, tradito in manus tuas hac de re Chirographo, an non illi fidem haberes, & securus te somno dares?

Porro, Deus, æterna veritas, peccatorum tuorum omnium veniam tibi spondit, quando te eorum poenitebit; neque unum duntaxat, sed plura de hac re tibi dedit syngrapha: & etiamnum cum *Caino* dicere aude-

bis? *Major est iniquitas mea, quàm, ut veniam merear.*

Operversitas! exclamat Salvianus (a) *homini ab homine creditur, & non creditur Deo: solus Deus est, de quo desperatur.*

Remissionem dari peccatorum, fidei dogma est; qui autem de salute desperat, is, peccatorum veniam obtineri posse, pertinaciter negat: negat item, Deo esse potestatem, vel voluntatē culpas condonandi: Quid indignius excogitari potest? *Judas* inquit S. Hieronymus, *magis peccavit desperando, quàm Jesum tradendo in manus Judæorum.*

Delinquentium desperatio peccatū adeò enorme est (ajebat Christus S. Catharinæ Senensi) *ut præ omnibus, quæ unquã perpetrârunt, mihi displiceat; eò quòd misericordiam meam, univ-*
sis

(a) *Lib. 2. ad Eccles.*

sis sceleribus, quæ in mundo commissa sunt, & adhuc committentur, infinitè majorem, manifestè contemnant.

JESUS ægro, gravibus peccatis onusto, eaque Sacerdoti declarare pertinaciter recusanti, sua exhibens sanguinolenta vulnera, his cum mitissimis verbis est affatus: *Hæc omnia tuâ causâ perpeffus sum; nolo te condemnare, si quidem velis seriamde peccatis tuis agere penitentiam.* Cùm verò ille benignissimis hisce verbis nequaquam moveretur, Jesus eductum è dextro latere copiosum sanguinem illi in faciem injecit, adjunxitque: *Hunc Sacrosanctum meum cruorem tecum feres, ut in die Judicii universis hominibus palàm fiat, quòd misericordiam contempseris.*

C A P U T LXXX.

De Charitate.

I Plus naturæ instinctu omnes im-

pellimur, ut amore prosequamur, quidquid non mediocre bonum in se continet: quâ ergo fieri potest, ut non omnino rapiamur in amorem Dei, qui cuncta in se uno bona complectitur.

Fac, hominem reperiri, in quo & Sapiencia *Salamonis*, & mansuetudo *Davidis*, & *Jonathæ* fides, & *Joannis Baptistæ* Sanctitas reluceat, & quidquid præterea acceptum est, atque amabile: fieri ne posset, ut illum odio prosequaris?

Deus verò cuncta hæc, & infinite plura, eaq; modo perfectissimo possidet. Quâ itaque contingit, ut eum nonnunquam odio habeamus, aut non nisi languidè diligamus? nonne hoc omnem captum superat?

Beneficiis etiam à natura inest vis quædam singularis ad hominum animos inflammandos in amorem co-

rum, à quibus illa acceperunt.

Quantum itaq; momenti habere debent beneficia nobis à Deo collata, ad ejus dilectionem in cordibus nostris excitandam !

Si quis tibi, fame propemodum enecto, frustum panis daret, aut tibi cæco visum, surdo auditum, muto loquelam, claudo gressum, aut non nisi minimum tuum digitum fortuito ablatum tibi restitueret, certum est, te in illius amorem exarsurum.

Quòd si quispiam his affectus beneficijs ingratum se exhiberet, graviter illum incufares, atque inhumanum, omnique posthac favore dices indignum.

Hæc si ita se habent; quid causæ est, cur Deum ferventissimè non ames ? ipse visum, auditum, loquelam, gressum, liberum arbitrium, sanitatem, vitam, & si quid aliud pos-

fides, tibi elargitus est, neque unum tantummodo, sed omnes certo ordine formavit digitos in maximum tuum commodum.

Ejus est sol, qui tibi, atque universo mundo longè, latèque collucet; ejus est aër, qui te refrigerat; ejus est ignis, qui te calefacit; domus, quas incolis; aquæ, quibus sitim restinguis; vestes, quibus tegeris; cibi, quibus vesceris; ceteraque, ad obsequium tuum condita, ab ipso ducunt originem. An id inficiari potes?

Si Catholicus es, non verò hæreticus, aut Mahometanus, si piis es ortus parentibus, si Religioso cætui nomen dedisti, ut ibidem salutis tuæ accuratiùs consulas, singulare Dei beneficium est.

Omnia pericula, quæ subterfugis, omnes tentationes, quas vincis, omnes

omnes piæ cogitationes, quæ tibi per diem suggeruntur, omnia bona opera, quæ peragis, ingentia beneficia sunt, quæ à magnifica Dei manu proficiuntur.

Ipse corpus, & Sanguinẽ unigeniti sui Filii, si vis, quotidie tibi donat in Sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, & si quid eo dignius haberet, illud tibi lubens impertiret: nec his contentus, præparavit tibi Cœlum, quovis deliciarum genere refertissimum; & necdũ hæc omnia sufficiunt, ut in Dei amorẽ tot^o exardescas? Quis credat?

Si quis vel millesimã tantum partem beneficiorum, quæ Deus in te contulit, elargitus tibi fuisset, amore illius haud dubiè æstuares, omnes penè sermones, cogitationesque ad ipsum referres, ejus frui conspectu, cum eo miscere colloquia, in maximis deliciis ponereres; quĩ igitur fieri po-

ri potest, ut Dei beneficia inferiori apud te sint loco ?

Quando homo, non nisi terræ vermiculus, unum, alterumve tibi præstat officium, totus es in eo redamando, in gratijs agendis, & in obsequijs vicissim deferendis; sed (proh dolor!) ad tam crebros Dei favores, & tantos, & tam excellentes, & tam tibi necessarios, nequaquam expergisceris, omnique sensu cares, ipsaque glacie es frigidior; quin, quod deterius est, ad ejus offensam nonnunquam his ipsis abuteris; & necdum te graviter incusas, omnique posthac favore indignum censes? O ingratus animus!

Næ tu brutis animantibus à ratione magis alienus es; ab his itaque, ut Magistris, disce, quid Deo debeas, & te totum rubore suffusum exhibe.

Bestiæ quoque ferocissimæ nunquam

quam rabiem exacuunt in eos, à quibus beneficium aliquod vel levissimum acceperunt; at contra illos diligunt. *Illæ, inquit S. Ambrosius, impertitæ alimonie servant memoriam; tu non servas salutis acceptæ? An non illud probrosum, planèque vituperandum tibi videtur?*

Quamobrem ad mentem saniorrem redi, amor tuus in Deum majora indies capiat incrementa; ei, cæterisque omnibus, quæ S. Ecclesia credenda definit, fidem tribue; in conspem tuam omnem colloca: Fides, & Spes in Cælo esse desinent; verùm Amor, qui te hinc Deo conjungit, postmodum futurus est stabilis, & perfectus, & sempiternus.

CAPUT LXXXI.

Pauci sincerè DEUM diligunt.

Videre licet plurimos, qui ingenio, cæterisque donis, quibus orna-

ornati sunt, multa, & præclara præstare possent: sed nihil horum efficiunt; eò quòd labores, & certamina subterfugiant, alios laborantes, & certantes spectâsse contenti.

Quid prodest, multa scire, si pauca, aut vix ulla exequamur? quid juvat perfecta notitia rerum, quæ ad Sanctimoniam adipiscendam conducunt, si manum operi admoveere detrectemus?

Qui nil arduum suâ causâ agere, vel pati vult, is se ipsum non amat; neque proprio studet bono, quisquis, ut potiatur æterno, momentaneum, si ita loqui fas est, malum tolerare recusat: ubi pugna non est, illic victoria esse nequit.

Remissè DEUM diligit, qui se ipsum intensè amat, atque omnia ad suum comòdum inclinât: qui enim Deum diligere cupit, is se ipsum oderit, necesse est. Gau-

Gaudeat, oportet, dum morbis, doloribus, angoribus, aliisque molestiis affligitur; quemadmodum quis gauderet, si ejus inimicus, quem implacabili odio persequitur, hujusmodi calamitatibus foret obrutus.

Rarus admodum est, qui se ipsum oderit; nam, qui verè se odit, propriis non studet commodis, & lucris, sed in divinæ gloriæ amplificationem indefesso labore incumbit.

Quæstus rerum creatarum merum est nihil: attamen is cuncta perfringit, & ubivis, heu! nimium quantum dominatur.

Solius Dei, ejusque gloriæ habenda esset ratio; sed quotusquisque est, cujus animum hæc cogitatio subit? amor proprius, fons omnis mali, latè grassatur, & penè in omnia se insinuat; atque utinam interdum ex parte non inficeret vel res sanctissimas;

simas, vigilias, labores, afflictationes corporis, orationes, sacrorum munerum, nec non eleëmofynarum distributiones! utinam non etiam aliquando irreperet in suggestus, in sacra poenitentiae tribunalia, & in crebriorem mensæ Eucharisticæ frequentationem! atque ita fit, ut Dei gloria, quam unam spectare nos oportet, jam non priorem locum occupet, sed ponè subsequatur.

Qui sincerè Deum amat, is vel ad agenda, vel ad omittenda etiam Sanctissima opera, se solo obedientiae nutu regi sinit, atque omnia humana infra se ducit.

Deus neminem unquam fallit, nec quemquam deserit, nisi priùs ab illo deseratur. Vult quoque, & solus debet ante omnia amari. Nunquid id rationi consonum? *Ratione plenissimum est*, inquit S. Eucherius, (a)

(a) *De vera Sententia.*

te illum, in quo habeas omnia, amare præ omnibus.

Cætera in Deo, & propter Deum amanda sunt. Infelix est amor, qui non in Deo, sed aut in hominibus, aut in rebus perituris conquiescit.

Qui hominem amat, frendet, si ab eo quempiam alterum præ se diligere videat; qui verò rebus caducis immoderatè adhæret, irâ exardescit, atque invidiâ uritur, dum eas ab alio amari, & desiderari intelligit.

Solus Dei amor doloris, & sollicitudinis expers est: quisquis enim sincerè Deum diligit, is, cæteros quoque homines à Deo diligere, gaudet, utque hic vicissim ab iis diligatur, vehementer exoptat.

Quisquis habet amorem Dei, is cuncta possidet; amor verò pravus bonos mores hac in vita corrumpit, atque in altera horribiliter animam, & corpus cruciat.

CAPUT LXXXII.

Labor, qui Dei causâ non suscipitur, perditus est.

Bona opera præstare nequaquam sufficit, verùm necesse est, nos ea rectè exequi. Malum facilè se admiscet bono, in quod incumbimus.

Plurimi strenuè laborant, sed laboris mercedem nullam assequuntur; eò quòd eorum opera non nisi naturalia sint, quibus Cœlum promereri nemo potest.

Quemadmodum feris ad gressum pedibus est opus, avibus ad volatum alis, ita homini opus Divinâ gratiâ, sine qua finem, ad quem conditus est, consequi nequaquam potest; hoc fidei dogma est.

Ut homo, inquit *Divus Thomas*, (a) quolibet bono suo opere vitam adipiscatur æternam, duæ illi gratiæ sunt

(a) I. q. 109. Art. 9.

sunt omnino necessariæ : ac prima quidem est gratia Sanctificans, quæ illum à peccatis expiat, filiúmque Dei efficit; altera verò est gratia actualis, quæ bona est cogitatio, vel sancta illuminatio intellectûs, & pia affectio, vel sancta motio voluntatis.

Has gratias *S. Spiritus* animabus nostris infundit, easque *Jesus Christus* perfectissimâ vitâ, acerbissimâque sua morte nobis promeritus est.

Sed pauci earum habent rationem; innumeri verò in id unum toti incumbunt, ut se magnos faciant, & ad altiores provehant dignitates.

Magnus est, qui cuncta caduca despicit, ac pro nihilo habet, quique magno in Deum fertur amore. Aliud præter ipsum amare, damnosum est, atque periculosum *Minus, Domine, amat te, qui aliquid amat præter te, quod non amat propter te,* inquit *S. Augustinus.*

Uni-

Unicus dies, ferventer Dei causâ tranfactus, centum millibus dierum, quos explendis cupiditatibus tuis infumisti, longè præponderat. Tempus omne, quod amando Deo non impenditur, perditum est.

Finge, te in seram vesperam operi impigrè vacare, etiam in rebus, quæ per se bonæ sunt; quin imò te sudare aquam, & sanguinem; si labores illos tuos ad Deum non referas, nihil agis. Dives, & strenuus audies in ore hominum, sed, cheu! coram Deo pauper es, & miserabilis.

Quid tibi nunc prodest, pravis toties obsecutum fuisse propensionibus? quid rem quampiam fragilem deperisse?

Demens es, si posthac extra te pulchrum quid videre, re delectabili frui, suavem concentum audire, aut novum quid intelligere cupis, ubi

intra

intra te Deum habes, in quo omnis pulchritudo, jucunditas, suavitas, & semper aliquid novum ipsis etiam beatis Spiritibus est reperire. *Omnis mihi copia, quæ DEUS meus non est, egestas est*, exclamat S. August. (a)

Delectamenta, quæ à rebus creatis magnâ diligentiâ undique conquiris, tandem in amares, gemitus, animique angores desinent. *Vis habere gaudium sempiternum*, inquit S. Augustinus, *adhære illi, qui sempiternus est.*

Sola opera, quæ Dei amore impulsus præstas, tibi sub vitæ finem incredibilem afferent consolationem, spemque tuam mirificè roborabunt.

Honores, commoda, voluptates, opes, quibus modò abundas, ipsi quoque homines, quos inordinato amore prosequeris, & quibus placendi studiô interdum fortassis Deo dis-

(a) L. 13. Conf. c. 8.

plicuisti, te in morte deserent, & verissimum esse, comperies, quod Propheta *Jeremias* vaticinatus est: (b) *Vocavi amicos meos, & ipsi deceperunt me.*

Celebris olim mercator, (a) morti proximus, sic suos domesticos fertur affatus: *Dilectissimi mei! obsecro vos, ut hisce morbi molestiis me, tot periculis pro vobis perfunctum, excimatis: illis verò non sine copioso fletu respondentibus, nullum superesse remedio locum, ingemiscens exclamavit:*

O inanes hominum curæ! ô quantum rebus terrenis inest vanitatis! En, ego laboravi, & sudavi, vitamque, ne dicam, fortassis & animam oppignoravi, eamq; in discrimen adduxi, ut vos, charissima conjunx, ac liberi mei, locupletarem; jam verò

(b) *Thren. c. l. 4.*

(a) *A Lapide in hunc locum.*

hanc refero gratiam, quòd nusquam inveniam solatium, neque auxilium. O quantò meliùs salutem meam cõsuluissem, si labores meos impendissem Deo, omnèq; tempus insumpsissem religioso ejus cultui, conciliandisq; mihi in Cœlo amicis, quorum favorẽ, extrema necessitate pressus, opemque modò sentirem! O si ad breve tempus vitam producere mihi esset integrum, longè aliter illam instituerem!

Tu, quisquis es, luctuoso infelicissimi hujus hominis exemplo fac sapias, reliquòsque vitæ tuæ dies, & annos piè, hilaritèrque transigas.

Sola est animi tui, sensuumque perversa propensio, quæ dies, noctesque te exagitat: hanc refræna, ut hinc perfectam vitam degas.

Sensuum enim occasus, felicitatis exortus est.

CAPUT LXXXIII.

Deus solus quærendus est, ut quis fruatur animi pace.

IS ad perfectionem adipiscendam aptissimè comparatus est, qui internâ fruitur animi pace.

Hanc dæmon quibuscunque machinis evertere studet, haud ignarus, hominē, animæ pace destitutum, in discrimen adduci divinæ quoque gratiæ amittendæ, nisi cautè sibi advigilet. Aquæ turbida captandis piscibus aptissima est.

Causa, cur multi veram pacem nusquam inveniant, hæc est; quòd illam ibi quærant, ubi non est, nec illic quærant, ubi est.

Maximâ semper fruêris pace, si nec speres quidpiam, nec metuas; spes enim, & metus sævissimi sunt tortores, qui animum conquiescere nūquam sinunt: neq; unquam te turbabit aliorum

orum de te parva existimatio, si tibi ipsi prius vilis videaris; ideò enim nulli places, quòd tibi nimium places.

Præter Deum, nihil quære; ejus voluntati te totum subjice: solum time peccatum, ut perpetua in tranquillitate ætatem degas, & postmodum moriaris securus.

Semper itaque magna cum solitudine servanda animi pax est, non solum inter prospera, verum & adversa, interq; ariditates, inter ipsos quoque nævos, & peccata, dum in hæc erimus prolapsi, inter qualescunque demum tentationes, utut vehementes illæ sint, ac crebræ.

Tentationes, quibus impetimur, electionis nostræ ad gloriam signa sunt minimè obscura.

Dæmon non eos, qui sibi, sed qui Deo fideliter serviunt, impugnare consuevit, in hoc non dissimilis ca-

nibus, qui non domesticos, sed alienos duntaxat allatrant.

Cum Pater *Balthasar Alvarez*, Societatis Jesu, vir summâ virtute præditus, variis de salute angoribus premeretur, *S. Theresia* divinitus edocta est, illum tum nemini mortali-um Sanctimoniâ esse secundum. Ingens sanè solatium, è tentationibus, & latratibus dæmonis cognosci posse, nos esse de numero filiorum Dei.

Si quando in peccatum incidimus, nunquam idcirco animum despondere nos oportebit, crebros lapsus nostros plus æquo exaggerando, nostrâque in corrigendis vitiis socordiam nimium inculando.

Hæc cò duntaxat vergunt, ut morbus ingravescat, animus deprimatur, nec non virtutis studium intepe-
 scat.

Animi inquietudo voluntatis ro-
 bur minuit, & quasi enervat, & velut

in quamdam emendationis desperationem nos præcipitat, intellectum obnubilat, iudicium pervertit, nec solum interiorem, verum etiam exteriorem homini plurimum officit, adeo, ut reddatur ineptus, qui divinis illustrationibus imbuatur, quique cætera, quæ præ manibus habet, bene peragat. Nam, ut rectè Tullius; *Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum.*

Qui culpam admisit, is animo imperterrito se ad Deum convertere debet, & fateri, millies amplius, & gravius se fuisse lapsurum, nisi ejusdem gratiâ fuisset suffultus. Debet insuper, elicto dolore, conceptoque emendationis proposito, veniam submissè precari.

Hoc unum cum sincerâ mortiferorum omnium peccatorum manifestatione exigit Deus; præterea nihil.

Qui, his ritè peractis, adhuc anxie disquirit, an cuncta patefecerit, an sufficientem habuerit dolorem, an omnium noxarum veniam sit consecutus, is rem agit, quæ Deo non potest non displicere.

Quidquid tollit animi pacem, vel à dæmone, vel à depravata natura nostra proficiscitur, non autem à Deo; nam, ut rectè Propheta Regius: *Factus est in pace locus ejus. Pro nulla re mundi turbari debet homo,* inquit Gerardus Magnus.

Animi perturbatio ex immoderato sui amore ducit originem. Si nil præter Deum quæreremus, perpetuâ pace, & felicitate frueremur; siquidem in ipso reperire est, quidquid optabiliter possideri potest. *Væ animæ audaci,* exclamat S. August. (a) *quæ speravit, si à te recessisset, se aliquid melius habituram.*

(a) L. 6. Cap. 16.

Deus est summa felicitas; reliqua
mera vanitas.

C A P U T LXXXIV.

*Deum amare, eique perfecte servire,
est velle, quod Deus vult.*

DEI gloria in eo consistit, quòd
ejus voluntas fiat per res crea-
tas; at potissimum per eas, quæ libe-
ro arbitrio sunt præditæ.

Unde fit, ut plus honoris in illum
redundet ex unico amoris, vel ado-
rationis actu, quàm ex omni stella-
rum splendore, Cœlorum motibus,
elementorum operationibus, atque
adeò, quàm ex ipsis, quadam ratio-
ne, obsequiis, quæ ab Angelis, ac
Beatis ei deferuntur; eò quòd hos
necessitas ad illa impellat, libertas
verò hominibus, ejusmodi virtutum
exercitationes aut omittendi, aut
producendi, aut omnino contrarias
efficiendi, tribuat potestatem. *Volun-*

tariè sacrificabo tibi, inquit David.

Nunquã opera nostra quidquam merentur, nisi divinæ voluntati sint conformia, adeò, ut cum *Davide* oves pascere, Deo sic volente, incredibiliter gloriosius, atque utilius sit, quàm, eo nolente, cum *Saule* offerre victimas.

Minima, & vilissima opera, cum Dei voluntate conjuncta, mirum dictu, quantum resplendeant; maxima autem, & præstantissima, si ejus voluntati repugnent, in despectissima degenerent.

Gloriosa res est, insigni scientia pollere, prolixis vacare precationibus, in afflictationibus corporis esse assiduum, laudabiliter ad populum dicere, nec non cum proximo aptè versari; sed scientias sibi comparare, precari, cibo se abstinere, pro cõcione cum plausu dicere, comiter, & benigne

nignè cum aliis agere contra voluntatem Dei, nullo loco habendum est.

Ex aduerso omnis scientiæ esse ignarum, totos dies domi obsidere, ibidémq; arenarum inire numerum, aut aquam de vase in vas iteratò transfundere, haud dubiè abjectissimum est; sed isthæc agere divinæ voluntatis impulsu fructuosissimum est, ac gloriosissimum.

Sanctissimus est is, non qui prolixis precibus insilit, aut crebris, & asperis ciliciis, aliisque duris afflictationibus corpus extenuat, sed, qui Dei voluntati accuratissimè paret.

Temere igitur agunt, qui ex consuetudine, vel naturæ instinctu scribunt, legunt, studiis vacant, domo exeunt, cum hominibus versantur, comedunt, bibunt, dormiunt; neque tamen acie mentis dispiciunt, utrùm cuncta hæc cum divino placi-

to consentiant: nunquid hoc omni vituperatione dignum? Seriùs, ocyùs conscientia illis improperebit, hac, illáve in re te ipsum, non verò Deum quæsivisti; idcirco timendum est, ne is tibi dicat: Proripe te hinc; non novi te; mercedem recepisti.

Nihil in terris suavius est, quàm amare Deum, perfectúmque ei exhibere cultum; reliqua nō nisi vana sunt, & dolo plena, atque adeò conjuncta cum manifesto salutis amittendæ periculo.

Is Deum amat, qui vult, quod vult Deus, quíq; propriæ voluntati prorsus renuntiat, adeò, ut, licèt Deus ei copiam faceret, nunquam tamen domicilium, munus, aut quid hujusmodi pro arbitratu suo vellet eligere.

Deus optioni *S. Francisci Borgiæ* vitam *Eleonoræ* uxoris permiserat: ille autem, propriam veritus volūtatem,

Deum obsecravit, ut de omnibus pro sua voluntate decernere dignaretur.

JESUS S. Gertrudem sic olim fertur allocutus. *Offero tibi hac manu sanitatem, morbum alterâ; elige filia, quod lubet: illa verò hunc favorem admittere detrectans, humi prostrata, junctis manibus ita eum precabatur. Rogo te, Domine, ne voluntatis meæ ullam, tuæ verò solius habeas rationem. Tuum est mihi significare, quid tibi potissimum placeat.*

Respõsum hoc ad eò CHRISTO fuit acceptum, ut illi dixerit. *Qui desiderat, ut ego frequenter in cor suum descendam, eum oportet clavem voluntatis suæ mihi tradere, nec illam unquam repetere.* Quibus ex verbis S. Gertrudis tantum cepit fructum, ut exinde quotidie trecenties sexagesies ter iteraverit brevem hanc

precationem: *Non mea voluntas fiat, ô Domine, sed tua.*

Doce me, Domine, facere voluntatem tuam, inquit David, (a) Haud ignarus, voluntatem nostram omnium malorum, & vitiorum esse radicem.

PROSECUTIO.

Qui perfectus est, mundo mortuus est. *Mortui estis, vita vestra est abscondita cum CHRISTO in Deo*, inquit S. Paulus, ad quosdam perfectos scribens Christianos.

Quemadmodum mortui sensus omnis expertes sunt, licet illis offerantur cunctæ universorum Regum Coronæ, aut quamvis eorum corpora in fimeta abjiciantur, membra-
tim dissecentur; sic homo perfectus neque ob honores, & opes gaudio exilit, neque ob contemptum, & molestias mœrore deprimitur.

(a) *Psalm. 142.*

Finge, illi obvenire durissima quævis ; sensu caret, non in inferiori parte (quam Deus modò suavius, modò durius tractat ad majus meritorum incrementum) sed in superiori, seu in penetralibus animæ, ubi in solo Deo conquiescit.

Si qua ex re videt honorem in Deum redundare, gaudio gestit, quamvis sic omnium aliarum rerum fieret jactura. Nihil ipsum dolore afficit, nisi peccatum, & quidquid Deo displicet.

Is igitur Deum amat, rectèq; colit, qui vult id, quod vult Deus, qui se exspoliatur cunctis aliis desideriis, etiam sanctissimis, *verbi gratiâ*, habendi plura ad obtinendam perfectionem auxilia.

Quidam volunt Sanctitatem adipisci, magna, eximiâque opera præstando ; DEUS autem non nisi per

multas molestias vult illos eò perducere.

Tota Gallia credebat, Ludovicum Regem expugnatione terræ Sanctæ sanctitatem assequi debere; sed illum Deus ad ejus culmen evexit, non per victorias illic reportatas, sed per carceres, & dolores, quos ibidem patientissimè toleravit.

Alii comparare sibi Sanctitatem volunt eleëmofynis erogandis, eumque in finem divitias appetunt; Deus verò illorum amantissimus, infinitâ suâ sapientiâ præcognoscens, opes illis esse obfuturas, per inopiam eos vult Sanctimoniâ donare.

O quot modò pauperes in Cælo de ejusmodi salutis remedio gratias Deo agunt! quot autem divites apud inferos opes execrantur, quæ damnationis fuere causa!

Opum possessio admodum dura est,
gra-

graves secum adfert molestias, & plures occupationes, vehementesque tentationes, & tam unæ, quàm alteræ magno nobis sunt impedimento: molestæ enim occupationes animũ distrahunt; tentationes verò à divino cultu sæpenumero nos abstrahunt, & ad peccatum impellunt.

Cui nihil est, quod amittat, is vivit securus. Quemadmodũ optabilius est, firma uti valetudine in vili, angustòq; tuguriolo, quàm in ampla, & magnifica domo, atque in molli lecto ægrum decumbere; sic & multò fatius est, in paupertate vitam securam degere, quàm multos inter angores immensis abundare divitijs.

Sapientis est, Deo se totum committere; rectiùs ipse novit, quàm nos, quid ad suam gloriam, nostramque salutem conducat.

Cruces à Deo submissas majori affectu

fectu exotculari, amplectique par est, quàm illas, quas nos ipsi quærimus; hæ namque non semper à Deo proficiscuntur: amor proprius non raro colludit; iuvat videri; & gaudeamus, nos placere conscientia nostræ moderatoribus, aliisque, quibus has notas fieri oportet.

Amor sui innumeros detrusit ad inferos; facit hic, ne opera nostra recta sint: etenim ex nullo bono opere in Deum gloria redundat, nisi illud cū divina congruat voluntate.

Præstat, non appetere, quod non habes, quàm habere, quod appetis. Qui vult, quod vult Deus, is habet omnia.

Deus unūquemq; vult fieri salvum; quis hoc ausit diffiteri? attamen non omnes ad parem, aut certè sumum vocat perfectionis gradum.

Huic rei seriò invigilare oportet

eos, qui sacris tribunalibus præsent; falli enim possunt, dum omnes suæ curæ commissos, quibus idem tempus, eadēque suppetunt adminicula, ex propria animi propensione pari modo regunt, neq; attentè considerant, qua via Deus illos ducere decrevit. Unde fit, ut eorum nonnulli assidua inquietudine, atq; angore, quasi extra centrum positi, vitā degant, neq; illuc, ubi vult Deus, conquiescant.

Deus ab unoquoque eadem nequaquam requirit studia : prolixæ preces, multa, ac frequens à cibis abstinence, aliæve corporis afflictationes, quæ huic profunt, alteri quādoque non parū obsunt.

Sincerus in Deum amor nihil vel supra, vel præter divinam voluntatem molitur, sed ex Dei placito cuncta peragit.

Satius est, multoque securius, viâ
vora-

voraginibus refertâ per plurima æternæ salutis amittendæ pericula incedere, si Deus ita velit, & nobis sit comes, quàm, contra ejus voluntem, commodum, facilémque tenere tramitem.

Semita etiam plana gravioris lapsûs nonnunquam fuit occasio: nemo autem labi, aut aberrare potest, qui Deum ducem nactus est; nam, ut ait Christus Servator noster:

Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.

PIA PRECATIO

Ad Spiritum S. omnis veritatis, & Sanctitatis fontem,

Pro fructu expensarum harum Veritatum.

Veni, Sancte Spiritus! effice, quæso, ut hæc Veritates altè in animum meum descendant, eúmque tam vehementer inflamment, ut nullam, nisi de colenda virtute, cogitationem admittam, ut sic moriens gaudio exultem, quòd te solum in terris ante omnia dilexerim.

INDEX CAPITUM.

1. Cap.	DE Tempore. pag.	7.
2. Cap.	Amentes sunt, qui pretiosissimo tempore non bene utuntur.	12.
3. Cap.	Tempus breve est, & cuncta trans-
eunt.	16.
4. Cap.	Non omnes, qui senes sunt, vivere
diu, & quo pacto tanta temporis jactura
resarciri valeat.	20.
5. Cap.	Qualis vita, talis mors.	25.
6. Cap.	Utrum expediat citò mori, aut diu
vivere	29.
7. Cap.	De fine, ad quẽ homo est conditus.	33.
8. Cap.	Plurimi salutem animæ suæ negligunt	36.
9. Cap.	Nunquam licet in procuranda salu-
te langvescere.	38.
10. Cap.	Cum tremore operanda est salus.	41.
11. Cap.	De Prædestinatione.	47.
12. Cap.	Prædestinatio etiam à nobis pendet.	53.
13. Cap.	De respectu humano.	56.
14. Cap.	Non est, quod erubescamus, Chri-
stam imitari.	60.
15. Cap.	De Adversitate.	65.
16. Cap.	Nostra peccata graviores merentur
penas, quàm quas hic patimur.	71.
17. Cap.	Inter adversa, & peccandi occasi-
ones perspicuum fit, quanta unusquisque
virtute polleat.	74.
18. Cap.	Nostra voluntas conformis esse de-
bet	78.

INDEX CAPITUM.

- bet Divinae voluntati in morbis, atque
in quibuscunque aliis rebus adversis. 78.
19. Cap. Quævis adversitas de manu Domini
est accipienda cum gratiarum actione. 87.
20. Cap. Ut patienter adversa toleremus, in
Jesum Christum oculos conijciamus, oportet.
69.
21. Cap. De Avaritia, & Eleëmofynis. 102.
22. Cap. Præstat dare Eleëmofynas, quàm lo-
cupletare hæredes. 108.
23. Cap. Quàm temerè agant, qui Consan-
guineos ditare student. 112.
24. Cap. De amore solitudinis, & vitiis in
conversatione. 116.
25. Cap. De dilectione proximi. 122.
26. Cap. De superbia. 137.
27. Cap. De Humilitate. 142.
28. Cap. De Peccato. 144.
29. Cap. Quo animi sensu esse nos oportet,
quando per peccatum Deum amisimus. 147.
30. Cap. Vitanda sunt omnia peccata mortis-
fera: quanto Deus illa persequatur odio,
pæna declarant. 150.
31. Cap. Quàm periculosum sit vitæ suæ emen-
dationem de die in diem differre. 154.
32. Cap. De iis, qui in tempus morbi emen-
dationem vitæ differunt. 158.
33. Cap. Ne ad horam quidem differenda est
vitæ emendatio. 163.
34. Cap. De peccato reprobationis. 167.
35. Cap.

INDEX CAPITUM.

35. Cap. De peccato veniali.	172.
36. Cap. Meditatio Passionis Christi retrahit nos à peccato.	174.
37. Cap. De Satisfactione.	178.
38. Cap. De Sacramento Penitentiae.	182.
39. Cap. Quantum sit malum præ pudore peccata subtrahere.	184.
40. Cap. Aliæ rationes, cur in Confessione peccata declarare neminem pudere debeat.	187.
41. Cap. De Conscientia.	190.
42. Cap. Mala conscientia ingens tormentum est.	193.
43. Cap. Mala conscientia nos pavidos reddit.	195.
44. Cap. Directio conscientiae ex mente Theologorum.	197.
45. Cap. Directio conscientiae ex mente Theologorum in solatium scrupulosorum.	201.
46. Cap. De morte.	205.
47. Cap. Ars bene moriendi cunctis artibus est præferenda.	208.
48. Cap. Discendum est bene mori; quia non nisi semel morimur.	211.
49. Cap. Semper paratos nos esse oportet ad bene moriendum.	214.
50. Cap. In morte graviter dolemus, quòd non melius vixerimus.	216.
51. Cap. Boni, instante morte, latantur, contristantur mali.	229.
52. Cap. In quo sita sit bona mors.	223.

INDEX CAPITUM.

53. Cap. *Præstat, Sacrificia Missæ fieri ante, quam post mortem.* 226.
54. Cap. *De extrema Unctione.* 229.
55. Cap. *Extremâ Unctione nos muniri par est, dum sumus rationis compotes.* 233.
56. Cap. *De supremo Judicio.* 236.
57. Cap. *De confusione, & pœna damnatorum in Judicio.* 339.
58. Cap. *De Inferno.* 242.
59. Cap. *De pœnis Inferorum.* 244.
60. Cap. *Ce aliis Inferorum pœnis.* 246.
61. Cap. *De aternitate pœnarum apud inferos.* 249.
62. Cap. *De Cælo.* 252.
63. Cap. *Opera bona etiam exigua in Cælo remunerantur.* 255.
64. Cap. *De animæ dignitate.* 258.
65. Cap. *Anima sollicitè conservanda est.* 260.
66. Cap. *Multi animam suam parvi faciunt.* 262.
67. Cap. *De Zelo Animarum.* 265.
68. Cap. *Quis modus animas lucrandi.* 269.
69. Cap. *Bonis exemplis lucratur animas.* 272.
70. Cap. *Quo insuper modo animas lucrari possumus.* 274.
71. Cap. *Orandum est, ut Dei nomen Sanctificetur.* 278.
72. Cap. *Allaborandum, ut idonei operarii mittantur in vineam Domini.* 282.
30. Cap.

INDEX CAPITUM.

73. Cap. Eodem opere peccatoribus, & fidelium Defunctorum animabus opitulari possumus.	286.
74. Cap. De Perfectione.	290.
75. Cap. Studium perfectionis cæteris omnibus anteponendum.	301.
76. Cap. Tempus profectui in virtute obicem ponit.	303.
77. Cap. Gratia, qua profecti evadere possumus, à plurimis negligitur.	306.
78. Cap. De Fide.	309.
79. Cap. De Spe.	312.
80. Cap. De Charitate.	321.
81. Cap. Pauci sincerè Deum diligunt.	327.
82. Cap. Labor, qui Dei causà non suscipitur, perditus est.	332.
83. Cap. Deus solus quærendus est, ut quis fruatur animi pace.	338.
84. Cap. Deum amare, eique profectè servire, est velle quod Deus vult.	343.

NB.

Corrige sequentia ; & erit Liber omnium, saltem notabilioris, erroris expers.

P. 8. 9. 21. ponantur supèrne hi ipsi numeri, locò erroneorum : 18. 19. 23.

P. 17. v. 2. locò, voluptas, corrige : voluptates.

P. 23. v. 4. locò, æquissimi, corr : æquissimæ.

P. 27. v. 3. locò, Hic, corr : Hinc.

P. 156. v. 3. locò, dignitatem, corr : dignitatum.

P. 144. v. 17. locò, probi, corr : reprobi.

P. 281. locò, igne, corr : in igne.

BREVIS TRACTATUS,

De Dilectione inimicorum.

Sive

Efficacissima ad eam adhortatio,
scripta ad Christianum amicum; uti-
lis etiam iis, qui non gerunt inimi-
citas.

A Mice mi, paucis abhinc die-
bus renunciatum mihi est, e-
normem tibi illatam esse in-
juriam, atque ideò inimicitias te fo-
vere, gravemque spirare vindictam,
& omnem deinceps inimico tuo te vel-
le denegare amorem. Equidem, pro
eo, quanti te facio, magna tui com-
miseratione moveor; quòd miser sis,
sive corpus, sive animam spectes. Hinc
me impulit tui charitas, ut ponam ti-
bi ob oculos efficacia quaedam argumen-
ta, quibus, uti confido, animus tuus
exacerbatus mitigabitur, & ad pacem
ineundam excitabitur, atque inflams-
mabitur.

Primò itaque docebo te, quàm sit
rati-

A

rationi consonum, inimicos suos diligere. Secundò, quàm utile. Terziò, quàm facile. Quartò, quàm necessarium. Quintò, ut dilectio tua digna sit meritò, demonstrabo, inimicos diligendos esse propter DEUM. Ad extremum, ubi concludero, armabo te contra quascunque injurias, quibus forsitan adhuc aliquando labentibus annis afficiendus esses: verumtamen audi prius præceptum, quòd & mihi, & tibi, ceterisque mortalibus datum est.

Ego autem, inquit Christus, (a) dico vobis, diligite inimicos vestros. Quasi diceret: Præcepit vobis olim DEUS, ut diligeretis proximum: ego autem dico; proximi nomine intelligi inimicos quoque; nec solùm dico, & declaro, sed eadem auctoritate præcipio, ut diligatis inimicos vestros; non quòd velim, ut diligatis inimicitiam, & malam voluntatem, quam contra vos gerunt; sed ut propter inimicitiam, malamque voluntatem non desinatis, illi ho-

(a) Matth. 5.

mini, qui proximus vester est, bene velle.

Hoc est praeceptum, quod nobis datum est de diligendis inimicis nostris: intellige modò, quàm rationi sit consonum, inimicos diligere.

§. I.

Rationi consonum est inimicos diligere.

HOc ipsum addiscere poteris ex iis, quæ mox subjungam.

Primò. Multa sunt, quæ inimicū tuum amabilem reddunt. In eo est humana natura; sunt & in eo non pauca, quæ naturalia, quæ supernaturalia bona, aliæque, quæ industriâ suâ acquisivit: cuncta hæc faciunt illum amore dignum.

Inficiari nequeo, in eo quoquè esse pravam voluntatem, nec non inimicitias, quas contra te fovet; at majora profectò, & plura in eo sunt bona, quàm hoc malum; illorūque **DEUS** est auctor, hujus verò ipse ho-

mo: æquum igitur est, te propter id, quod minus est, non habere odio tam multa scilicet bona, donave, quibus ornatus existit: plúsque momenti apud te habere debent ea, quæ amoris, quàm quæ sunt odii causa.

Quemadmodum enim corporis infirmitas matris in filium amorem non imminuit, ita nec inimicitia minuere, aut extinguere debet amorem in proximum, qui Christi membrum est nõ secus, ac tu, qui quæ antehac te dilexit, tibi quæ forsitan beneficia præstitit, & alia fortè posthac præstiturus est. Si quidpiã odisse vis, odio habe ejus malitiam, eamque execrare; sed serua hominem incolumem, eumque amore prosequere.

Secundò. Dilectio inimicorum sic tibi præcipitur, ut iis vicissim præcipiatur dilectio tui; commune etenim præceptum est, & ad omnes omnino homines spectat. *Diligite*, inquit Christus, *inimicos vestros*: & rursus; *Dimittite.*

DEUS, ut patet, non tibi soli præcepit

cepit, ut tuis inimicis ignoscas, sed omnibus quoque aliis, quos injuriâ quondam affecisti, severissimè mādavit, ut tibi vicissim ignoscant. Jam verò, quis non lubens uni, alterive ignoscat, ubi cæteri omnes injurias sibi ipsis illatas ei condonare tenentur? Cùm igitur inimicus tuus amorem, atque injuriarum condonationem tibi debeat, rationi planè consentanum est, & illum à te diligere, injuriâsque tibi illatas illi condonari.

Tertiò. Fac, inimicum tuum, inurendo tibi contumeliam, enormem perpetrâsse se noxam: jam illius fortè seriò eum pœnituit, adeoque est in amore apud DEUM; tu verò, qui inimicitias, vindictæque sumendæ desiderium fovēs, totus DEO displices; non est igitur æquum, te odisse hominem, quem DEUS præ te diligit.

Quartò. Si quis te rogaret: an optas, ut DEUS inimicos suos odio prosequatur, eosque severè puniat? an verò mavis, illis à DEO ignosci,

eosque diligere? haud dubie responderes: postremum malim; etenim male nobiscum ageretur, & vae misero mihi, qui innumeris prope peccatis DEUM irritavi, si ea condonare, suosque inimicos diligere nollet.

Cum igitur longè præoptes, ut DEUS prævaricatoribus; infestissimis suis hostibus, ignoscat, eosque diligat, æquissimum est, te quoque inimico tuo injurias, quibus te exagitavit, condonare, eumque amore prosequi.

Quintò. DEUS, ejusque sanctissima voluntas plus momenti apud nos habere debet, ut diligamus inimicum, eumque in gratiam recipiamus, quam quævis alia causa inferior: sed frequenter inimicos in gratiam recipimus ob aliquod officium, quod nobis præstant, vel ob matrimonii vinculum, quod supervenit cum una ex consanguineis nostris, vel quia sibi ignosci petunt, vel ob alicujus amici deprecationem. Si igitur hæc inferiora tantum apud nos valeant, rationi planè

consentaneum est, oportere, plus efficere DEUM, ejusque voluntatem, propter quam inimici diligendi sunt. Hoc, velim, altè in animū demittas,

Ephestion, & Craterus Alexandro
 Regi ambo erant intimi; at non mediocris illos urebat æmulatio (alter enim præ altero cupiebat amari) hinc inimicitiae, quas studiosè unumquemque celabant; donec negotiorum causâ ambos pariter in Indias proficisci oportuit: tum enim eorum odium tam diu compressum, & tacitum, erupit in actum, atque adeò acriter exarserunt, ut fanda, & nefanda alter alteri exprobraverit: à contumeliis ventum est ad acinaces, altèrque alterum haud dubiè trucidâisset, nisi à circumstantibus ambo fuissent inhibiti.

Rex quoque, ingenti accitus clamore, superveniens, adeò acerbè illos perstrinxit, ut jusserit eos inire sælus jurejurando confirmatum, quòd post-hac inter se essent amaturi, adjunxitque, ambos adjudicaturum se mortì,

si quando verbis, aut gladiis se mutuò rursus impeterent, aut certè eorum alterum, qui rixarum, aut pugnae fuisset auctor.

Hæc Regis verba horum nobilium animis tam altè insederunt, ut ex eodie vixerint inter se conjunctissimi.

Si itaque authoritas Regis, quinonisi homo erat, tantum valuit ad pacandos binos illos nobiles, adeò inter se dissidentes, ut omnis spes concordiaè ipsis præclusa videretur, quantum momenti, necesse est, habeat auctoritas DEI, Regis regum, nec non reverentia ei debita, ad mitigandos nostros animos, qui diu, nocturne vindictam spirant? porrò, quid Reges memoro? natura quippe nos docet, non exiguam testificationem honoris adversus eos esse adhibendam: haud igitur illis mihi opus est: firmiori utar argumento, quod experientia quotidiana comprobatur.

Senator quispiam, aut quis alius, mediocris etiam notæ, atque aucto-

ritatis vir, unum aliquem vindictam spirantem his adortur verbis. Quid audio de te, hæc ut ita sint? intelligo enim, inimicitias te fovere adversus tuum vicinum; neque te, salutatum velle eum resalutare, neque dignari alloquio; quin imò gravem in eum te meditari ultionem. Audi, quid tibi dicam. Cave, ultra hunc diem differas: curavi huc acceriri vicinum tuum: operian tū illum; continuo hinc aderit: hodie cum eo inibis pacem; jubebo, proni vinum; inter vos propinabitis, atque in mutuos ruetis amplexus: neque, si lapis, tergiversare; non enim, te fugit, quo loco apud me, & quanto mihi in amore semper fueris; numquid, quibuscunque potui rebus, tibi præstò fui, operâ, consilio? quid? quòd ne pecuniâ quidem tibi unquâ denegavi.

Quapropter, si pacem inire recusas, scito, fore, ut amicitiam meam excidas: ut beneficium tibi nuper præstitum adimam, ut munus, quod modo va-

cat, & cujus collatio in mea est potestate, tibi non conferam, ut ad conjugium fat opulentum, quod, me deprecatore, te obtenturum speras, nequaquam te promoveam; denique tibi polliceor, effecturum me, ut nō pauci tuā officinam frequētare desināt.

His ille auditis, licet sub initium varia opponat, paulatim se flecti sinit, & tandem, multis adhuc verbis ultro, citroque habitis, contrahit, ac demittit animum, cyathūque in manus accipit, & propinat inimico suo, in ejusque ruit amplexus, itaque eum deinceps diligit, ut amicum. Factū bene; laudo. At animum, quæso, adverte ad id, quod modò dicturus sum.

DEUS, qui infinita pollet dignitate, atque auctoritate, quique nos ante omne ævum dilexit, nos monet, atque ait: *Diligite inimicos vestros: nec non ultrà, & acrius nos urget: Dimittite: quōd si non dimiseritis, meā haud dubiè excidetis amicitia: vobis occludam cœlum, & in sempiternas*
flam.

flammas vos præcipites dabo. Nos tamen, his nequaquam perterriti, inimicis ignoscere, eosque diligere volumus. Quid tibi videtur? numquid id rectæ rationi repugnat?

Iis, qui insano formosæ cujusdam puellæ amore capti sunt, sæpe graves contumeliæ, non ab ea duntaxat, sed & ab aliis rivalibus Inuruntur, quas hi ejus amore non gravatè ferunt, atque ex animo condonant: & minus in nobis efficiet amor DEI, cui innumeris nominibus obstricti sumus, quam amor infirmi, & imbecili corporis, ut injuriarum, ab inimicis illatarum, memoriam omnem deponamus?

Inimus pacem (ut supra meminî) propter mediocrem auctoritatem hominis, nos ad eam adhortatis, minitantisque, nâ fiat, leve malum, & minimè diuturnum: rationi itaque profus consonum est, te deinceps cum inimico tuo vivere conjunctissimè, propter DEI non suadentis, sed, propositâ aternæ damnationis pœnâ, illud te-

varè præcipientis, infinitâ auctoritatè.

Quid? quòd leves, & vix ullius momenti rationes, ut suprà etiam meminì, non rarò nos impellant ad infestissimorum nostrorum hostium dilectionem: æquissimum igitur est, DEUM, ipsissimam rationem, omniumque humanarum rationum originem, qui tibi apertè mandat, ut inimico tuo ignoscas, eumque diligas, plus apud te valere.

Sextò. Inimicus tuus est etiam inimicus DEI: cùm enim tibi inferret injuriam, eum quoque, ejus violans præceptum, affecit injuriâ, & quidè longè atrocissimâ; nihilominùs DEUS illum amat non secùs, ac cæteros inimicos suos, à quibus multò plura. & majora passus est, quàm tu ab inimico tuo perpeffus fuisti, aut unquâ patieris.

Præterea, inimicos DEI innumeros reperire est: tot ævis labentibus erecta fuère falsorum deorum delubra in veri Numinis contemptum: quid? quòd quovis loco, & momento gravissimis

offendatur sceleribus: tui autem inimici admodum rari sunt; non nisi unus tibi est, ut famâ accepi, & non nisi semel, aut bis tibi i damnum intulit.

Accedit: inimicos DEI esse viles, & abjectos, merumque nihil, si ad eum comparentur; tuus vero inimicus humanâ naturâ præditus est, non secus, actu, adeoque de se æquè dignus, quin imò te fortè melior, & genere nobilior est.

Sileo, inimicos DEI innumera ab ejus munifica manu accepisse beneficia (quis autem neget, longè difficiliorem reddi amorem inimicorum, quos multis prius, quàm nobis infestis esset, officiis persecuti fuimus) tuus autem inimicus non nisi uno, aut altero à te affectus fuit beneficio, aut fortè nullo.

Si igitur DEUS, te infinitè major, & excellentior, inimicos suos diligit, qui tam multi, tam viles, & abjecti sunt, & à quibus, post plurima etiam beneficia iis præstita, ad iram toties fuit provocatus; rationi planè consentaneum est, à te quoque inimicum

tuam diligere, qui non nisi unicus est, & æquè dignus, ac tu, & qui unâ tantùm, alterave vice te offendit, cuique nihil obsequii antea præstitit, aut certè admodum parùm.

At, inquires, DEUS amat inimicos suos, postquam illos peccatorum pœnituit, illorùmque supplices petivere veniam; meus verò culpam nequaquam est deprecatus. Hæc excusatio, crede mihi, nullius est momenti: quin vim argumenti mei auget; nam, si ipse culpam non deprecetur, DEUS illam pro eo deprecatur; imò severè tibi mandat, ut illam ei condones: rationi itaque consonum est, plus apud te ponderis habere mandatum DEI, ejusque deprecationem, quam pro eo facit, quàm, si tuusmet inimicus, veniam petiturus, genibus tuis accideret.

Hæc si necdum te moveant, validiori utor argumento. DEUS nutrit inimicos suos, licèt nullam etiamnum rogaverint veniam: sicut, solem, lunam

nam, stellas iis collucere; finit quoque ventos spirare, uvas, aliósq; terræ fructus maturefcere in commodum, & delectationem plurimorum improborum, & rebellium, iisque multa alia confert beneficia, qui petire, ac fulmine percuti toties sūt promeriti.

Quia, quod majus est, & animum tuum flectere, & permovere omnino debet, DEUS his suis inimicis, & tibi pariter, poenitendi, nec non vitæ pravae corrigendæ tempus largitur, suisque donis coelestibus illos, teque excitat, & prior ad osculum pacis invitât. *Cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est, inquit S. Paulus.*

Mortuus? animam suam pro nobis posuit? & tu inimico tuo negas alloquium, & domûs tuæ frequentationem, omnémque ei amicitiam renūtiâs; quin, si in tua id foret potestate, fortunas ejus everteres, eúmque ad internecionem deleres; &, quamvis supplex genibus tuis advolvèretur,

cul-

culpam deprecaturus, forsitan ne tum quidem illam ei condonares. Quis hunc agendi modum probet? quis asserere audeat, cum ratione illum consentire?

Cuncta hæc demonstrant, rationi planè consonum esse, inimicum tuum à te diligi debere: auctori porò, quam sit utile.

§. II.

Utile est inimicos diligere.

QUàm hoc sit manifestum, perspicies ex iis, quæ mox dicturus sum.

Primò. Dilectio inimicorum facilem reddit observationem præcepti oris DEI. *Qui diligit proximum, legem implevit*, inquit *S. Paulus*.

Contrà, ex odio inimicorum magna oritur prævaricatio: ubi verò hi diliguntur, ibi nec homicidia, nec rixæ, nec furta, nec contumeliæ, nec detractiones committi solent, nec alia hujusmodi peccata, quæ nemo perpetrât adversùs eos, quos amore prosequi-

sequitur; nam, ut ait Apostolus, *Charitas patiens est, benigna est, non agit perperam.*

Secundò. Dilectio inimicorum præstat nos immunes à multis molestiis, magnisque animi perturbationibus, quas odium secum trahit. Si enim in vindictam erumpas, & grave in imico tuo damnum inferas, quis non videt, te manifesto exponi periculo, ne & tu, aut in fama, aut in corpore, aut in bonis fortunæ, seriùs, ocyùs, graviter lædaris? experientiâ quippe non rarò comperum est, eos, qui vindictam sumpserunt, postmodum vel crudeliter trucidatos, vel aliud grave damnum fuisse passos.

Quòd si modò vindictâ supersedeas, desiderium autem ultionis sumendæ in animo assiduè foveas, quis ignorat, continuis te premi curis, vitâmq; ducere acerbissimis exagitationibus, & mœroribus refertam? omnique te (sive inimicus tuus tibi fiat obvius, sive de eo cogites) destitui solatio?

Deumque jure merito tibi exprobrare posse cum S. Augustino: (a) *Quis es aceto; ubi vitæ, mel potestis?*

Plus dicam? diu, nocturne injuria tibi illata tuo obversatur animo, hisque, aut similibus te torquet cogitationibus: quando, & quo modo vindictam tandem sumam? nolo differre ultra crastinum; eò me conferam, ibi inimicum operiar, hoc ei in os objiciam, illo malo inaudito, atque inusitato eum afficiam: at non ita; tutus nequaquam forem, evidentique me exponerem periculo incidendi in manus judicum; aliter adornanda sunt omnia. Miseram hanc esse vitam, quis non videt? Cunctis his molestiis, & angoribus te liberat inimicorum dilectio.

Tertiè. Inimicorum odio deperditur amicorù amor: cum enim mundus innumeris vitiis scateat, si non nisi amicos diligere velimus, vix erit invenire, quos amemus: ecquod enim

(a) *Hòm. 37. inter 50.*

diei momentum est, quo non aliquid reprehensione dignum committatur?

Hodie hic illum offendit, cras ille istum: cum omnibus, si potes, hominibus verberis; seriùs, ocyùs aliquid, quod tibi displicebit, illos dicturos, aut facturos esse, certò certius deprehendes; ita & tu, quantumvis magnâ virtute præditus sis, seriùs, ocyùs aliquid es dicturus, aut facturus, quod illos offendet.

Si itaque nec acerbum quidem verbum æquo, moderatòque animo tolerare velimus, necesse est, omnes omnino homines à nobis odio haberi, nòsque contra eos inimicitias gerere; nam seriùs, ocyùs contingat, ut eorum consuetudine utamur, aliquid dicturi, vel facturi sunt, quo ad iram provocemur: ita quoque necesse erit, ab omnibus omnino hominibus nos odio haberi, ab iisque adversùs nos inimicitias geri; quia seriùs, ocyùs aliquid dicemus, vel faciemus, quòd illis bilem moveat. Amor igitur ini-

mico-

micorum factam, tectam, ut ajunt, conservat dilectionem amicorum.

Quartò. Dilectio inimicorum longè faciliùs, atque efficaciùs sopit, aut extingvit inimicitias, quàm Odium, & vindicta, quibus potiùs augmentur; qui enim sanguinariam exigit ultionem, is inimicum suum irritat, eumque pejorem, acerbiorum, & ferociorem reddit, atque ejus in se rabiem vehementer concitat.

Contrà verò, benevolentia odium, & inimicitias mitiga. Multi odio fure habiti, qui postea summo fuerunt in amore. *Si ad tempus, inquit S. Chrysoſtomus, (a) sustines inimicum, postmodum tuâ benevolentia videlicet amabis, quasi amicum.*

Injuriam tibi illatam enormem esse, haud possum ire inficias: at, si sapiſ, fer illam moderatè, ejusque auctore perhumaniter saluta: quòd si te conveniat, cave, colloquium, aliave amicitia signa ei deneges, & si perfe-

(a) Oper. imperf. in Matth. hom. 13.

Et tibi studes, novis eum officiis tibi demerere, quibus haud dubie victus pudore suffundetur, suamque amaris lachrymis culpam deplorabit, teque teverrimo in posterum amore complectetur.

Cinna Caesari Augusto mortem machinabatur: is vero, hoc intellecto nuncio, vitam eum donavit, & perhonorifico, atque opulento Consulatu auxit: quibus benevolentiae signis ita captus est *Cinna*, ut deinceps fuerit integerrimus, & fidelissimus Caesaris amicus. (a)

Arcadion Philippum Regem calumniari non cessabat. Quis hic non expectet cruce, aliave atrocissima supplicia? ac tantum absuit, ut in eum Rex gravius animam dederit, ut etiam sibi obvium urbanissime exceperit, pluraque ei dona submisserit. *Arcadion*, tam singulari humanitate victus, erubuit: pristinam mentem ita mutavit, ut ex hac die nemo fuerit inventus, qui Regis laudes studiosius divulgaret. (b)

Bene-

(a) *Suet. in vita.*

(b) *Plut. de ira cobib.*

Beneficia inimicitias etiam maximè inveteratas non rarò minuunt, atque funditùs extinguunt.

Quintò. Dilectio inimicorum, injuriarùmque condonatio maximà promeretur mercedem, peccatorùmque veniam impetrat; quemadmodù Christus testatur: *Erit merces vestra multa, & eritis filii altissimi. Dimittite, & dimittentini.*

Contrà verò, odium damna affert gravissima; qui enim odit inimicum, is incidit in odium DEI, ac proinde inimicitias adauget, atque inimicos accumulatur.

Præterea non parùm delinquit, qui inimicum suum odit, adeoque sibi ipsi magis nocet, quàm inimicus ei nocere poterat; peccatum enim gravius malum est quovis temporali damno, quod nobis inferri potest; porrò gravissimum, quo quis nos afficere valet, est nocere animæ.

Inimicus tuus famæ duntaxat tuæ, corpori, bonisque temporalibus nocu-

it ; tu verò, ulciscendi desiderio, tuæ nocēs animæ, atque ita manum illi porrigis adjutricem ad affligendum te, tibi que ipsi gravius infers malum, quàm ille tibi ; propriam enim peccando occidis animam, quam ille ne lædere quidem potest. Quid infelicius ? quid magis deplorandum ?

Is verò, qui inimicum suum diligit, illique ex corde ignoscit, vincit eum, ejusque pravæ voluntati obicem ponit ; voluntas quippe ei erat graviter te affligere, tibi que nocere.

Quotiescunque igitur inimico tuo ignoscis, solatio eum privas, quod ex damno tibi illato hausisset : tu verò damnum nullum pateris, at maximam tibi adfers utilitatem ; gratiæ enim sanctificantis incrementum, certumque æternæ vitæ pignus acquiris : quid, quòd illum rubore suffundis, ingens ei beneficium præstando, cum illum amas, illique omnes, quibus te affecit, injurias ex animo condonas, quo favore de se erat indignus.

Ex modò dictis manifestum fit, utile imprimis esse, inimicos diligere: nunc, quàm facile sit, intellige.

§. III.

Facile est inimicos diligere.

INficiari nequeo, dilectionem inimicorum etiam, atque etiam de se esse difficilem; attamen non pauci, accuratè perpensa, facilem illà reddēt.

Primò. Coningit non rarò, ut proprià nostrâ culpâ quidam contra nos inimicitias gerant: despiciunt nos, nobisque graviter nocent; eò quòd illos priùs despexerimus, illisque graviter nocuerimus, aut quia quidpiam vituperatione dignum à nobis profectum est. Nostra arrogantia, ingratus noster animus (nulla enim amicitia potest esse inter ingratos) aut insuaves, inurbani, rustici, & agrestes, aut insulsi nostri mores fortè sunt, cur tam utile beneficium, cujus maximo tenebamur desiderio, nobis præstitum non fuerit, cur tam ho-

norè.

norifici officii adipiscendi spe exciderimus. Nemo censendus est pati injuriam, dum aliquod malum patitur, quod alteri prius intulit: nobis ipsis potius irasci nos oporteret.

Secundò. Fac, innocentes nos esse, nullamque præbuisse inimicitiarum causam; haud equidem difficile nobis esse debet inimicos diligere; DEUS enim nobis præbet auxilium, ut eos diligamus, quemadmodum præstò semper est, ut cæteris suis præceptis pareamus. Ampliores nobis ad hoc supeditat vires, quàm nos ipsi proprio Marte afferre possimus; & cum ipse universorum licet conditor, tam patienter toleret inimicos suos, quamvis ex sua patientia nullum omnino fructum percipiat, quò fieri potest, ut nobis, qui ab eo conditi sumus, molestum accidat, inimicos nostros moderato animo ferre, præsertim, ubi patientia nostra tam ingentem nobis parit utilitatem?

Accedit: similes nos reddi Christo Salvatori nostro; qui longè plura, &

graviora, quàm nos, innocens per-
pessus est. Miles exultat gaudio, se-
que fortunatum autumat, dum se Du-
ci assimilari conspicit.

Tertiò. Diligendi quidem sunt ini-
mici, sed non propter se ipsos, at pro-
pter DEUM. Sanè, si non gravatè
amaros medicorum exhaustimus cali-
ces, sanitatis recuperandæ causâ, cur
non libenter, salutis æternæ obtinen-
dæ, ac DEI causâ, inimicos nostros
diligamus? præsertim, cùm illi con-
tra nos inimicitias gerant non nisi per-
mittente DEO, qui ad maximam no-
stram utilitatem sinit, ut hic, aut
quis alius graves nobis creet molestias,
quæ instar nihili reputandæ sunt,
si conferantur cum Inferorum pœnis,
quas fortè fueramus promeriti, quâs-
que modò hac ratione evademus.

Si igitur inimicus considerandus
est non ut verus homo, verùm ut à
DEO missus ad nostram utilitatem;
quæ, quæso, difficultas esse potest
in eo diligendo?

Semei Davidem, Regem suum, odio persequabatur, eique, licet illi subiectus, tanta, & nefanda in os ingerbat, quin imò à lapidibus non abstinere manus. An non hæc enormis erat injuria? hanc *Abisai* unus de Nobilium comitatu diutiùs ferre nequibat; idcirco impudenti homini os occlusisset, eique comminisset caput, nisi mansuetissimus Rex vetuisset hisce verbis: *Dimittite eum, ut maledicat; Dominus enim præcepit ei, ut malediceret David.*

David non intuebatur *Semei*, ut sibi subiectum, sed ut destinatum à DEO, sibi que persuadebat, rerum universarum dominum illo uti, quasi instrumento, ad exprobranda scelera olim à se perpetrata, exigendâsque meritas de iis pœnas; hanc ob causam tam moderato, lætôque animo excipiebat tot probrosas sibi iniustas contumelias; neque ultionem sumere, neque etiam permittere volebat, ut quispiam suorum nobilium impudē-

tiam hominis, ne tantillum quidem, castigaret.

Falleris, amice mi, falleris, inquã, & quidem gravissimè. Intueris inimicum tuum, non nisi ut merum pravam hominem, non autem ut à DEO destinatum; ideóque diu, noctúque spiras vindictam, continuúmque eam sumendi in animo tuo foves desiderium; hinc etiam fit, ut inimici tui dilectio adeò tibi difficilis videatur.

Haud dissimilis es canibus, qui lapidem, quo impetiti fuere, allatrant, & mordent. At, quid peccavit lapis? Si canes rationis essent compotes, hominem, qui lapidem projecit, invaderent: sic & te facere oportet; ad DEUM tibi confugiendum est, qui permisit, ut hic, aut ille tam vehementer te exagitaret.

O si maturè perpenderes, DEUM inimico tuo uti, quasi instrumento, ut te modò ob innumera tua præterita peccata hinc potius puniat, quàm postea, teque ad seriam nunc vitæ emendationem

dationem, & tandem aliquando ad æternam perducatur gloriam, æquo, lætòque haud dubiè animo cum *Davide* cuncta tolerares, quæ tibi inimicus tuus intulit mala; neque molestum tibi foret, eum posthac sincerè diligere.

Quartò. Ponetibi ob oculos inimici tui fragilitatem; cogita, quòd indomitus animi motus eum excæcaverit, & seduxerit; cogita, te quoque fragilem, iisdemque obnoxium esse motibus, quòdque proximum tuum antehac interdum calumniatus fueris, adeòque te promeritam easdem, quas illi impegisti, calumnias pati.

Apud Christianos, non qui patitur, sed, qui contumeliam facit, miser est, ait S. Hieronymus. (a) Quòd si conscientia tua illatæ utquam cuiquam injuriæ te non accuset, cogita, te illam posthac inferre posse: Qui se existimat stare, videat, ne cadat, inquit S. Paulus Apostolus.

Pone tibi etiam ob oculos ingentia
B 3
bona

(a) *Ep. ad Eustoch.*

bona, quorum tibi inimicus tuus est causa: te enim reddit multò, quàm eras antea, prudentiorem; experientia quippe quotidiana nos docet, plurimos detrimento, atque ignominiâ, quibus afficiuntur, fieri longè sapientiores: facit præterea, ut multò magis in ore hominum verferis, & illustrior evadas; ubi enim innocentia tua, & virtus in tolerandis moderato animo injuriis tibi illatis palàm fiet, summis unusquisque te laudibus in Cælum efferet.

Non pauci per injurias rectè toleratas magni evasere, atque ad summos honores, & dignitates fuere evecti, qui, si caruissent inimicis, in diuturna obscuritate latuissent, aut semper mansissent inglorii. Nunquam *Moysem* Deus magis laudavit, quàm dum *Aaron* perperam de eo fuerat locutus. *Nondum felix es, si nondum te turba deriserit*, inquit *Seneca*. (a)

Accedit, inimicum tuum abs te avertere malum longè gravius eo, quo

(a) *Lib. de moribus.*

te affecit; suis his enim exagitationibus, quibus te malè habet, plerumque efficit, quò minùs interni animæ tuæ hostes te laceffant; vexatio enim dat intellectum, nec quisquam graves inter afflictiones ad luxuriandum, aliudve scelus perpetrandum proclivis esse solet.

Idcirco *S. Basilus* jure merito asserit, majora nos accipere beneficia ab inimicis, quàm ab amicis. Inimici quippe præbent nobis occasionem Cœli potiundi. *Beati estis*, inquit *Christus*, *cùm maledixerint vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum adversùm vos mentientes.*

Dant etiam nobis facultatem exhibendæ virtutis, ac perficiendæ paulatim animæ nostræ, adeoque adaugendæ in Cœlis gloriæ. *Ferrum animæ nostræ*, inquit *S. Gregorius*, *nequaquam ad acumen subtilitatis perducitur, si hoc non eraserit aliena lima pravitatis.* Hæc argumenta sat, mihi crede, efficacitatis habent, ut
in-

inimici tui dilectionem prorsus tibi
persvadeant.

Quòd si his necdum movearis,
moveat te saltem inimici tui aut fe-
licitas, aut subsequutura infelicitas: is
enim, vel æternùm salvandorum, vel
damnandorum adscriptus est numerus:
si beatus aliquando futurus est; qui
potes illum odisse, qui te fortè in Cœ-
lo major erit, atque sanctior, & quo-
cum in summa pace, ac concordia,
in suavissimo amore, perfectaque ami-
citiâ tibi, uti speras, sèper erit vivendû.

Omni itaque aversionem, animi-
que rancorè, & inimicitia te deponere oportet, nisi Cœlo per omnem æternitatem exulare malis.

Quòd si inimicus tuus detrudendus sit ad inferos; quâ rursus fieri potest, ut eum odio persequaris? sat pœnarum in ardoribus sempiternis ipsi suffe-
rendum erit; non est, cur alias hîc ei addas: amaris potiùs lacrymis, & gemitibus impédètes eî calamitates, & inflâtia tormèta diu, noctûq; deplora.

Hæc profectò omnia, studiosè perpensa, facilem tibi reddere debent inimici tui dilectionem: quòd si, nec his victus, commiseratione ejus movearis, dilige eum, eique ex animo cunctas injurias tibi illatas condona amore Christi Salvatoris nostri: nunquid tantillum à te impetrare valebit ejus benignitas, & misericordia, qua tibi indies incredibilibet plures, & majores condonat injurias, quas illi peccatis tuis intulisti? numquid à te hoc expectat? quæ salutis spes tibi reliqua esse potest, si hoc ei deneges?

Finge igitur, Christum hîc coràm se sistere, tibi que ob oculos ponere universa, quæ tibi præstitit beneficia, cunctâque, quas tibi indies remittit, noxas, atq; orare, obtestariq; te his verbis:

Dilige inimicum tuum, eique ignosce meâ causâ, atque ut mihi manifestum sinceri tui in me amoris exhibeas argumentum; & deprehendes, dilectionem inimici tui haud quaquam fore difficilem.

Quintò. In memoriam revoca, *quanti* Christus faciat, feceritque hominem, quem tu odisti. *Quem vis contemnere*, inquit S. Augustinus, (a) *pretium ejus attende, & cum morte Christi totum mundum appende.*

• Accipe stateram in manus, atque in una ejus parte omnes orbis divitias, honores, voluptates, in altera verò cruentam Christi mortem, pretium redemptionis inimici tui, appende; eam universo orbi infinitè præponderare haud dubiè cõperies, prudentèrque temet ipsum argues, tibi que dices: fierine possit, ut odisse pergas, quem Christus, æterna veritas, & infinita sapientia, tanto prosequutus est amore, tantòque redemit pretio?

Vix odisse vales catellum oblatrantem, & te quandoque mordentem, quem Domino, aut Magistro tuo, aut cuipiam alteri de te bene merito, novisti magno esse in pretio, & æstimatione; quò igitur fieri potest, ut odio prof. quaris inimicum tuum, quem

(a) De verbis Domini.

(Chri-

Christus Dominus, & Magister tuus, omniumque optimè de te meritus, a deò dilexit, ut ejus causâ de Cœlo in terram descenderet, eique, assumptâ ejus naturâ, assimilari, triginta tribus annis inter plurimos labores, & dolores vivere, ac tandè probrosâ in Cruce mortè subire nõ fuerit dedignatus?

Si famulus integerrimi tui amici quampiam tibi inuississet contumeliâ; qua ad vindictam accendereris, contineres te, indomitumque iræ impetum comprimeres amici tui causâ, & metu, ne, si vindictâ sumeres, ejus favore, & benevolentiâ posthac excideres.

Quisquàmne tibi amicior est Christo, qui innumeris te recreavit beneficiis? Inimicus verò tuus est ejus servus, eumque is à te amari cupit; dilige igitur illum, atque ignosce propter Christum tibi amicissimum, metu, ne, si ultionem exegeris, suavissimo ejus conspectu, atque amicitia æternam priveris.

Esau, quem Jacob ingenioso matris

astu primogeniti jure orbaverat, assiduo fratrem suum persequeretur odio; quod studiosè cōprimebat Patris sui Isaaci causâ; agebat enim: *Veniet dies luctus Patris mei, & occidam Jacob Fratrem meum.*

Si igitur amor, & reverentia erga homines tantas vires habeat, ut animum nostrum, Spiritu vindictæ accensum, sedare possit, nōne amor, & reverentia erga JESUM Christum, Deum pariter, & hominem, qui dilectionem inimicorum clarissimis præcepit verbis, plus momenti, & ponderis apud nos habere debet? quis hoc in dubium revocare audeat?

Diogenes Catholicus Imperator, (a) in prælio ab Asam Sultano captus, atq; interrogatus, ecquid mihi fecisses, si te in vincula fuisset coniectus? ego, inquit, multis vulneribus, & plagis tuum corpus dilacerasset.

Ego verò, reposuit Sultanus, crudelitatem, & ferociam tuam nequaquam imi-

tA-

(a) Baron. ann. 1471.

tabor: intelligo enim, à Christo, Magistro vestro, latam esse legem pacis, & dilectionis inimicorum: quo dicto, post tenerrimos, & humanissimos, amplexus, eum cum reliquis captivis liberum, & indemnem abire permisit.

Itane verò? hoc præstitit Turca, homo à vera fide alienus? præ reverentia erga Christi legem? quæ igitur fieri poterit, ut tu Christianus, quiq; palàm profiteris, te velle inhærere Christi vestigiis, ejusque æmulari virtutes, minùs præstes? vix adducor, ut credam.

Dilige itaque inimicum tuum, eiq; injurias omnes tibi illatas ex animo condona amore JESU Christi, ac reverentiâ, qua ferri te oportet in hoc ejus æquissimum præceptum.

S. Gregorius Nazianzenus, (a) multis affectus injuriis, à non paucis malevolis ad vindictam sumendam vehementissimè incitabatur, quibus pacato animo reposuit. *Non est, filioli mei,*

B 7

quod(a) *Greg, Presby. in ejus vita.*

quod Christus à nobis postulat; longè alia me docet sacrosanctum Evangelium. Quamobrem vindicta, quam sumere cupio de iis, qui me persequuntur, non est alia, quam assidua imminentis eorum capitibus supplicii deprecatio, piùmque votum, ut Cælo tandem aliquando potiantur.

Sic & te respondere oportet iracundis tuis cogitationibus, ad ultionem sumendam te identidè provocantibus. JESUS Christus, cui innumeris nominibus obstrictus sum, alium me docet agendi modum, eùmque mihi severissimè mandat: sic, inquam, responde; & haud dubiè deprehendes, dilectionem inimici tui, injuriarùmque condonationem nequaquã tibi fore difficilem.

Quòd si ne quidem hætenus à me in medium allata satis efficacia sunt ad te permovendum, moveat te tui cõmiseratio: dilige inimicum tuum, eique ignosce, ne sempiternis post hæc vitam adjudiceris flammis.

Hinc perspicuum fiet, dilectionem
inimi-

inimici tui omnino tibi esse necessariã ad æternam consequendam salutem.

§. IV.

Necesse est diligere inimicos.

PONE tibi ob oculos ingentem meritum cumulum, quem adepturus es, si inimicum tuum ames, illiq; injuriã tibi illatã ex animo condones.

Christus beatam Blondam sibi filiam adoptavit, eãque unicè, quem admodum olim *S. Joannem*, comendavit *MARIÆ Sanctissimæ Matri suæ*; eò quòd interfectori filii sui generosè ignovisset: quam ob eximiam hanc virtutem ad sumam quoque sanctitatem evexit, multisque miraculis, quã in vita, quã post mortem illustrem reddidit.

Beatus *Joãnes Gualbertus*, (a) cùm die Veneris sancto angusto in calle obvium suum hostem, à cognato sanguine etiamnum calentem, & , ut sibi ignosceret, rogantem, tenero amplexatus esset affectu, volens in æde sacra osculari effigiem Christi Cruci suffi-

(a) *In vita*

fixi (quemadmodum tum fieri con-
suevit) non sine stupore vidit, Salva-
torem caput attollere, ut osculum pri-
or porrigeret; quod prodigium, cum
tam heroico actu conjunctum, omnis
ejus subsequatæ felicitatis, & Sanctita-
tis initium fuit.

Pone tibi, inquam, ob oculos hinc
ejusmodi præstandos favores, si inimi-
cum tuum diligas, eique DEI causâ
toto corde ignoscas; illinc horribiles
post obitum à te exigendas pœnas, si
ipsum amare, eique injuriam tibi il-
latam condonare detrectes.

Si severo sis animo in eum, qui te
offendit; severiorem adversus te præ-
bebit se DEUS, quando sistendus eris,
forsitan etiam ante vesperam, ejus tri-
bunali, ut omnium tuorum verborum,
cogitationum, atque operum integrâ
reddas rationem; præsertim, cum ló-
gè plura debeas DEO, quàm tuus ti-
bi inimicus.

Dic mihi, amabo te, num tu pa-
rùm debes DEO? *Hæc lutea massa*, in-
quit

quit S. Gregorius Nazianzenus, *plurimum aris alieni circumfert*, ac proin magna condonatione tibi erit opus, & magnâ misericordiâ: da igitur strenuam operam, ut DEUM tibi, quocumque possis modo, reddas propitium, utque ille, suprema urgente necessitate, præstò tibi sit, & auxilio.

Non te fugit, eum abs te petere, quin & tibi mandare, ut inimico tuo ignoscas. Ama igitur illum, eique lubenter ignosce: exhibe modò exiguam illi misericordiam, ut post obitum à DEO amplissimam consequaris.

An ignoras horribilem sententiam, quam Christus ore suo protulit? *eandem quippe mensurâ*, inquit, *quâ mensi fueritis, remetietur vobis*. Numquid tu ipse hac super re stabile cum DEO foedus sanxisti? numquid & indies illud toties renovas, quoties hæc sacro-sancta verba pronuntias? *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*.

Perpende sedulò, quid hìc dicas, &

ad quid te ipsum obstringas; tantumdem enim est, ac si diceres: Domine, dimitte mihi, quemadmodum ego dimitto. Si dimitto universum debitum, dimitte & mihi universum; si non nisi ex parte dimitto; neque mihi vicissim nisi ex parte dimitte: si nihil omnino dimitto; nec & mihi quidquã dimitte.

An non vides eã te contentum esse lege, ut Deus te non amet, si tu ipse inimicum amare recuses? utque vindictam de te fumat, si tu de inimico hanc sumere velis? denique, ut tua tibi peccata non condonet, si tu ipse injuriam tibi illatam condonare decretes? neque cogita, hæc ingenii mei esse commenta; Christus enim apertè dixit: *Si vos non dimiseritis, nec Pater vester, qui in Cælis est, dimittet vobis peccata vestra.*

Audi, quæso, rem mirabilem, quæ olim contigit, eãque altè in animũ dimitte: *S. Gregorium Magnum, (a)* cupientem facere ad aram in sacello

S. Pe-

(a) *Antoine Willet hist. de Joseph, tom. 2. serm. 31.*

S. Petri, rogabat ædituus, ut Missæ suæ sacrificium in levamen animæ cujusdam nobilis illic sepulti, qui amplam eidem sacello legârat eleëmofynam, offerre dignaretur,

S. Pontifex, tam piæ petitioni annuens, rem divinam inchoavit: at, ubi perventum erat ad hæc verba: *Requiem aeternam dona eis, Domine*, hanc de cœlo delapsam audivit vocẽ; *non faciam*. Vir sanctus, dæmonum fraudes subesse suspicans, rursus intonuit, *Requiem aeternam dona eis, Domine*; at eadem denuò vox ipsi audita est; *non faciam*: quasi diceret; æternâ requiem nequaquã ipsi impertiar.

S. Gregorius, stupore perculsus, Sacrificium nihilominùs profecutus, ubi jam pervenerat ad *Memento mortuorum*, DEUM enixè precatus est, ut sibi dignaretur aperire statum animæ, pro qua Sacrificium suum offerebat: & ecce! ô rem stupendam, mox ei dictum fuit: *Scito Gregori, animam hujus nobilis ad inferos esse detrusam; eò quòd*

quòd illatam sibi injuriam ante obitum
condonare noluerit.

Corpus cujusdam alterius, qui & vivus, & moriens pacem cum inimico suo inire recusaverat, in ædem sacram terræ mandandum deferebatur. At, ubi Officium defunctorum ante aram, in qua exposita erat imago Christi Cruci affixi, de more decantaretur, jamque perventum esset ad sacras lectiones, unus è cæteris sacerdos intonuit: *Parce mihi Domine!* & ecce, ô rem planè stupendam! vix decantatis hisce verbis, conspecta fuit imago manus à Cruce dimovere, iisque ambas occludere aures, atque proferre verba: *Non pepercit; non parcam:* ac si diceret; noluit inimico suo ignoscere, nec ego ei ignoscam.

Hæc vox ubi ab omnibus latè circumstantibus non sine magno stupore clarè esset percepta, conjunctis sententiis; decretum est, ut ne corpus in terra sacra tumularetur; cùm tam perspicuo signo manifestâset DEUS, a-

ni-

animam ejus sempiternis jam addictâ esse flammis.

An necdum vides, de tua conclamatum esse salute, si ex hac vita, nullâ priûs initâ cum inimico pace, migrare statueris? An forsan etiamnum magis perspicuè cupis intelligere, jam inde contra te damnationis æternæ pronunciatam esse sententiam, si inimicum graviter odisse pergas, illique ignoscere detrectes? res tota his *S. Scriptura* verbis luce meridiana fiet clarior.

Quemadmodum servus ille, qui cētum denariorum debitum conservo suo noluit dimittere, à domino suo traditus fuit tortoribus; *Sic & Pater meus celestis*, inquit Christus, *faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris.*

Ad tam magnum tonitru, exclamat S. Augustinûs, (a) *qui non expergitur, non inimicum suum amet, illique ignoscat, non dormit, sed mortuus est.*

Planè itaque necesse est, te inimi-

(a) *Enchir. cap. 7.*

cum tuum diligere. Disce nunc, quo eum modo diligere à te oporteat, ne amor tuus meriti sit expers.

§. V.

Inimici diligendi propter DEUM, ut amor Cælum mereri queat.

UT quis hoc rectè percipiat, scire eum oportet, quatuor esse dilectionis genera: quorum nullum nobis præcipitur.

Prima dilectio est inordinata, vel perversa. Inordinata est, quando lucro, aut commodo, aut inani sensu delectatione ad amandum impellimur; tunc enim dilectio plerumquè modum non tenet; omnia in unum conferuntur obsequia, in cæteros nulla, vel perquam rara, utque unum propugnemus, aliis omnibus acriter nos opponimus, atque adeò dilectio hæc sæpe perquam noxia est; discordias quippe, obloquia, & amaras querelas parit.

Est quoque causa, cur multa indulgeamus iis, quos tali amore prosequimur, quæ indulgere minimè expedit;

&, cur verbis non perstringamus eorum vitia, quæ castigatione digna sunt; cur etiam nequaquam audeamus, apertè iis indicare verum, præ metu, ne illorum in nos amor paulatim langvescat, atque adeò, ne mutuis orbemur emolumentis, & oblectationibus.

Ad extremum hæc dilectio sæpe causa est, cur illos non adhortemur ad id, quod optimum, atque utilissimum ipsis est, metu, ne vel ad tempus, vel in perpetuum illorum conspectu privemur.

Dilectio perversa est, quando causa, qua ad amorè provocamur, perversa, vel inhonesta est: ut, si alter alterum diligat, quia hic sibi auxilio est in diripiendis alienis bonis, aut in se-
cundis foedis carnis voluptatibus.

Hæc dilectio, præterquam, quòd repudianda, atque execranda sit, est quoque falsa: nam, qui ideo se amant, ut mala perpetrent, potiùs se odio habere dicendi sunt; quamvis, enim, qui

fic alterum diligit, ex una parte bonū aliquod temporale ei velit, ex alia tamen parte malum cupit inferre ejus animæ noxium, quod verè malum est, & quidem longè gravissimum: etenim, ut rectè ait Regius Propheta: *Qui diligit iniquitatem, odit animam suam.* Quicumque igitur in altero diligit peccatum, animam ejus odisse potius dicendus est.

Instabilis etiam est hæc dilectio; quia, cessante illo vitio, quod multis de causis non rarè cessat, mox omnino perit; quin imò quandoque vertitur in acerbum odium, quo se mutuò persequuntur ii, qui antea vixerant conjunctissimè. Nunquid hoc sæpe videre est in impuro duorum amore, quo in se mutuò feruntur, dum vel in uno, vel in altero desinit (quod facillimè fieri potest) ulterius peccandi voluptas.

Altera dilectio pendet à communi diligendi ratione, quæ plerumque res est temporalis: ut, qui diligunt, quia prius diliguntur, aut qui ideo se a-

mant, quia ejusdem sunt patriæ, aut nationis, aut indolis consortes, & quia in studiis fuere sodales, aut propter frequentem consuetudinem, aut beneficium acceptum, vel speratum, aut hujusmodi de causis.

Hæc quidem dilectio neq; de se mala, neque vitiosa est: nequaquam tamen à DEO nobis præcipitur, neque eâ quidpiam meremur; nam, ut Christus ait, *Si diligitis eos, qui vos diligunt, quæ vobis est gratia?* quid, quæso, quando sic diligis, DEI causâ præstas? nihil omnino; sed naturæ ductum sequeris, adeoque mercedem recepisti.

Hæc dilectio etiam facilè dissolvitur; non nisi unico interdum aspero verbo opus est: quòd si accedat æmulationis, aut indignatio, aut nimium proprii emolumenti studium, facillimè omnis amor abrumpitur.

Tertia dilectio est naturalis, quæ ex carnis, sanguinisque conjunctione ducit originem; ita inter se amant parentes, & liberi, fratres, & sorores,

neptes, & nepotes, cæterique affines.

Hæc dilectio bona quidem est, & laudabilis; attamen imperfecta: nam hæc sola diligendi ratio non efficit, ut dilectio sit actus virtutis; neque ullū parit gratiæ, aut gloriæ incrementū.

Angusta quoque est; quia ad non multos extenditur; cū pauci cognationis naturalis, aut affinitatis vinculo inter se sint conjuncti: quando enim ad quartum, vel quintum gradum cognatio pervenit, plerumquē ferè cessat hoc vinculum, adeoque & causa dilectionis.

Quin imò debilis, & infirma est hujusmodi dilectio; multa quippe solent eam mutare, & in odium convertere. Numquid sæpè contingit, ut consanguinei, bonorum dividendorū causâ, mutuo se odio persequantur? numquid interdum liberi parentibus mortem optant, ut lauta, & copiosa ad se devolvatur hæreditas? numquid ii, qui divitiis affluunt, suos consanguineos inopiâ laborantes, frequenter o-

mni

omni ope destituunt? plus profectò apud illos amor pecuniæ, quàm hoc naturæ vinculum valet.

Hæc præterea dilectio non paucis periculis obnoxia est; ob carnem enim, & sanguinem multi multa frequenter agunt, quæ & rectæ rationi, & divinis legibus adversantur, quemadmodum quotidiana experientia abundè nos docet.

Quarta dilectio moralis est, & honesta, quæ ex virtute, qua quis est præditus, nascitur. Hujusmodi dilectio bona est, & præcedentibus perfectior: non ita tamen apertè nobis à DEO præcipitur, nec multum per eam meremur; quidquid enim ad DEUM, tanquam ultimum omnium finem, non dirigitur, ad æternam salutem conferre nihil potest.

Hæc dilectio etiam fallax est, & mutabilis: fallax quidem; quia sæpe decipimur, existimantes, quempiam esse justum, bonum, castum: mutabilis verò; quia cessat, quando, qui se

fic diligunt, desinunt esse tales, quales erant, aut quales esse censebantur; sublatâ enim diligendi causâ, tollitur & dilectio.

Unica, & præcipua causa, cur à nobis diligendus sit proximus, est Deus ipse, qui omnes omnino homines ad suam imaginem condidit, ut coelestem nobiscum adipiscantur gloriam; & hos quidem (qualescunque illi sint, boni, mali, amici, inimici) diligere à nobis vult: *Diliges, inquit, proximum tuum, sicut te ipsum*; ac si diceret; optabis ei bonum, & quidem æternum, ac quidquid eum ad æterna bona obtinenda juvare potest; hæc quippe nobis ipsi optamus; quin & optare nos oportet, si vero, sinceròque nos ipsos amore prosequimur.

Hæc est dilectio, quæ cunctis præcipitur, quæque multùm discrepat à quatuor reliquis, quas longo intervallo excellentiâ antecedit: hæc enim proximum in DEO, & propter DEUM diligimus, atque adeò per hanc

non exiguus meritorum cumulus ad nos accedit; nam quolibet opere, Dei causâ præstito, Coelum meremur.

Hæc dilectio vera est; etenim verum bonum desideramus iis: fortis etiam est; quia ratio amandi efficacissima est, & sufficiens ad superandas detractiones, ludibria, falsas accusationes, cæteraque, quæ dilectionem impedire solent; propter DEUM quippe omnia, quæ molesta nobis accidunt, generosè contemnenda sunt; nam, siue homo inimicus nobis sit, siue quodcunque aliud impedimentum ei infit, quò minùs diligere mereatur, plus tamen ponderis, & momenti habere debet apud nos DEUS ipse, propter quem diligendus est.

Hæc dilectio præterea stabilis est: quantumcunque enim mutantur homines, quos diligimus, causa tamen diligendi semper immota permanet, ipse videlicet DEUS, propter quem illos diligimus.

Finge, amari à te aliquem ob cor.
C 3 pori^{ss}

poris venustatem, ob munificentiam, castitatem, temperantiam, prudentiam, amabilitatem, eúmque pariter amari propter DEUM. Quid tum postea? nunc ajo ego, atque assero, non destitutum te ab ejus amore, licet cras, vel perendie totus in alium mutaretur virum, in deformem, avarum, impurum, intemperantem, acrem, atque acerbum; quia potissima ratio inconcussa manet, scilicet DEUS, propter quem etiam amore illú complecteris.

S. Joannes Evangelista (a) nactus erat Discipulum, quem ob generosos animos, morúmque probitatem, at unà quoque propter Deum, & in Deo diligebat: is nihilominus post aliquod temporis intervallum, tentationibus, perversorúmque Sodaliám exemplis, atque illecebris seductus, fugam arripuit, factusque est ex probo improbus, quin & princeps latronum.

S. Joannes, his intellectis, quamvis miserum adolescentis lapsum vehementer lugeret, haud tamen idcir-

(a) *Surius in vita.*

eo adeò immutatum diligere desit, sed per nemora, & speluncas, & vias devias illum quæsiturus, iter direxit; quem jam inventum, at præ pudore profugum, adeò strenuè, attamen non sine amittendæ vitæ periculo, insecutus est, ut quâ blandis verbis, quâ efficacibus argumentis filium prodigum eò adduxerit, ut profusis lacrymis præteritam execrans vitam, cum suo sanctissimo Magistro in antiquum domicilium reverteretur.

Si S. Joannes hunc adolescentem ob virtutem, morumque probitatem duntaxat amâisset, nequaquam illum per nemora fuisset insecutus; nam probi ejus mores mutati jam erant improbos: at DEI causâ illum quoque dilexerat, quem propterea ex bono malum redditum amare non desit; præcipua quippe ratio, propter quam illum diligebat, immota persistebat, videlicet DEUS, qui nobis severè imperat, ut proximum, qualiscunque is fuerit, probus, improbus, amicus,

inimicus, diligamus.

Non pauci, qui prius fidelissimi erant amici, acerbissimi extitêre postea inimici; eò quòd non DEI causâ, sed alias ob rationes inter se amavissent. *Ille solus*, inquit S. Augustinus, (a) *nullum perdit amicum, cui omnes in eo chari sunt, qui non amittitur.*

Accedit, hanc dilectionẽ esse quoq; peramplam; siquidem ea non solùm ad omnes omnino homines cujuscunque nationis, qui sempiternæ gloriæ in Cœlo nobiscum aliquando possunt esse participes, sed etiam ad Angelos, cæterósque Beatos se extendit; omnes enim hi propter DEUM diligendi sunt.

Quid? quòd hæc dilectio insuper germana, ac vera sit, & nulli errori obnoxia; quia, quamvis falli possimus in hominum qualitate dignoscenda, utrùm sint boni, pauperes, & casti, quales nobis esse videntur, in ratione tamen, qua ad amandum inducimur, falli haudquaquam possumus; semper enim propter DEUM diligendus est

(a) *L. 4. Conf. cap. 9.*

homo, sive bonus ille sit, sive malus, sive pauper, sive dives, sive impudicus.

Ad extremum hæc dilectio est perfecta: per illam quippe DEO maxime assimilamur, qui omnia, & ea quidem propter seipsum diligit. Idcirco ad eam nos Christus hisce adhortatur verbis: *estote perfecti* (scilicet in amore, de quo facit hic mentionem) *sicut Pater vester caelestis perfectus est.*

Ex his omnibus facile est, assequi, cujusmodi noster in homines sit amor: an eos diligamus, quemadmodum à nobis diligendi sunt; an habeamus amorem, quem DEUS præcipit; an frequenter in corde nostro non delituerit amor inordinatus, naturalis, humiliferpens, sine ullis omnino meritis; an aliquando nos occupaverit pravus amor, qui & graviores parere noxas, & animæ nostræ sempiternum adferre solet interitum;

§. VI.

CONCLUSIO.

HAbes hic ob oculos posita, quæ
 ipo-

sponderam, videlicet, rationi consonum, utile, facile, atque necessarium esse, te inimicum tuum diligere, eique ex animo injuriam tibi illatam condonare; habes etiam, quo à te modo diligendus sit, ut amor tuus mercedem apud DEUM mereatur.

Nunc igitur ego te, amice mi, ad te ipsum revoco. Omniáne intellexisti, perpendisti? appendisti in statera rectæ rationis? éstne mens tua illustrata? voluntas mota? sedatus, pacatus animus? diligísne modò inimicum tuum? eique ex animo ignoscis? quid respondes? nequaquam, inquis, ignosco: aures igitur arrige.

Quandoquidem animus tuus necdú ad pacem inclinat, & inimicum tuum etiamnum odio prosequeris; denuncio tibi apertè, quòd cæteros omnes homines sine ullis meritis diligas. Nimirum diligis eos vel propter illorum probitatem, vel quia tuæ sunt indolis, tibi que moribus similes, vel quia magnum tibi commodum adferunt, vel
quia

quia interdum tibi blandiuntur, & beneficia præstant, vel certè, quia nihil mali tibi inferunt, vel propter alias ejusmodi rationes; at non propter Deum: si enim illos diligeres in DEO, ac propter DEUM, amares etiam inimicum tuum; est enim ea DEI voluntas, ut æquè illum, ac reliquos diligas.

Cùm igitur inimicum tuum odisse pèrgas, manifestè conficitur, odio re habiturum cæteros quoque omnes homines, si eandem tibi, qua tuus te inimicus affecit, inferrent injuriam; atque aded nequaquam ob voluntatem DEI, sed ob alias rationes merè naturales absque ullis meritis te illos amare.

Plus dico; aures rursus arrige: quandoquidem tam potentibus à me adductis rationibus necdum illustraris; ajo, te à ratione magis alienum esse quavis ferâ, quæ per intervalla illuminatur industriâ magistri, qui eam erudit; &, quandoquidem tantis argumentorum momentis necdum commoveris; ajo, te immobiliorem immani

saxo, quod se moveri sinit, & sursum tolli vi impetûs, qui foris ei imprimitur.

Quin imò, cum tam gravi, atque luctuoso malo, quod inimico tuo obvenit, ejusque etiam nû capiti imminet, necdum tua mitigetur rabies, ajo, ferociorem te esse tigride, quæ exiguis interdum rebus placatur: &, cum tam horribilibus minis intentatis necdum expavescas, ajo, nullum amplius tuo in corpore superesse sensum.

Denique, quandoquidem præceptû Christi Salvatoris nostri nullo apud te est in pretio, ajo, te nequiorê esse *Asâ* Sultano, qui, ut supra memini, ex reverentiâ erga hoc præceptum, *Diogenem*, Catholicum Imperatorem, acerbissimum suum hostem, liberum abire permisit: ajo præterea, te hominem perditum, atque jam nunc, nisi resipiscas, æternæ damnationis in te latam esse sententiam.

Prò sancte DEUS, quàm terribile hîc vibratur fulmen! hæc quis audiens non horrescat? nequaquam imor-

ralis es: sol, qui te hodie è strato fulgentem vidit, forsitan ante vesperam tumulto inclusum, atque A verni ignibus sepultus, suis radiis amplius nõ videbit.

At finge, te diu victurum, tuasque opes distributurum in pauperes, corpùsque afflictaturum vigiliis, & abstinentiâ, nec non asperis cruentaturum flagellis? dic mihi, obsecro, quid hæc omnia tibi proderunt, si gravi in inimicum tuum odio immoriaris? nihil omnino. At tum, eheu! charitate Dei, & proximi destitutus, cum quinque fatuis Virginibus invitus, & horrore perculsus, audies has lugubres voces: *Discedite à me maledicti in ignem æternũ.*

Quid ais modò? necdum tibi aperiuntur oculi? necdum mens illustratur? necdum movetur voluntas? ubi est intellectus tuus, cæterique sensus? necdum te victum fateris? necdum inimicum tuum diligis? necdum ei ignoscis? quid afferis? quid respondes? diligo, inquis, illum, omnesque mihi illatas injurias ex animo illi condono.

O factum bene! nunc igitur ego te laudibus effero, quòd appetitum vindictæ tam generosè refrànaveris: at non equidem miror; quî enim fieri potest, ut homo rationis compos inimicum suum odisse pergat?

Rursum igitur te laudo, & hanc tibi mentem gratulor; nam sine ea nihil fuit propius, quàm, ut perires; gaudio etiam gestio, & ajo, te nunc esse Filium DEI, & cohæredem Christi, neque ullum superesse dubium, quin erga proximum tuum charitas, quam DEUS præcepit, in te resideat: ajo præterea, te electionis tuæ ad sempiternam gloriam manifestum habere signum, atque esse optimè comparatum, ut criminum quoque tuorum integram obtineas condonationem, utque sub mortem, spe plenus, hæc verba ingemines: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.*

Obsecro te præterea, priusquam finem faciam, per pretiosum sanguinè
 JESU

Jesu Christi, quem tam liberaliter pro suorum inimicorum salute profudit, ut hanc veritatem, è qua tam copiosum hausisti fructum, cum omnibus, quos novisti inimicitias gerere, communices, iisque legendam tradas, ut & ipsi, hac accuratè, & attentè perpensâ, non minorem inde fructum capiant, subsque deinceps inimicos sincerè diligant.

Necdum hîc sisto, amice mi, ad majorem te adhortor perfectionem. Observas modò mandatum Christi; sequere & ejus consilium. *Benefacite, inquit, his, qui oderunt vos; orate pro persecuentibus, & calumniantibus vos.*

Laudabile imprimis est, aliquot in dies singulos pro inimicorum salute preces fundere, tamdiù potissimùm, dum ab illis sentimus aversionem: quavis enim naturalis sensus, & haud voluntaria à quopiam aversio, utque extra potestatem nostram posita, nec nobis libera, peccatum nullum sit (nâ ut ait S. Anselmus, *aliud est sentire,*
aliud

aliud est consentire) si tamen illa contrariis actibus, & elicitis quandoque amore non retundatur, periculum non exiguum subest, ne tandem aliquando voluntatem ad liberam aversionem, odiūque, atque adeò ad peccatum pertrahat.

O! si quis tum eleëmofynam pauperibus erogaret, aut aliud bonum opus offerret pro illorum salute, is haud dubiè se à peccato immunem servaret, magnāque à DEO pro gratissimo opere ei præstito mercedem adipisceretur.

Quòd si interdum contingat, ut de nostris inimicis misceantur sermones, sedulò hìc nobis advigilandum erit (in lubrica enim via facilis est lapsus) & non nisi cautè, & moderatè de iis loqui nos oportebit.

Consultissimum est, nulla de iis verba facere, nec unquam permittere, ut quis perperam de iis loquatur; hac enim ratione plerumque nos ipsos seducimus, nostrósque immo-

deratos fovemus animi impetus.

Consultissimum, & perfectissimum erit, renitente licet naturali nostra propensione, honorificè semper de iis loqui.

§. VII.

Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque sibi illatas injurias a quo animo ferat.

Finem facerem, amice mi, nisi te armare statuissem contra qualescunque injurias, quæ vitæ decursu etiamnum tibi inferri poterunt; longè enim faciliùs sub initium spiritûs vindictæ coërcetur, quàm postquam illi jam laxatæ sunt habenæ.

Quotiescunque igitur tibi aliqua inferetur injuria, auctor tibi sum, ut, quidquid evenerit, adscribas DEO. Prorsus, inquit *S. Augustinus* (a) ad Deum tuum refer flagellum tuum. Cave, dicas: Ille nequam hoc mihi intulit damnum; at potiùs dicito cum Heli: *Dominus est; quod bonum est in oculis suis, faciat.*

(a) In Psalm. 21.

Vel dic cum *Jobo*, postquam omnia ei ablata essent bona, corporis quoque sanitas, item servis, & liberis vita, ipseque jam esset percussus ulcere pessimo à planta pedis usque ad verticem capitis, dic, inquam, *Dominus abstulit*: nequaquam fuere *Sabai*, & *Chaldai*, neque venti, neque ignis, neque dæmon, qui hæc omnia rapuerunt, verum *Manus Domini tetigit me*; nã nec *Sabai*, & *Chaldai*, nec venti, nec ignis, nec dæmon, nisi, DEO permitte, nocere mihi poterant.

Homines, qui te malè tractant, sũt instar manicæ ferreæ, qua percuteris, aut instar alligati canis, à quo morderis: frustra irasceris manicæ, & cani; nam hi nunquam tibi nocuissent nisi manus hominis pro arbitrato manicâ ferreâ fuisset usa, canemque fune ligatum solvisset.

Prudenter igitur dices cum *Davide*, ubi tibi illata fuerit injuria: *Obmutui, & non aperui os meum; quoniam tu fecisti*: Exosculor, mi DEUS, summa

cum gratiarum actione hanc, quam mihi ille homo inflixit, plagam, non ab ejus, sed à tua benignissima, ac paterna manu profectam, qui ab æterno me ita probare decrevisti.

Tu fecisti. Tu, O Domine, homine illo usus es, tanquam manicâ ferreâ, ad me percutiendum. *Tu fecisti.* Tu, inquam, es, qui illum, tanquam indomitum canem fune ligatum, solvisti, próque perverso suo libero arbitrio agere permisisti; sanctissimæ tuæ voluntati lubens acquiesco, & millies cum *S. Jobo* hæc verba ingemino: *Sit nomen Domini benedictum.*

Non ignoras per infinitam tuam sapientiam, & providentiam, cur hæc mihi adversa evenire permiseris. Sic loquere, sic ratiocinare: & ausim tibi polliceri, te ad omnia, quæ posthac obvenient, æquo animo toleranda præptum fore, atque alacrem.

Rursus, ubi quis te affecerit injuriâ, cogita, æquum esse, magna, te ejus tangi commiseratione; longè enim de-
verius

terius cum illo agitur, quàm tecum. Apes, dum aculeum carni tuæ infigunt, exiguum tibi adferunt cruciatum, sibi ipsis verò inferunt mortem.

Non secus agitur cum iis, qui tibi nocuere; cruciant te quidem, sed seipfos necant; nocent tibi in corpore, aut in rebus perituris, sibi verò in anima, atque in rebus sempiternis: nam quisquis alteri gravem inurit contumeliam, mortiferam committit noxam, adeòque se privat gratiâ sanctificante, plurimisque donis, & cœlestibus auxiliis; qui verò injuriam æquo fert animo, non mediocre gloriæ, & coronæ suæ addit incrementum.

Accedit, quòd te non nisi homo, illum autem DEUS odio persequatur. Cave, ne illum etiam odio habeas, aut vindictam de eo sumas, si seriò optas, ut te DEUS tueatur, neque te unquam deserat, neque vindictam de te sumat; *Ecce ego, inquit, judicabo causam tuam, & ulciscar ultionem tuam; & rursùm, qui vindicari*

ult

mult, à Domino inveniet vindictam.

Vindictam sumere soli DEO competit; *mea est*, inquit, *ultio*, aut, ut Vatablus legit, *meum est ulcisci*. Nequaquam igitur ejus officio immiscere te, multò minùs illud tibi arrogare, sine gravi culpa potes.

At, cur vindictam appetis? perturbatio animi, angor, & tremor, quo inimicus tuus exagitur, pro te diù, noctùque vindictam de illo sumunt.

Si tamen inimicitias gerere tibi sit animus, dum ne contra proximum, sed contra temetipsum geras, non laboro; gloriosum, & justum hoc erit bellum; nullus enim mortalium tibi unquam graviùs nocuit, quàm tu ipse tibi; nam quoties in peccatum lapsus, es, toties nobilissimam tuam læsisti animam, atque adeò, quoties relaberis, toties eam lædere pergis.

Foris non est investigandus hostis, quando infestissimus, & ferocissimus domi latet. Pravae consuetudines, indomiti appetitus, tuaque vitia, ho-

stes tui sunt intestini; hos plurimum formidare, in hos graviter animadvertere, deque his tibi licet sumere ultionem, castigando subinde corpus, ac potissimum injurias tibi illatas patienter tolerando; nam, quidquid hinc pateris, instar nihili est, si ad inferorum tormenta, quæ promeritus es, comparetur.

Cave igitur, imbecillo posthac sis animo, tamque acerbum sensum prodas, dum quis te aliquâ afficiet injuriâ; cave posthac, ob verba aspera, aut contumeliosa tam facile perturbaberis. Nemo enim omnium, qui vivit, obloquia evadere potest, & unicuique, quantumvis probus sit, resque suas rectè peragat, censura subeunda est.

Honorem autuma fumum, qui vel minimo vento dispergitur, atque evanescit. Quapropter, *Si beatus esse vis,* ait Seneca (a) *hoc cogita primum contemnere, te ab aliis contemni.* Generosi non tantum animi, sed & magnæ sapientiæ manifestum indicium est, in-

(a) *Lit. de moribus.*

injurias nobis illatas flocci facere, earumque causâ de cordis tranquillitate nihil omnino deperdere.

Catoni, viro præstanti, summâque eruditione prædito, alapa erat inflicta; ipse verò, qui illam impegerat, ignarus, quæ percussisse; mox, ubi rescivit, supplex *Catonem* accessit, paratùmque se asseruit, quamcunque pro tam enormi illata injuria subire pœnam: at ille suaviter reposuit: *Non memini percussum me. Melius putavit, non agnoscere, quàm ignoscere*, inquit *Seneca*, admirans hoc prudens *Catonis* responsum: (a) ac propterea continuò subjungit. *Magni animi est, injurias despiciere: ille magnus, & nobilis est, qui more magnæ ferae latratus minorum canum securus exaudit.*

Quisquis irascitur, is apertè declarat, se fuisse despectum; &, qui vindictam exigit, amaram admodum sibi accidisse injuriâ, non obscurè demonstrat.

Constantinus Magnus, cui non pauci conabantur persuadere, ut gladio

(2) *Lib. de irâ. c. 32.*

feriret cunctos, qui Cæsaream ejus imaginem lapidibus appetivissent, hoc memorabile dedit responsum: *Ego nullum vulnus sentio.* (b)

Ludovicus XII Galliarum Rex, (c) cùm ei allatum esset amplum chartæ folium, cui inscripti erant omnes ejus infestissimi inimici, eo consilio, ut de iis sumeret ultionem, omnium nomina ducta cruce, delevit, hoc facto innuens, se amore Christi injurias ex animo ipsis condonare.

Laudi, & gloriæ nobis vertitur, si quando contumelias, & vituperationes contemnimus. Multi multos contempsere, ac inter cæteros *Herodes Christum*; verùm nequaquam hoc illis profuit, sed graviter nocuit. Longè periculosius est timeri, quàm contemni.

Præstat etiam, injurias æquo animo ferre, quàm illas aliis inferre; multoque tutiùs oppugnamus propria vitia, intestinos nostros hostes, quàm alienos.

Quæ

(b) *Scriban. Pol. Cbrist. l. 2. c. 2.* (c) *Causin. covr. S.*

Quæcunque tibi fecerint, aut dixerint homines, licet in se, & per se mala sint, non tamen ideo te malum reddent, nisi iis malè utaris. Nihil linguæ inaccessum est; quis omnium, qui vivunt, flagellum ejus evasit? ne ipse quidem Christus.

Cùm quis perperam de te loquitur, doceris, quid cavere te oporteat; & cùm quis te nocentem ignominiâ afficit, ejus causam execrare; cùm repulsam speratæ rei, & ferè debitæ pateris, ne idcirco turberis, sed dic tibi; ne Reges quidem omnia, quæ cupiunt, assequuntur, & jam pridem sciebam, multa mihi adversa imminere.

Noli itaque unquam irasci, quòd homines nequam, & mali tibi quidpiam mali interant; agunt, quod suum est: tu, si bonus es, age, quod tuum est; stude ex malis bonos reddere.

Id nequaquam efficies injurias vindicando: nam, quemadmodum vindicta, quam sumis, te malum facit, ita nec malos faciet bonos: tua longanimitas,

& patientia illos potiùs bonos reddet,
& benevolos: sin minùs; te certè red-
det longè meliorem, & beatiorem.

Vin' validioratibi arma exhibeam
ad patienter tolerandas qualescunque
injurias, quæ tibi forsitan adhuc ali-
quando inferentur? cave, ne illas re-
spicias ab hac parte, à qua animam
tuâ perturbatio haud dubiè invadet.

Si tuus frater, aut soror injuria qua-
piam enormi te affecerit, noli diu, no-
ctúque mente revolvere grave detri-
mentum honori, famæ, opibúsq; tu-
is illatum; sic enim perquam difficile
tibi foret animum jam exacerbatum
placare: at cogita, quis tibi damnum
intulerit; cogita, tuum esse fratrem,
tuámque sororem; cogita novem te
mensibus in eodem delituisse utero, e-
adem te suxisse ubera; cogita, à tene-
ris unà vos esse educatos: atque ita
deprehendes, nequaquam tibi difficile
futurum, illatarum injuriarum memo-
riam deponere.

Itidem, si quis malè de te loquatur,
falsòse

falsosque rumores spargat, teque mirum in modum exagitet, vel auctor sit, cur in foro civili causâ cadas, aut tua fama lædatur, aut cur prædivitis officii, opulenti matrimonii, amplæq; dignitatis adipiscendæ spe excidas, attentè considera, à qua parte cuncta hæc inspicias. Duæ sunt facies, formosa una, deformis altera.

Si fortè dixeris: graviter is mihi nocuit, nihil ei unquam intuli mali, nullam causam præbui, cur tam inurbanè, atque iniquè me tractaret, ac traduceret; contrà variis eum beneficiis mihi obstrinxi: ô cave sis, injurias tibi illatas ab hac parte intuearis; alia ex parte hæc omnia inspicienda sunt.

Interroga te, quis est, qui me injuriâ affecit? profectò ille ipse est, qui me quondam sincero profecutus est amore, mihiq; multa bona præstitit; ego verò interdum antehac illi nocui, eumque graviter contristavi: æquum est, nos mutare clypeos, meque sorte adversa nunc etiam premi.

Et ne quid ultrà requiratur, interroga te rursùm: cujus ille, qui me offendit, imaginem gerit? sanè videbis, illum esse vivam imaginem DEI, qui, quodcunque suæ fit imagini, sibi factum reputat; videbis præterea, illum ad eundem tecum conditum esse finem, videlicet, ut Cœlo potiatur, in quo fortè aliquando te sanctior existet, & longè illustriori decorabitur coronâ.

Cogita, etiam dilectionem inimicorum nobilis, & generosi animi, ideòque acceptissimum, & meritis plenum esse opus, ob summam, quam in ea invenis, difficultatem, quam ejus amore superas; cogita insuper, eam manifestum prædestinationis, tuæque ad gloriam electionis esse signum, atque injuriarum condonationem aptissimam esse præparationem tui, ut & tu peccatorum veniam consequaris, & indes ingenti cum fiducia hæc Sacrosancta verba pronunties: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittis*

mss

mus debitoribus nostris.

Ab hac parte, hisce oculis injurias, quæ tibi posthac inferentur, intueri te oportet, si moderatè, & patienter illas ferre, facilèque condonare desideras.

Ad extremum, quotiescunque aliquid adversi tibi obveniet, si justa causa suppetat vehementem tuum pro-dendi sensum, accede, si minùs corpore, certè mente JESUM Cruci affixum, & expone ei molestias, ac cò-tumelias, quas pateris; depone am-icas coram eo querelas, & cogita, eum tibi respondere:

Fili mi, quid quereris? *Attende, & vide, si est dolor, sicut dolor meus.* In-jurias tibi illatas compone meis; & haud dubiè comperies, tuas incredi-biliter esse leviores.

Si ergo tam gravem me oportuit ferre Crucem, ut in propriam meam intrarem gloriam, qua fronte tu recu-sabis ferre exiguam, ut meæ in Cœlis gloriæ aliquando reddaris particeps? qua fronte detrectabis gustare unicam

duntaxat guttulam amari calicis, quæ ego amore tui funditùs exhausti?

An ignoras, manere te diuturnas in flammis piacularibus pœnas, ob summum in meo cultu torporem, atque ob vitia, in quæ indies prolaberis? nõne consultum tibi videtur, in expiationem tuorum criminum moderato, lætòque animo omnes jam perferre vexationes, quibus inimicus tuus diu, noctùque te exagitat? fili mi, velim, altè animo tuo infideat, præstare hìc pati, quàm postmodum.

Hæc, aut his similia coram Christo Cruci affixo frequenter animo revolve; & ausim tibi spondere, non mediocri in tuis te molestiis recreandum solatio, magnùmque te acquisituum robur, quo injurias tibi illatas ejus exèplo patienter feras.

Quin exclamabis cum S. Bonaventura: *Nolo, Domine, sine vulnere vivere; quia te video vulneratum.* Et cù S. Bernardino: *devotus miles non sentit sua, quando benigni Ducis intuetur vulnera.*

Vel dices cum Sancta illa anima, quæ (uti memoriæ proditum est) (a) Christum è Cruce pendentem sic affabatur: *Mi Jesu, per tuum, qui te clavis Crucis affixit, amorem, condona inimico meo omnes ejus noxas, & præsertim hanc, quâ me affecit, injuriam, & fac, obsecro, ne quis unquam meâ causâ, sive in hoc seculo, sive in futuro, ullâ plectatur pœnâ. Si tu innocens tam multatormenta perpeffus es, nullâ de inimicis tuis sumptâ vindictâ, quin imò si pro iis orâsti, quid est, cur ego, maximorum scelerum rea, non idem præstem?*

Eleonora S. Francisci de Borgia Ducis Gandiæ uxor (a) interrogata, cur, nullâ habitâ sui statûs, summæque nobilitatis ratione, tam vilem gestaret vestitum? reposuit; ma visne igitur miserico, & purpurâ adornatam incedere; cùm non ignorem, Dominum meum (sic enim nuncupabat maritum suum) aspero carnem suam cilicio domare.

D 4

Ita

(a) *Itinerarium*. p. 3. c. 32, m. c. 21(b) *In Vita cap. 12*

Ita & te respondere par est, si quis ex te quærat, cur contumelias tibi iniustas tam moderatè feras? Dic tum igitur; Mavisne, vindictam sumam? quî hoc attentare, meùmque impatientem animum prodere ausim; cùm sciam, Dominum meum JESUM, contumelias, & injuriâs incredibiliter majores patienter fuisse perpessum?

Dixeris, quidquid lubet, summæ consolationi nobis esse debet, confugere ad JESUM, cùm quid nobis tolerandum occurrit. *S. Carolus Borromæus*, jam agoni proximus, Domini nostri in Cruce morientis effigiem ad se afferri jussit, ut suam sic mortem Salvatoris sui morte mitigaret.

Id & te facere velim, dum te ludibrio omnibus esse conspicies, aut aliâ quâpiam afficeris injuriâ. Accipe in manus, aut certè menti obversetur imago Salvatoris tui, albâ veste induti, & amentis instar elusi, nec non per gravem ignominiam consputi; aspice consistentem illum, ne verbo quidem

reposito, contumelias inter, & dolores, ejusque membra acerbissimis flagris horrendum in modum concisa; intueri illum, probrosâ è Cruce pendulum, duos inter latrones medium; audi clamantem, quando jam præ oculis habebat suos inimicos, aures optetas ludibriis, caput acutissimis spinis faucium, os oblato felle amarum, manus, pedesque trabalibus clavibus confixos; audi, inquam, flebili, attamen clara voce dicentem: *Pater, Agnosce illis!* & mihi crede, ne levissimam quidem de sumenda ultione cogitationem admittes.

Hæc oratio Christi innumerorum hominum exacerbatos pacavit animos, eorumque ultionis appetitum penitus extinxit, illisque permovit, ut maxima in suos inimicos cõferrent beneficia.

Hæc oratio permovit *S. Christophorum*, robusti corporis, & generosi animi virum, ut, cum ei jam impacta esset alapa, mansuetè responderit: *repercuisssem, nisi fuisssem Christianus.*

Permouit & Abbatem *Isaacum*, multis licet verberibus exceptum, ut percussorem suum, à dæmone obsessum, tanto malo liberaret.

Hæc insuper oratio permouit *S. Sabinum* ad supplicandum DEO, ut cæco, cujus iussu ambabus manibus erat mutilatus, visum restitueret.

Permouit denique *S. Stephanum*, ut oraret pro iis, à quibus lapidibus obruebatur: nec non *S. Engelbertum*, *Coloniæ* Archiepiscopum, ut oraret pro latronibus, à quibus crudeliter trucidabatur.

Hanc, si sapias, eximiam, & perfectissimam Christi orationem, *Pater ignosce illis*, frequenter animo pervolve; & ausim tibi polliceri, ne minimam quidem de vindicta sumenda cogitationem te admissurum; at contra pro certo habe, multa in inimicos te colaturum beneficia, eosque sincero posthac amore prosecuturum.

PIUS AF.

ad JESUM Cr.
orantem pro suis
ex Meditat: P. Crasset

O Dilectissime JESU! qu.
deo morientem in Cruce,
tineo ultrà fel odii in corde meo.
do te audio orantem pro inimicis tu
is, viscera misericordiæ exhibeo hosti-
bus meis. Tu promisti dimittere illi,
qui dimittet; gratiam facere illi, qui
& ipse aliis gratiam faciet. En, mi De-
us! ignosco ex toto corde meo omni-
bus, qui me offenderunt. Rogo t
veniam illis largiaris, nec illis imp
malum, quod mihi intulerunt. V
am mihi largire, mi JESU! sicut
ego omnibus veniam impertior.
viscere malorum, quæ tibi intuli,
cut & ego obliviscor eorum, quæ
aliis mihi fuerunt illata; ea enim plu-
rimis titulis sum promeritus. Hic ure,
hïc seca, hïc me, ò JESU, per meos ad-
versarios affligi permitte; modò mihi
in æternum parcas. Amen.

INDEX

Permovit & A'

INDEX

multis licet verb
percussorem suum
tanto malo libe
oni consonum est inimico

Tractatuli.

Hæc insur
binum ad
co, cu: 3.
muti
S. 4.
S. 5.
ut
ob
Col
pro
ter trucidat

Facile est inimicos diligere. 16
Necesse est diligere inimicos. 24
Inimici diligendi propter Deum, ut amor Cælum mereri queat. 46
Conclusio. 57
Congeries argumentorum, quibus moveri quis possit, ut qualescunque illatas injurias equo animo ferat. 65

Hanc, si
ctissimam
gnosce illis
ve; &
mam q'
gitatio
cer

FINIS.

NB.

In hoc Tractatulo

Fauculi hi irrepsere errores.

- P. 5. v. 10. locò, consentanum: corr. consentane
- P. 7. v. 3. locò, proter: corr. propter.
- P. 19. v. 17. locò, contingat: corr. si contingat
- P. 54. v. 6. locò, destitatum: corr. destitatum
- P. 61. v. 1. locò, surgentem: corr. surgentem

